

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ
SERMAYE PİYASASI VE BORSA ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**1980 SONRASI MENKUL KIYMET
GELİRLERİNE YÖNELİK VERGİ
DÜZENLEMELERİ**

NEİLAN İSLEAM SOYLU

İstanbul, 2010

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ
SERMAYE PİYASASI VE BORSA ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**1980 SONRASI MENKUL KIYMET
GELİRLERİNE YÖNELİK VERGİ
DÜZENLEMELERİ**

NEİLAN İSLEAM SOYLU

DANIŞMAN: PROF. DR. SUAT OKTAR

İstanbul, 2010

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü

Aşağıda belirtilen lisansüstü tez, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği hükümlerinde belirtilen esaslar çerçevesinde jüri önünde savunulmuş ve jüri tarafından başarılı bulunmuştur.

TEZ BAŞLIĞI : 1980 Sonrası Menkul Kıymet Gelirlerine Yönelik Vergi
Düzenlemeleri

TÜRÜ : Yüksek Lisans

TEZİ HAZIRLAYAN : Ncılan İSLEAM SOYLU

ANABİLİM DALI : Sermaye Piyasası ve Borsa

SAVUNMA TARİHİ :22.02.2010

JÜRİ ÜYELERİ :

GÖREVİ

ADI SOYADI

İmza

Danışman

Prof.Dr.Suat OKTAR

Üye

Prof.Dr.Mehmet Emin ARAT

Üye

Doç.Dr.Ahmet YILMAZ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

KISALTMALAR	V
GİRİŞ	1
1. MENKUL KIYMET KAVRAMI VE MENKUL KIYMET TÜRLERİ İLE İLGİLİ GENEL AÇIKLAMALAR	4
1.1. Menkul Kıymet Kavramı	4
1.2. Menkul Kıymet Türleri	6
1.2.1. Hisse Senetleri	7
1.2.1.1. Nama ve Hamiline Yazılı Hisse Senetleri.....	9
1.2.1.2. Adi ve İmtiyazlı Hisse Senetleri	10
1.2.1.3. Bedelli ve Bedelsiz Hisse Senetleri	10
1.2.1.4. Primli ve Primsiz Hisse Senetleri.....	11
1.2.1.5. Kurucu ve İntifa Hisse Senetleri	11
1.2.2. Hisse Senedi Türevleri.....	12
1.2.2.1. Kar ve Zarar Ortaklığı Belgeleri	12
1.2.2.2. Katılma İntifa Senetleri	12
1.2.2.3. Oydan Yoksun Pay	13
1.2.3. Tahviller.....	14
1.2.3.1. Devlet Tahvilleri Ve Hazine Bonoları	15
1.2.3.2. Hisse Senedine Dönüştürülebilir Tahvil (HDT)	16
1.2.3.3. Değiştirilebilir Tahvil (DET)	17
1.2.4. Bonolar	18
1.2.4.1. Banka Bonosu	18
1.2.4.2. Finansman Bonoları.....	18
1.2.4.3. Altın Gümüş Ve Platin Bonoları	18
1.2.5. Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler (VDMK).....	19
1.2.6. Gayrimenkul Sertifikaları	21
1.2.7. Gelir Ortaklığı Senetleri	21

1.2.8.	Yatırım Fonu Katılma Belgeleri	21
1.2.9.	Eurobondlar	23
1.2.10.	Varantlar	23
1.2.11.	İpotek Teminatlı Menkul Kıymetler (İTMK) Ve İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler (İDMK) 24	
1.2.12.	Repo Ve Ters Repo	25
2.	MENKUL KIYMETLERİN VERGİLENDİRİLMESİ	27
2.1.	Menkul Kıymet Geliri.....	27
2.1.1.	Menkul Sermaye İratları	28
2.1.1.1.	Menkul Sermaye İratlarında İndirim Oranı Uygulaması	33
2.1.1.2.	İndirilecek giderler	33
2.1.1.3.	Menkul Sermaye İratlarında Beyan Sınırı Uygulaması	34
2.1.2.	Alım Satım Kazançları.....	34
2.1.2.1.	Değer Artışının Tespiti	35
2.1.2.2.	İndirilecek Giderler	35
2.1.2.3.	ÜFE Endekslemesi.....	36
2.2.	Tam Mükellef – Dar Mükellef Ayrımı	36
2.2.1.	Gelir Vergisi Kanununa Göre Tam ve Dar Mükellefiyet	36
2.2.2.	Kurumlar Vergisi Kanununa Göre Tam Mükellef – Dar Mükellef	37
2.3.	Menkul Sermaye İratları Ve Alım Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi.....	38
2.3.1.	Vergi Tevkifatı	38
2.3.1.1.	Vergi Tevkifatı Kavramı	38
2.3.1.2.	Vergi Tevkifatına Yönelik Yeni Düzenlemeler: GVK geçici 67. madde	39
2.3.1.2.1.	Geçici 67. madde Kapsamında Tevkifata Tabi Tutulması Gereken Menkul Sermaye İratları.....	41
2.3.1.2.2.	Geçici 67. Madde Kapsamında Tevkifata Tabi Olmayan Kazanç Ve İratlar	42
2.3.1.2.3.	Tevkifat Yapmakla Sorumlu Olanlar	43
2.3.2.	Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi	43
2.3.2.1.	Hisse Senedi Kar Payları.....	43
2.3.2.1.1.	GVK'nun Geçici 62.maddesi Kapsamındaki Kar Paylarında Vergileme Rejimi 44	

2.3.2.1.2. 2003 ve Sonraki Yıllar Kurum Kazançlarının Dağıtılması Sonucu Elde Edilen Kar Payları.....	45
2.3.2.2. Menkul Kıymet Yatırım Fon ve Ortaklıklarından Elde Edilen Kar Payları	47
2.3.2.3. Her Nevi Tahvil, Hazine Bonosu İle TOKİ, Kamu Ortaklığı İdaresi Ve Özelleştirme İdaresince Çıkarılan Menkul Kıymetlerin Faiz Gelirleri	48
2.3.2.3.1. Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarından Elde Edilen Faiz Gelirleri.....	48
2.3.2.3.2. Eurobondlardan Elde Edilen Faiz Gelirleri.....	50
2.3.2.3.3. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Dışında Kalan Her Türlü Tahvil ve Bono Faizleri	50
2.3.2.4. Mevduat Faizleri	51
2.3.2.5. Özel Finans Kurumlarından Elde Edilen Kar Payları.....	52
2.3.2.6. Repo Faizleri.....	53
2.3.3. Değer Artışı Kazançlarının Vergilendirilmesi.....	53
2.3.3.1. Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançlar	54
2.3.3.1.1. 01.01.2006 Tarihinden Önce İktisap Edilen Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılmasından sağlanan Kazançlar	54
2.3.3.1.2. 01.01.2006 Tarihinden Sonra İktisap Edilen Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançlar	55
2.3.3.2. Devlet/Özel Kesim Tahvili ve Hazine Bonosunun Elden Çıkarılmasından Sağlanan Değer Artışı Kazançları	56
2.3.3.2.1. 01.01.2006 Tarihinden Önce İhraç Edilen Devlet Tahvili Ve Hazine Bonolarının Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançlar	56
2.3.3.2.2. 01.01.2006 Tarihinden Sonra İhraç Edilen Devlet/Özel Kesim Tahvili Ve Hazine Bonolarının Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançlar.....	57
2.3.3.3. Eurobondların Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançlar	57

3. 1980 SONRASI MENKUL KIYMET GELİRLERİNE YÖNELİK VERGİ DÜZENLEMELERİ..... 59

3.1. 1980-1990 Yıllar Arası Düzenlemeler.....	60
3.1.1. 2361 Sayılı Yasa.....	60
3.1.2. 2362 Sayılı Yasa.....	62
3.1.3. 2573 Sayılı Yasa.....	63
3.1.4. 2574 Sayılı Yasa.....	64
3.1.5. 2772 Sayılı Yasa.....	64

3.1.6. 3239 Sayılı Yasa	65
3.1.7. 3332 Sayılı Yasa	66
3.1.8. 3393 Sayılı Yasa	68
3.1.9. 3418 Sayılı Yasa	69
3.1.10. 3571 Sayılı Yasa	69
3.1.11. 32 Sayılı Karar	70
3.2. 1990-2004 Arası Düzenlemeler.....	71
3.2.1. 3824 Sayılı Yasa	71
3.2.2. 3946 Sayılı Yasa	72
3.2.3. 4108 Sayılı Yasa	73
3.2.4. 4369 Sayılı Yasa	75
3.2.5. 4444 Sayılı Yasa	78
3.2.6. 4697 Sayılı Yasa	80
3.2.7. 4783 Sayılı Yasa	82
3.2.8. 4842 Sayılı Yasa	84
3.2.9. 5024 Sayılı Yasa	87
3.2.10. 5035 Sayılı Yasa	87
3.2.11. 5228 Sayılı Yasa	88
3.3. 2004 Sonrası Düzenlemeler	90
3.3.1. 5281 Sayılı Yasa	90
3.3.2. 5436 sayılı Yasa	95
3.3.3. 5520 Sayılı Yasa	97
3.3.4. 5527 Sayılı Yasa	99
3.3.5. 2006/10731 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı	101
3.3.6. 5582 Sayılı Yasa	103
3.3.7. 5615 Sayılı Yasa	106
3.3.8. 2008/14272 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı	107
SONUÇ	109
EKLER.....	111
KAYNAKÇA.....	115

KISALTMALAR

BKK	Bakanlar Kurulu Kararı
BSMV	Banka ve Sigorta Muamele Vergisi
ÇVÖA	Çifte Vergilemeyi Önceleme Anlaşmaları
DAK	Değer Artış Kazancı
DİBS	Devlet İç Borçlanma Senetleri
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GVK	Gelir Vergisi Kanunu
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KİS	Katılma İntifa Senedi
KVK	Kurumlar Vergisi Kanunu
KZOB	Kar ve Zarar Ortaklığı Belgesi
MSİ	Menkul Sermaye İradı
m.	Madde
No.	Numara
OYP	Oydan Yoksun Pay
Ser.PK	Sermaye Piyasası Kanunu
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
s.	Sayfa
TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
ÜFE	Üretici Fiyat Endeksi
TSPAKB	Türkiye Sermaye Piyasaları Aracı Kurumlar Birliği
TTK	Türk Ticaret Kanunu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
VDMK	Varlığa Dayalı Menkul Kıymet

GİRİŞ

Finansal piyasalar tasarruf fazlası olan kişilerin, tasarruflarını tasarruf açığı olan kişilerin kullanımına sundukları piyasalardır. Finansal piyasalar, bu piyasada işlem gören araçların vade yapısına göre para ve sermaye piyasaları olarak ikiye ayrılmaktadır. Para piyasası, kısa vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasalardır. Sermaye piyasaları ise genel olarak, orta ve uzun vadeli fon arzı ile fon talebinin karşılaştığı örgütlenmiş piyasalar olarak tanımlanmaktadır. Fon fazlası olan ekonomik kesimlerin, ihtiyaç duymadıkları fonlarının, fon açığı olan kesimlere akışı, sermaye piyasalarının oluşmasına neden olurken, fonların mülkiyet ve el değiştirme belgeleri olan menkul kıymetlerin ortaya çıkmalarını da kaçınılmaz kılmıştır. Menkul kıymetler, tek başına ekonomiye önemli katkısı olmayan küçük tasarrufların, büyük yatırımlara dönüşmesini sağlayarak orta ve uzun vadede fon talep ve arz eden kesimlerin ihtiyaçlarını karşılarken, gelir dağılımını düzeltici ve sosyal adaleti sağlayıcı etkisinin yanı sıra orta ve uzun vadeli ve ucuz maliyetli kaynak sağlama, ekonomik kalkınmayı hızlandırma gibi işlevleri de üstlenmektedir.

Sermaye piyasalarından temin edilen fonların uzun vadeli olması ve genellikle şirketlerin tesis, makine, teçhizat gibi üretim kapasitesini artıran yatırımlarının finansmanında kullanılması sebepleriyle, sermaye piyasalarının kurumsallaşması ve etkin bir şekilde işlemesi ekonomik kalkınma açısından büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle, sermaye piyasalarının ve sermaye piyasası kurumlarının gelişiminin sağlanmasına ve uluslararası sermayeyi ülkeye çekmeye yönelik politikalar birçok ülke tarafından uygulanmaktadır. Sermaye piyasasının kurumsallaşarak etkin bir şekilde işlemesi için hükümetlerce kullanılan en önemli araçlarından biri de vergi düzenlemeleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’de 1980 yılındaki ekonomik önlemler demetinin başlattığı liberalleşme ve piyasa ekonomisine yönelik süreci, sermaye piyasaların gelişimine, dışa açılmasına ve büyümesine de katkı yapmıştır. Bu hareketlenmenin diğer önemli sebebi de 1981 yılında yürürlüğe giren 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’dur. 1982 yılında da Sermaye Piyasası Kurulu’nun oluşturulmasıyla ülkemizde sermaye piyasası hukuksal zeminini tamamlamıştır. Bu düzenlemelere paralel olarak yapılan vergi

düzenlemelerinde de sermaye piyasalarına ve araçlarına yönelik çeşitli hükümlere yer verilmiştir. Sermaye piyasası araçları ve kurumlarına dönük vergisel düzenlemelerle, sermaye piyasasının gelişmesine katkıda bulunmak, yeni oluşturulan sermaye piyasası kurumlarının, araçlarının yerleşmesine yardımcı olmak, bireysel ve kurumsal tasarrufların sermaye piyasasında değerlendirilmesine imkân sağlamak, bu kanalla reel sektörün finansman ihtiyacına cevap vermek amaçlanmıştır. Bu amaca hizmet etmek üzere, gelir ve kurumlar vergisi kanunlarında yapılan değişikliklerle şirketlerin halka açılmalarını kolaylaştırıcı, tasarruf sahiplerini halka açık şirketlere ortak etmeye ve yeni sermaye piyasası araçlarına yatırım yapmaya özendirici önlemlerin alındığı, ancak zaman zaman da bu amaçtan uzaklaşan uygulamalara gidildiği görülmektedir.

Bu çalışmada 1980 yılından sonra menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesine yönelik vergi düzenlemeleri incelenecektir. Söz konusu dönemde meydana gelen değişikliklerin çoğu gelir ve kurumlar vergisi kanunlarında yer almakla birlikte diğer kanunlarda da önemli düzenlemeler yapılmıştır. Bu konu dikkate alındığında çalışmamızda öncelikle gelir ve kurumlar vergisi değişiklikleri incelenecektir.

Üç bölümden oluşan bu çalışmanın, Birinci bölümünde menkul kıymet kavramı, menkul kıymetlerin özellikleri ve menkul kıymet türleri açıklanacaktır.

Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi konulu ikinci bölümde, vergi sistemimizde yer alan bazı önemli kavramlar (menkul kıymet geliri kavramı, tam-dar mükellef ayrımı) açıklandıktan sonra vergileme rejiminin bugünkü görünümünü elde etmek amacıyla 2008 yılında menkul sermaye iratları ile değer artışı kazançlarının vergilendirilmesi esasları incelenecektir. Yine bu bölümde, vergi kanunlarında 5281 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler ayrıntılı olarak incelenerek, bu kanunla Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen Geçici 67. maddeyle menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elde tutulmasından ve elden çıkarılmasından sağlanan kazanç ve iratlara yönelik 01.01.2006 tarihinden başlamak ve 01.01.2006-31.12.2015 tarihleri arasında geçerli olmak üzere yürürlüğe giren tevkifat esaslı vergileme rejiminden söz edilecektir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde 1980 yılından itibaren menkul kıymetlerin vergilendirilmesi ile ilgili öncelikle gelir ve kurumlar vergisi kanunlarında meydana gelen değişiklikler kronolojik olarak ele alınacaktır. İncelenen dönem, 1980-1990 arası, 1990-2004 arası ve 2004 ve sonrası olarak üç başlık altında ele alınacaktır. Meydana gelen değişimler incelenirken, bu düzenlemelerin amacı, sermaye piyasalarına etkileri ve ekonominin kalkınması açısından önemi araştırılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MENKUL KIYMET KAVRAMI VE MENKUL KIYMET TÜRLEİ İLE İLGİLİ GENEL AÇIKLAMALAR

1.1. Menkul Kıymet Kavramı

Kanunlar içerisinde menkul kıymet kavramına tanımsal olarak yer veren Sermaye Piyasası Kanunu'nun 3. maddesi gereği sermaye piyasası araçları, menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları olarak ikiye ayrılmıştır. Menkul kıymetler řu şekilde tanımlanmaktadır: *“Ortaklık veya alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel gelir getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve şartları Kurulca belirlenen kıymetli evraktır”*.

Diğer Sermaye Piyasası araçlarının ise, *“menkul kıymetler dışında kalan ve şartları kurulca belirlenen evrak”* olduğu söylenmiş, nutuk, çek, poliçe, bono ve mevduat sertifikalarının bu kapsam içinde sayılmayacağı açıklanmıştır.

Kanunda yer alan tanımların yanı sıra, menkul kıymetler konusunda çeşitli tanımlar yapılmıştır. Menkul kıymetler, sermayenin veya alacağın tamamı eşit paylara bölünmüş olmak şartı ile bir parçasını temsil ederler. Bunlar tertip halinde çıkarılır, sahibine uzun vadeli gelir getirir, tedavül eder ve kıymetli evrak niteliğine sahiptir.¹

Menkul kıymetlerin, kıymetli evrak sayılacağı kanunun tanımında belirtilmiştir. Kıymetli evraktan sayılan senetlerde hak ve senet birbirine bağlanmıştır. Menkul kıymetlerde senette anlamını bulan hak, bir ortaklık veya alacaklılık hakkından oluşmaktadır². Ancak bu hakkın niteliği ve senedin şekli konusunda ayrıntılar getirilmiştir. Misli nitelikte olmak, seri halde çıkarılmak, dönemsel gelir getirmek gibi.

---

¹ Reha Poroy, Ünal Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, İstanbul, Beya Yayınları, 1995, s.6, dipnot 21

² Hamdi Yasaman, **Menkul Kıymetler Borsası Hukuku**, İstanbul, Kazancı Matbaası, 1992, s.23

Bir sermaye piyasası aracının menkul kıymet vasfını taşıması için yasa ile belirlenmiş gereklilikler şunlardır:³

- **Ortaklık veya alacaklılık sağlanmalıdır.** Bu bağlamda, hisse senedi ortaklık, tahvil ise alacaklılık sağlayan menkul kıymetlerdir.
- **Belli bir meblağı temsil etmelidir.** Örneğin, hisse senetlerinin üzerinde nominal bir değer bulunmakta, tahviller üzerinde borçlanılan miktar yazmaktadır.
- **Yatırım aracı olarak kullanılmalıdır.** Ortaklık sağlayan bir hisse senedi ile alacaklılık sağlayan bir tahvile yatırım yapılır. Bu yatırım araçları da borsalar ve diğer örgütlenmiş piyasalarda yer bulur, toplu ve açık değiş tokuşa konu teşkil eder.
- **Dönemsel gelir getirmelidir.** Hisse senedi kar payı, tahvil ise faiz gibi dönemsel geliri de varlık nedenleri arasında barındırırlar.
- **Misli nitelik taşınmalıdır.** Menkul kıymet sayılabilmesi için o kıymetli evrakın yerine aynı niteliklere sahip bir başkasının alabilme yeteneğinin bulunmasıdır.
- **Seri halinde çıkarılmalıdır.** Menkul kıymetler çok sayıda ihraç edilip, halka arz edilen kitle senetlerdir.
- **İbareleri aynı olmalıdır.** Seri imalatta olduğu gibi, kitlesel olarak ihraç edilen menkul kıymetlerin de üzerinde aynı ibarelerin bulunması, birinde diğerinkinden farklı olmaması, söz konusu kitleselliğin doğal sonucudur.

Menkul kıymet tanımlamasında kanunda yer alan “...ve şartları *Kurulca belirlenen kıymetli evraktır*” ifadesi ise Kurul’un yeni menkul kıymet yaratacak olmamakla birlikte (bu zaten diğer sermaye piyasası araçlarının yaratılabilmesi olanağının varlığıyla gereksiz duruma gelmektedir), menkul kıymetlerin şartları konusunda belirleyici olabileceği yönünde yorumlanabilir.⁴

---

³ Reha Tanör, **Türk Sermaye Piyasası**, 2.cilt, İstanbul, Beta Yayınevi, 2000, s. 84

⁴ Tanör, a.g.e., s.84

SerPK dışında TTK, sermaye piyasalarının temeli olarak kabul edilebilecek hisse senetleri, tahviller ve intifa senetleri gibi en önemli menkul kıymet türlerini bazen çok ayrıntılı bazen ise dar kapsamda düzenlemiş olmasına rağmen menkul kıymet kavramına veya tanımına yer vermemiştir. Ne kıymetli evrakı düzenleyen 557 ve müteakip maddelerinde, ne de 399, 402, 420 maddelerinde menkul kıymet kavramına rastlanılmaktadır.⁵

İlerleyen bölümlerde üzerinde ayrıca durulacağı gibi, vergi kanunlarında menkul kıymetlerle ilgili düzenlemeler yapılmasına rağmen net bir tanımı yapılmamış, ancak 193 sayılı GVK'un 75. maddesinde menkul sermaye iratları ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Bu maddede önce menkul sermaye iradının genel tanımı yapılmış, daha sonra bu genel tanımın dışında, kaynağına bakılmaksızın menkul sermaye iradı sayılan gelirler 13 bent halinde sayılmıştır.

1.2. Menkul Kıymet Türleri

Yukarıda belirtilen unsurlara sahip olan menkul kıymetlere örnek olarak;

- Hisse senetleri, hisse senedi türevleri,
- Geçici İlmühaberler,
- Yeni pay alma kuponları,
- Tahviller, tahvil faiz kuponları,
- Hazine bonoları,
- Katılma intifa senetleri
- Kar ve zarar ortaklığı belgeleri,

---

⁵ İsmihan ŞEN, “Menkul Kıymet Gelirlerinin Tam Mükellef Gerçek ve Tüzel Kişiler Yönünden Vergilendirilmesi ve Bu Gelirler Üzerindeki Vergi Yüklerinin Karşılaştırılması”,(Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Ankara, 2005), s. 6

- Banka bonoları ve banka garantili bonolar,
  - Finansman bonoları,
  - Varlığa dayalı menkul kıymetler,
  - Gelir ortaklığı senetleri,
  - Gayrimenkul sertifikaları,
  - Borsa yatırım fonu katılma belgeleri,
  - İhtüzüğüne kurucu dışındaki aracı kuruluşlarca serbest alım satımı öngörülen A tipi yatırım fonu katılma belgelerini,
- sayabiliriz.⁶

1.2.1. Hisse Senetleri

Hisse senetlerinin düzenlenmiş olduğu yer TTK olmakla birlikte hisse senedinin doğrudan bir tanımı yapılmamıştır. Söz konusu kanunun 269. maddesinde *“Anonim şirket, bir unvana sahip, esas sermayesi muayyen ve paylara bölünmüş olan ve borçlarından dolayı yalnız mamelekiyle mesul bulunan şirkettir. Ortakların mesuliyeti, taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile mahduttur”* denilerek kesin bir tanım yapılmadan nitelikleri belirlenmiştir.

Kanunen tanımlanmamış olan hisse senedini tanımlamak gerekirse, uygulamadan da yararlanarak çeşitli tanımlar yapmak mümkündür.

Hisse senetleri, ortaklık sermayesinin birbirine eşit kısımlara ayrılmış parçalarından her birinin karşılığı olmak üzere çıkartılan, kanunda gösterilen şekillere uygun kıymetli evraktır.⁷

---

⁶Cem Tekin, Emre Kartaloğlu, **Yeni Sisteme Göre Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi**, 2.baskı, Ankara, Yaklaşım Yayıncılık, 2007, s. 29

⁷Nagihan OKTAYER, “Vergi Uyumlaştırılması Kapsamında Türkiye ve Avrupa Birliği’nde Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi” (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002), s. 168

Hisse senetleri, anonim şirketler, eshamlı komandit şirketler* ile Kanunla kurulan iktisadi teşekküller tarafından ihraç edilen, ortaklıktaki sermaye payını temsil eden, kıymetli evrak niteliğini haiz ve sahibine bir takım haklar ve sorumluluk yükleyen senetlerdir. Kooperatifler de kıymetli evrak niteliğine sahip olmayan ortaklık senedi çıkarabilir.⁸ Hisse senetleri literatürde esham, aksiyon veya pay senedi olarak da adlandırılmaktadır.⁹

Hisse senedi sahibi hisse senedini çıkaran şirketin ortağıdır ve şirket mevcudiyeti süresince ne kadar kar elde etmiş ise bu kardan pay alır. Bu hisse senedinin mülkiyet hakkına dayanan bir haktır. Hisse senedi sahiplerinin mali ve yönetsel olarak yararlanabilecekleri hakları aşağıdaki gibi özetleyebiliriz:¹⁰

1. Şirket karından pay alma hakkı (TTK md. 533)
2. Tasfiye bakiyesine katılma ve pay alma hakkı (TTK md.447, md. 455)
3. Şirket yönetimine katılma ve oy kullanma hakkı (TTK md.377-537)
4. Rüçhan hakkı -Yeni pay alma hakkı (TTK md. 394)
5. Şirket faaliyetleri hakkında bilgi alma hakkı (TTK md.362)

Hisse senetlerinde, senet sahibinin haklarının yanında bazı yükümlülükleri de vardır. Hisse senedi sahibinin ortak olma karşılığında taahhüt ettiği pay bedelini yerine getirmesi bu yükümlülüklerin başında yer alır. Ayrıca pay sahibinin sır saklama yükümlülüğü de vardır.¹¹

Hisse senetlerinin kıymetli evrak ve el değiştirme özelliklerine sahip olması nedeniyle kanuni şekil şartlarına uygun olması gerekmektedir. Bu nedenle, hisse senetlerinin ne gibi hususlar ihtiva etmesi gerektiği TTK'nın 413. maddesinde hükme

---

* SerPK'nun 4. maddesinde, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin de hisse senedi çıkarabilecekleri ancak bunların halka arz yoluyla satılamayacağı hüküm altına alınmıştır.

⁸ Ayşe SÜMER, **Türk Sermaye Piyasası Hukuku ve Seçilmiş Mevzuat**, 3. baskı, İstanbul, Alfa Yayınları, 2002, s.18

⁹ Tekin, Kartaloğlu, a.g.e. s.29

¹⁰ Erdem Ateşaoğlu, **Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi**, İstanbul, Legal Yayınları, 2006, s. 27

¹¹Tanör, a.g.e. s.107-108

bağlanmıştır. Buna göre, hisse senetlerinin anonim ortaklığın ünvanını, esas sermaye miktarını, tescil tarihini, senedin nevini ve itibari değerini ihtiva etmesi ve şirketin namına imza koymaya yetkili iki kişi tarafından imza edilmiş olması gerekmektedir. Uygulamada kuruluş izni de yazılmakta, ayrıca esas sermaye artırımları esas alınarak hisse senedinin tertibi de belirtilmektedir. Burada tertip kelimesi, kuruluş ile birlikte esas sermaye artırımının sayısını ortaya koymaktadır.¹²

Ayrıca, Sermaye Piyasası Kurulu, 23.06.1989 tarihli, 20204 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan “Hisse Senetlerinin Şekil Şartlarına İlişkin Tebliğ” ile hisse senetlerinde bulunması zorunlu olan şekilsel nitelikler ve özellikler daha ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

TTK'nın 409. maddesine göre hisse senetleri nama ve hamiline yazılı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır*. Bununla birlikte uygulamada gerek ihraç edilme şekline ve mahiyetine bağlı olmak üzere farklı hisse senedi çeşitleri de bulunmaktadır.¹³ Buna göre hisse senetleri çeşitleri şunlardır: hamiline ve nama yazılı hisse senetleri, adi ve imtiyazlı hisse senetleri, kurucu ve intifa hisse senetleri, bedelli ve bedelsiz hisse senetleri, primli ve primsiz hisse senetleri.

1.2.1.1. Nama ve Hamiline Yazılı Hisse Senetleri

Bu ayırımın önemi hisse senetlerinin devir işlemlerinde ortaya çıkmaktadır. Hamiline yazılı hisselerde devir işlemi teslimle tamamlanır. Nama yazılı hisse senetleri ise, esas mukavelede aksine hüküm olmadıkça devrolunabilir. Nama yazılı hisselerin devri ciro edilmiş senedin devir alana teslimi ve şirketin pay defterine kaydedilmesi ile mümkündür.¹⁴

---

¹² Reha Poroy, Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, 9. basım, İstanbul, Beta Yayınevi, 2003, s.449

* TTK 409. madde:” Hisse senetleri, hamiline veya nama yazılı olur. Esas mukavelede aksine hüküm bulunmadıkça hisse senetlerinin nama yazılı olması lazımdır. Bedelleri tamamen ödenmemiş olan paylar için hamile yazılı hisse senetleri veya ilmühaberler çıkarılamaz. Bu hükme aykırı olarak çıkarılanlar hükümsüzdür. Hüsnüniyet sahiplerinin tazminat hakları mahfuzdur.”

¹³ Tekin, Kartaloğlu, a.g.e., s.30

¹⁴ TSPAKB, **Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçları**, SPK Lisanslama Eğitim Notları, Haziran 2009, s.19

Hamiline yazılı hisse senetlerinin devri için, herhangi bir özel işlem aranmaz. Hisse senetlerinin temin ettiği haklardan yararlanabilmek için bu senetlerin hamili olmak yeterli sayılmıştır. Senet hamili tarafından ortaklık haklarının kullanılabilmesi, hisse senedinin ortaklığa ibrazına bağlıdır. Hamiline yazılı hisse senedinin devredildiğinin şirket pay defterine kaydedilmesi, ortaklık haklarının kazanılması için aranan bir şart değildir.

Nama yazılı hisse senedinin devredildiğinin pay defterine kaydedilmesi gerekir. Bu husus senetten doğan hakların şirkete karşı kullanılabilmesi için hukuki bir zorunluluk olarak düzenlenmiştir. Nama yazılı hisse senetlerinde, bu senedin sahibinin adı yazılı olur.¹⁵

1.2.1.2. Adi ve İmtiyazlı Hisse Senetleri

Hisse senetleri, ana sözleşmede aksine bir hüküm yoksa sahiplerine eşit haklar sağlarlar. Bu tip hisse senetlerine adi hisse senetleri denir. Bir kısım hisse senetleri ise adi hisse senetlerine nazaran kâra iştirak ve genel kurulda oy kullanma bakımından TTK'nun 401. maddesine dayanılarak ana sözleşme ile sahiplerine imtiyazlı haklar tanıyabilir. Esas sözleşme ile imtiyazlı hisseler kârda belli oranda özel temettü dağıtımını öngörülebilir, rüçhan hakkı kullanımında, oy hakkında, tasfiye sonucuna katılmada, organ üyeliklerine aday göstermede v.s. bazı ayrıcalıklar tanınabilir.¹⁶

1.2.1.3. Bedelli ve Bedelsiz Hisse Senetleri

Hisse senetleri, sermaye artırımının kaynağına bağlı olarak bedelli ve bedelsiz hisse senetleri olmak üzere ikiye ayrılırlar. Buna göre sermayenin taahhüt edilmesi veya bizzat ödenmesi suretiyle edinilen hisse senetleri ile artırılan sermayeye isabet eden hisse senetlerinin ortaklar tarafından rüçhan hakkı kullanmak veya üçüncü şahıslar tarafından satın alınması suretiyle edinilen hisse senetleri, bedelli hisse senetleri olarak adlandırılmaktadır.¹⁷

---

¹⁵ Ateşagaoglu, a.g.e., s.31

¹⁶ İMKB, **Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu**, 15. basım, İstanbul, 2000, s.152

¹⁷ Tekin, Kartaloğlu, a.g.e., s.30

Bedelli hisse senetlerine karşılık, bedelsiz hisse senetlerinde bir taahhüt yoktur. Bunlar dağıtılmamış karların, yeniden değerlendirme değer artış fonunun, yedek akçelerinin, gayrimenkul satış kazançlarının sermayeye eklenmesi yolu ile çıkartılan hisse senetleridir.¹⁸

1.2.1.4. Primli ve Primsiz Hisse Senetleri

Türk hukuk sisteminde nominal değeri bulunmayan hisse senedi ihracı söz konusu değildir. Öte yandan TTK'nun 286'ncı maddesine göre de itibari (nominal) değerinden aşağı bir bedelle hisse senedi ihraç edilememektedir. Üzerinde yazılı değer ile ihraç edilen hisse senetlerine primsiz, nominal değerlerinden yüksek bir bedelle ihraç edilen hisse senetlerine primli hisse senedi denir. Primli hisse senedi ihracı için ya esas sözleşmede hüküm bulunmalı ya da genel kurul tarafından karar alınmalıdır. Kayıtlı Sermaye Sisteminde ise, esas sözleşme ile yetki verilmiş olmak üzere, yönetim kurulu kararı ile primli hisse ihraç edilebilir. Primli hisse senedi ihraç edilmesi halinde oluşacak emisyon primleri vergiye tabi olmaktadır.¹⁹

1.2.1.5. Kurucu ve İntifa Hisse Senetleri

Belirli bir sermaye payını temsil etmeyen ve yönetime katılma hakkı vermeyen sadece kuruluş hizmeti karşılığı şirket karından pay alma olanağı sağlayan, kurucular adına yazılı ve bedelsiz olarak ihraç edilen hisse senetlerine kurucu hisse senetleri denir.²⁰

Şirketlerde hisse senedi sahipliğine bağlı olmaksızın herhangi bir kişiye ortaklık hakkından yararlanma hakkı veren ve sermaye payını temsil etmeyen senetlere ise intifa hisse senetleri denir. İntifa hisse senetleri bir ortaklık hakkını temsil etmedikleri için sahiplerine gerçek hisse senedi sahipleri gibi birtakım haklar vermezler. Bu senetler sermayenin belirli bir oranına tekabül etmediklerinden itibari değerleri de

---

¹⁸ Yusuf KILDİŞ, Türkiye'de Sermaye Piyasalarının Gelişmesinde Vergilendirmenin Rolü ve Önemi(**Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2003), s. 27

¹⁹ TSPAKB, a.g.e, s.20

²⁰ Adem ALTAY, Menkul Kıymetler ve Mali Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Esasların Uluslar arası Muhasebe Standartları ve Türkiye Uygulaması Açısından İncelenmesi (**Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü 2002), s.12

yoktur. Ancak sahiplerine net(safi) kazanca veya tasfiye sonucuna katılmak, sermaye artırımından pay almak hakları tanınabilir.²¹

1.2.2. Hisse Senedi Türevleri

1.2.2.1. Kar ve Zarar Ortaklığı Belgeleri

SPK'nın Seri III, No.27²² Tebliği'nin 4. maddesi gereğince,

“ihraççılar, kâr ve zarara ortak olmak üzere, tüm faaliyetlerin gerektirdiği finansman ihtiyaçlarını karşılamak için; yurt içinde satılmak üzere Türk lirası üzerinden veya yabancı paraya endeksli, yurt dışında satılmak üzere ise, Türk lirası veya yabancı para üzerinden ya da yabancı paraya endeksli “ Kâr ve Zarar Ortaklığı Belgesi” (KZOB) adı altında menkul kıymet ihraç edebilir. Menkul kıymet alım satımı ile iştigal eden ortaklıklar KZOB ihraç edemezler“.

Kar ve Zarar Ortaklığı Belgelerinin çıkarılmasındaki temel amaç, menkul kıymetler piyasasında değişime konu olan araçları çoğaltmak ve çeşitlendirmektir. Bunun yanı sıra bu belgelerin kendine özgü bir menkul kıymet olarak, faiz dışı kazanca uygun bir yönü vardır.

Bu belgeler, kar ve zarara katılma ve ortaklık hakkı vermekle beraber, hisse senedi sayılmazlar. Nedeni ise, bu belgelerin sahiplerinin yönetimde oy haklarının bulunmaması ve bu belgelerin vadeli olması, vade sonunda anapara ve kar payının geri ödenmesidir. En kısa vade 1 ay, en uzun vade 7 yıldır.

Bu tür belgelerin Kara İştirakli Tahvillerle de hiçbir alakası bulunmamaktadır. Çünkü zarar söz konusu olduğu zaman senet sahibinin zarara katılması gerekmektedir.²³

1.2.2.2. Katılma İntifa Senetleri

Katılma İntifa Senetleri, nakit karşılığı satılmak üzere, ortaklık haklarına sahip olmaksızın kârdan pay alma, tasfiye bakiyesinden yararlanma, yeni pay alma ve bu

---

²¹ Ahmet Erol, Ercan Yıldırım, **Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi**, Ankara, Yaklaşım Yayınları, 2001, s.59

²² 20.03.2003 tarihli ve 25054 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır

²³ İlhan Uludağ, Erişah Arıcan, **Finansal Hizmetler Ekonomisi**, İstanbul, Beta Yayınları, 1999, s. 144

olanakların bir bölümünden veya tamamından yararlanma haklarını sağlayan menkul kıymetlerdir.²⁴

Katılma İntifa Senetleri nama veya hamiline olarak düzenlenebilir. KİS sahibi olanlar genel kurulda oy kullanma, yönetime ve denetime katılma gibi ortaklık haklarını kullanamazlar.²⁵

KİS'e yatırım yapmanın temel sebebi ortak olmadan kardan pay alabilmektir. KİS primli olarak çıkarılabileceği gibi diğer bütün özellikleri ana sözleşmede belirlenir.²⁶

1.2.2.3. Oydan Yoksun Pay

Oydan Yoksun Paylar,

“ortaklıkların sermaye artırımı ile ihraç edebilecekleri, oy hakkı hariç, sahibine kâr payından ve istendiğinde bedelsiz pay alma hakkında imtiyaz dışındaki diğer hususlarda imtiyaz ve diğer ortaklık haklarını sağlayan, istendiğinde belirli bir vade veya vadelerde, sabit veya değişken oranda ortaklığın oy hakkına sahip paylarını satın alma ve ortaklık payları ile değiştirme hakkı veren payları”²⁷, ifade etmektedir.

OYP, hamiline veya nama yazılı şekilde ihraç edilebilir. OYP sahipleri diğer ortaklarla birlikte, kanun, ilgili Kurul düzenlemeleri ve esas sözleşmede belirtilen miktarda kâr payı alırlar. Ayrıca OYP sahipleri için, esas sözleşmede gösterilecek oranda kâr payında imtiyaz tanınması zorunludur. OYP sahiplerine, imtiyazlı kâr payları nakden dağıtılır. OYP sahiplerine tanınan imtiyazlı kâr payı dağıtılmadıkça, başka yedek akçe ayrılmasına, ertesi yıla kâr aktarılmasına ve yönetim kurulu üyeleri ile memur, müstahdem ve işçilere, çeşitli amaçlarla kurulmuş olan vakıflara ve bu gibi kişi veya kurumlara kârdan pay dağıtılmasına karar verilemez.

---

²⁴ SPK, “Katılma İntifa Senetleri İhracına İlişkin Esaslar Tebliği”, (Seri: III, No: 10), Resmi Gazete 21284, 14.07.1992

²⁵ Ali Bozer, **Bankacılar için Kıymetli Evrak Hukuku Bilgisi**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1989, s.234

²⁶ Nagihan Oktayer, a.g.e., s.23

²⁷ SPK, “Oydan Yoksun Paylara İlişkin Tebliğ”, (Seri I, No.36), Resmi Gazete 27117, 21.01.2009

1.2.3. Tahviller

Türk Ticaret Kanununun 420. maddesi uyarınca anonim şirketlerin ödünç para bulmak amacıyla itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetlerine “tahvil” adı verilmektedir. TTK’ya göre tahvil çıkarma yetkisi sadece anonim şirketlere tanınmış olsa da, sonradan yapılan bazı düzenlemelerle, bu yetki bazı yerel idareler ve bazı kamu kuruluşlarına da tanınmıştır.

Tahvil ihraç eden anonim şirketler faiz karşılığı yabancı kaynak elde etmekte, tahvil hamili ise şirketin yönetimine katılmayıp sadece şirketten tahvil faizi alacaklısı konumundadır. Tahvil hamili, tahvili çıkaran kuruluşun uzun vadeli alacaklısıdır ve şirketin aktif üzerinde alacağından başka hiçbir hakka sahip değildir. Şirketin yönetimine katılamaz. Buna karşılık şirketin brüt karından önce tahvil sahiplerinin faizleri ödenir. Tahvil sahipleri alacaklarını aldıktan sonra şirketin malvarlığı üzerinde hiçbir hak iddia edemezler.

Tahvil hamili ile şirket arasındaki hukuki ilişki vade sonunda sona erer. Tahvil hamili, tahvili çıkartan şirketin kar-zarar riskine katılmaz. Şirket zarar ederse de günü gelince belli miktardaki anapara ve faizlerini alır. Tahvil hamili için risk ancak şirketin tahvil anapara ve faizlerini ödeyemeyecek duruma gelmesi halinde söz konusudur(...)Şirketin iflası veya tasfiyesi halinde de, tasfiyeden önce borçlar ödeneceği için, tahvil hamilleri hisse senedi hamillerinden önce alacaklarını alırlar.²⁸

Tahviller para dışındaki borçlar ve alacaklar için düzenleme konusu yapılamazlar. Bu özelliği ile tahviller, mal ve hizmet karşılığı verilen adi kıymetli evrak niteliğindeki para borcu senetlerinden ayrılırlar.²⁹

Tahviller, sabit getiri sistemi içerisinde ihraç edilen kıymetli evraklardır. Tahvil sahibi, nominal değerle satın aldığı tahvilden vade sonunda reel olarak bir faiz

²⁸ Muharrem Karlı, **Sermaye Piyasası, Borsa, Menkul Kıymetler**, İstanbul, İrfan Yayınları, 1994, s.363

²⁹ Mehmet Bolak, **Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi**, İstanbul, Beta Yayınları, s. 107

kazancı elde etmiş ise kar sağlamış olur. Öte yandan, eğer faiz getirisi enflasyon oranının altında ise zarar etmiş olur.³⁰

Tahvillerin birçok türü bulunmaktadır. Bunlar Devlet tahvilleri ve Özel Kesim Tahvilleri, Primli Tahviller-Başabaş Tahviller, İkramiyeli Tahviller, Nama ve Hamiline Yazılı Tahviller, Paraya Çevrilme Kolaylığı Olan Tahviller, Sabit ve Değişken Faizli Tahviller, Endeksli Tahviller, Garantili ve Garantisiz Tahviller.

1.2.3.1. Devlet Tahvilleri Ve Hazine Bonoları

Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS), Hazine Müsteşarlığı tarafından yurtiçi piyasada ihraç edilen borçlanma senetlerini ifade etmektedir. Hazine Müsteşarlığı tarafından ihraç edilen DİBS'ler genel olarak vadeleri dolmadan paraya dönüştürülemezler. Başka bir deyişle, borçlu olan devlet, DİBS sahiplerine vade sonunda ilgili borç tutarını öder. Bununla birlikte DİBS'ler, vadeleri boyunca ikincil piyasalarda kişi ve kurumlar tarafından alınıp satılmaktadırlar.

DİBS'ler, hem kamunun kaynak ihtiyacının giderilmesinde hem de para ve sermaye piyasalarında önemli birer araçlardır. Bu yönüyle DİBS'ler para politikalarının yürütülmesi, faiz oranlarının oluşması ve ekonomideki fon hareketlerinde önemli bir role sahiptir.

Ülkemizde DİBS'ler farklı açılardan sınıflandırılmaktadır. İhracı yapılan DİBS'ler vadelerine, ihraç yöntemlerine, ihraç edildikleri para birimi cinsine, faiz ödeme türlerine, üzerlerinde kupon taşıyıp taşıyamalarına ve ihraç amacına göre sınıflandırılabilir.

En çok kullanılan sınıflandırılma vadeye göre yapılmaktadır. Buna göre;

- 1 yıl (364 gün) ve daha uzun vadeli DİBS'ler **Devlet Tahvili**,
- 1 yıldan kısa vadeli DİBS'ler ise **Hazine Bonosu**,

olarak adlandırılmaktadır.³¹

---

³⁰ İlker Parasız, **Para, Banka ve Finansal Piyasalar**, Bursa, Ezgi Kitapevi, 2002, s. 50

Devlet Tahvilleri ve Hazine Bonosunun özellikleri aşağıdaki gibi sayılabilir:

- Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılan ve Hazine garantisine sahip borçlanma senetleridir.
- Likit kıymetlerdir. Yani vade sonları beklenmeden ikincil piyasalarda paraya çevrilmeleri mümkündür.
- Değişken kupon faizli Devlet Tahvilleri hariç, sabit getirili menkul kıymetlerdir.
- Hazine Bonoları iskonto esasına göre işlem görür. Devlet Tahvilleri ise, iskontolu ya da kupon ödemeli olabilir. Kuponlu tahviller sabit veya değişken kupon faizi ile ihraç edilebilirler.
- Yatırımlarını orta ve uzun vadede güvenli ve sabit bir getiri sağlayacak şekilde değerlendirmek isteyen yatırımcılar için uygun birer yatırım alternatifidirler.³²

1.2.3.2. Hisse Senedine Dönüştürülebilir Tahvil (HDT)

HDT'lere ilişkin düzenleme Sermaye Piyasası Kurulu, Seri II, No. 22 tebliğinde³³ yer almaktadır. *“Ortaklık tarafından çıkarılan ve ihraççı ortaklığın sermaye artırımını suretiyle çıkaracağı paylara veya izahname ve sirkülerde belirtilen esaslar çerçevesinde temin edilen ihraççı paylarına dönüştürme hakkı veren menkul kıymetler”*, Hisse Senedine Dönüştürülebilir Tahvil olarak tanımlanmaktadır.

HDT, sahibine elindeki tahvili önceden belirlenmiş sayıdaki hisse senedine dönüştürme hakkı veren sabit getirili menkul kıymet olarak tanımlanmaktadır. HDT ihracı özellikle, hisse senedi piyasasının sunduğu yüksek getiri potansiyelinden yararlanmayı amaçlayan, bununla birlikte hisse senedi fiyatlarındaki değişkenliğin getirdiği riski üstlenmek istemeyen yatırımcılara hitap etmektedir. HDT'in en temel özelliği tahvillerin içerdiği anapara güvencesi ile hisse senetlerinin sağladığı sermaye

---

³¹ TSPAKB, a.g.e, s. 38

³² Mehmet İnam, **Sermaye Piyasası**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2007, s.436

³³ Resmi Gazete 27117, 21.01.2009

kazancını bir arada sunmasıdır. HDT ihracı gerçekleştiren şirketler, sabit getiri ile birlikte dönüştürme hakkının da tasarruf sahiplerine tanınmasının etkisi ile, fiyatlamada esneklik kazanmakta ve düşük maliyetle fon temin edebilmektedirler.³⁴

HDT çıkarma yetkisi esas sözleşmelerinde hüküm bulunan anonim ortaklık ve mevzuata göre özelleştirme kapsamına alınanlar dahil anonim ortaklık niteliğindeki kamu iktisadi teşebbüslerine verilmiştir. HDT'lerin halka arz yolu ile satılacak olması durumunda ihracının paylarının borsada veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem görmesi zorunludur. HDT'nin vadesinin 1 yıldan az olamayacağı, HDT'lerin hisse senetlerine dönüştürülmesinin vade başlangıç tarihinden itibaren en erken 1 yıl sonra yapılabileceği hükme bağlanmıştır. Dönüştürme fiyatı, HDT sahiplerinin tahvillerini hisse senetlerine dönüştürmeleri halinde bu hisse senetlerine uygulanacak fiyattır.³⁵

1.2.3.3. Değiştirilebilir Tahvil (DET)

Değiştirilebilir Tahvil (DET), İhraççı tarafından çıkarılan ve payları borsalarda veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören diğer ortaklıklara ait paylarla değiştirme hakkı veren menkul kıymetler olarak tanımlanmaktadır.

DET'lere ilişkin hususlar yukarıda sözü geçen Sermaye Piyasası Kurulu'nun, Seri II, No.22 sayılı Tebliğinde düzenlenmiştir. DET'in vadesi 1 yıldan az olamaz. DET'lerin hisse senetleriyle değiştirilmesi vade başlangıç tarihinden itibaren en erken 1 yıl sonra yapılabilir.

Değiştirme fiyatı, DET sahiplerinin tahvillerini hisse senetleri ile değiştirmeleri halinde bu hisse senetlerine uygulanacak fiyattır. Değiştirme oranı, hisse senedi ile değiştirme sırasında DET'in nominal değeri karşılığında verilecek pay sayısını gösterir.

---

³⁴ TSPAKB, a.g.e., s.59

³⁵ SPK, Seri II, No.22 Tebliği

1.2.4. Bonolar

1.2.4.1. Banka Bonosu

Bankaların, sermaye piyasasından kaynak sağlamak amacıyla çıkaracakları banka bonolarının nitelikleri ile bunların ihracına dair esaslar, Sermaye Piyasası Kanununun ilgili maddeleri ile SPK'nın Seri:II, No:22 sayılı "Borçlanma Araçlarının Kurul Kaydına Alınması ve Satışına İlişkin Esaslar Hakkında Tebliği" ile düzenlenmiştir.

Banka Bonoları (BB), kalkınma ve yatırım bankalarının (banka) Seri:II, No:22 Tebliği hükümlerine göre borçlu sıfatıyla düzenleyip, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kayda alınmasını müteakip ihraç ederek iskonto esasına göre sattıkları menkul kıymettir. Banka bonolarının kayda alınması, bankanın önerisi üzerine tedavül ve satış limitlerinin Kurulca belirlenmesini de kapsar. Halka arz edilecek olan banka bonolarının vadesi 60 günden az 360 günden fazla olamaz. Tahsisli satılacak banka bonolarının vadesi 15 günden az 360 günden fazla olamaz.³⁶

1.2.4.2. Finansman Bonoları

Finansman Bonosu, ihraççıların borçlu sıfatıyla düzenleyip, iskonto esasına göre ihraç ettikleri menkul kıymeti ifade etmektedir. Finansman bonolarının vadesi 60 günden az 360 günden fazla olamaz. Finansman bonoları, ihraççı tarafından belirlenen vadeye uygun iskonto oranları ile iskonto edilerek bulunan fiyat üzerinden satılır. Halka arz edilmek suretiyle satışa sunulan finansman bonolarının satışında uygulanacak vadeye uygun iskonto oranları yıllık bazda hesaplanarak, satışın yapılacağı yerlerde satış süresi içerisinde ihraççı tarafından duyurulur.

1.2.4.3. Altın Gümüş Ve Platin Bonoları

Altın, gümüş ve platin bonoları, İstanbul Altın Borsası üyesi bankalar ile kıymetli maden aracı kurumlarının belli miktarda kıymetli maden cinsinden ihraç ederek iskontolu veya iskontosuz olarak sattıkları menkul kıymettir.

---

³⁶ TSPAKB, s.57

Altın, gümüş ve platin bonolarının vadesi 60 günden az 360 günden fazla olamaz. Halka arz edilmek suretiyle ve iskonto esasına göre satışa sunulan altın, gümüş ve platin bonolarının satışında uygulanacak vadeye uygun iskonto oranları yıllık bazda hesaplanarak, satışın yapılacağı yerlerde satış süresi içerisinde ihraççı tarafından duyurulur. Altın, gümüş ve platin bonolarının satış bedeli, esasları izahname ve sirkülerde belirtilmek kaydıyla, Türk Lirası, döviz veya kıymetli maden olarak tahsil edilir. Altın, gümüş ve platin bonolarına ilişkin ödemeler, esasları izahname ve sirkülerde belirtilmek kaydıyla, kıymetli madenin borsasında oluşan ağırlıklı ortalama fiyatı esas alınarak, Türk Lirası veya ödeme tarihinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından ilan edilen gösterge niteliğinde döviz satış kuru kullanılmak suretiyle, döviz cinsinden ya da ihraç sırasında fiziki teslim öngörülmüşse kıymetli maden cinsinden aracı kuruluş vasıtasıyla yapılır.

1.2.5. Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler (VDMK)

Likit olmayan varlıkların likit ve tedavül kabiliyeti olan menkul kıymetlere dönüşümü olarak tanımlanan menkul kıymetleştirme sonucu yaratılan borçlanma araçlarına Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler denilmektedir.

Ülkemizde, VDMK ihracı ile ilgili ilk düzenleme 1992 yılında Sermaye Piyasası Kanunu'nda yapılmıştır.

VDMK'lerle ilgili son düzenleme, 27.08.2008 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren, SPK'nın Seri:III, No:35 sayılı "Varlık Finansman Fonlarına ve VDMK'lere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ" ile yapılmıştır. İlgili tebliğde, VDMK, "***varlık finansman fonunun portföyündeki varlıklar karşılığında ihraç edilen borçlanma senedidir***" şeklinde tanımlanmıştır. Varlık finansman fonu, ihraç edilen VDMK karşılığında toplanan paralarla, VDMK sahipleri hesabına inançlı mülkiyet esaslarına göre oluşturulan mal varlığıdır. Varlık finansmanı fonu, yurtdışında "special purpose vehicle" olarak adlandırılan özel amaçlı kuruluşlara karşılık gelmektedir.

Varlık finansmanı fonu, fon kurulu tarafından doğrudan aktarım veya dolaylı aktarım usullerinden biri ile yönetilir. Doğrudan aktarım; fon portföyünde yer alan varlıklardan elde edilen nakit akımlarının gerekli kesintiler yapıldıktan sonra, fon

bünyesinde bekletilmeksizin doğrudan VDMK sahiplerine aktarılmasıdır. Doğrudan aktarım usulünün uygulanması durumunda VDMK sahiplerine yapılacak ödemelerin vadeleri, fon portföyünde yer alan varlıkların vadelerine göre belirlenir. Dolaylı aktarımda ise, varlıklardan elde edilen nakit akımlarının gerekli kesintiler yapıldıktan sonra VDMK sahiplerine aktarılmadan önce fon bünyesinde bekletilmesi mümkündür. Bu usulün uygulanması durumunda, VDMK sahiplerine yapılacak ödemelerin vadeleri, Fon Kurulu tarafından belirlenir. Bankalar, finansal kiralama şirketleri, finansman şirketleri, ipotek finansman kuruluşları ve aracı kurumlar varlık finansman fonu kurabilirler. Fon portföyüne dahil edilebilecek varlıklar aşağıda sıralanmıştır:

- Bankaların ve finansman şirketlerinin, ipotekli konut kredileri haricindeki tüketici kredilerinden, ipotekli kredilerden, motorlu kara taşıtları kredilerinden, proje finansmanı kredilerinden ve kurumsal kredilerden kaynaklanan alacaklar,

- Finansal kiralama sözleşmelerinden doğan alacaklar,
- TOKİ'nin gayrimenkul satışından kaynaklanan alacakları,
- Nakit benzeri kısa vadeli yatırımlar,
- Yedek hesaplardaki varlıklardır.

VDMK, farklı vadelerde ihraç edilebilir, menkul kıymet borsalarında işlem görebilirler. VDMK'ler, halka arz edilmeksizin veya halka arz edilmek üzere ihraç edilebilirler. Halka arz edilecek VDMK'lerin derecelendirme kuruluşlarınca derecelendirilmesi zorunludur.³⁷

---

³⁷ Neziha Kamaşık, “Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler, Mortgage Piyasası, Mortgage Tahvilleri”, 2008, Ankara, **Araştırma Notu**, Gazi Üniversitesi, Finansman Yüksek Lisans, http://www.sonergokten.com/supportingdocuments/RN/RN_vdmk.pdf (11.08.2009)

1.2.6. Gayrimenkul Sertifikaları

Gayrimenkul sertifikaları, belirli bir gayrimenkul projesini gerçekleştirmeyi üstlenenler tarafından, inşa edilecek veya edilmekte olan gayrimenkul projelerinin finansmanında kullanılmak üzere ihraç edilen menkul kıymetlerdir. Nominal değerleri eşit ve hamiline yazılı olarak ihraç edilirler.

Gayrimenkul sertifikası ihraç edenlerin edimlerinin ve bu edimlerin yerine getirilmemesi halinde ortaya çıkacak cezai şartların bir banka tarafından garanti edilmesi zorunludur. Sertifika ihracı karşılığında elde edilen para banka tarafından açılan özel bir hesapta toplanır ve bu para vekilin özen borcu çerçevesinde bankaca gelir elde edilecek şekilde ihraççı adına değerlendirilir.³⁸

1.2.7. Gelir Ortaklığı Senetleri

Gelir ortaklığı senetleri köprü, baraj, elektrik santrali, karayolu, demiryolu, telekomünikasyon sistemleri ile sivil kullanıma yönelik deniz ve hava limanları ile benzerlerinden, kamu kurum ve kuruluşlarına ait olanların gelirlerine, gerçek ve tüzel kişilerin ortak olması için çıkarılacak senetlerdir. Böylece gelir ortaklığı senetlerinin iki fonksiyonu üzerinde durulmaktadır. Gelir ortaklığı senedi ulaşım, haberleşme, enerji kesiminde kamuya ait olan alt yapı tesislerinin gelirlerini ilgilendirmektedir ve bu gibi tesislerin mülkiyeti ve işletmesi ile ortaklık senedi alanların hiçbir ilgisi bulunmamaktadır.

Gelir ortaklığı senetleri, hukuki statüsü itibariyle adındaki "ortaklık" ibaresine rağmen, değişken faizli bir tahvil özelliği taşımaktadır. İstenildiği an paraya çevrilebilir, genellikle üç veya beş yıl vadeli ve başlangıç yıllarında vergiden muaf tutulmuştur.³⁹

1.2.8. Yatırım Fonu Katılma Belgeleri

Yatırım fonlarına ilişkin esaslar Seri:VII, No:10 sayılı Sermaye Piyasası Kurulu Tebliği ile düzenlenmiştir.

---

³⁸ SPK, **Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları-2**, Sermaye Piyasası Araçları, Ankara, 2007, s. 11

³⁹ Uludağ, Arıcan, a.g.e. s.146

Yatırım Fonu; Tebliğin 4. maddesi uyarınca halktan katılma belgeleri karşılığında toplanan paralarla, belge sahipleri hesabına, riskin dağıtılması ilkesi ve inançlı mülkiyet esaslarına göre, aşağıda belirtilen varlıklardan oluşan portföyü işletmek amacıyla kurulan mal varlığıdır:

a) Özelleştirme kapsamına alınanlar dahil Türkiye’de kurulan ortaklıklara ait hisse senetleri, özel ve kamu borçlanma senetleri,

b) Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki 32 sayılı Karar hükümleri çerçevesinde alım satımı yapılabilen, yabancı özel ve kamu borçlanma senetleri ve hisse senetleri,

c) Ulusal ve uluslararası borsalarda işlem gören altın ve diğer kıymetli madenler ile bu madenlere dayalı olarak ihraç edilmiş ve borsalarda işlem gören sermaye piyasası araçları,

d) Kurul’ca uygun görülen diğer sermaye piyasası araçları, repo, ters repo, future, opsiyon ve forward sözleşmeleri,

e) Nakit değerlendirmek üzere yapılan İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş. nezdindeki borsa para piyasası işlemleri.⁴⁰

Yatırım Fonu Katılma Belgesi ise, belge sahibinin, kurucuya karşı sahip olduğu hakları taşıyan ve fona kaç pay ile katıldığını gösteren kıymetli evrak niteliğinde bir senet olup, kaydi değer olarak tutulur. İhtüzüğünde kurucu dışındaki aracı kuruluşlarca serbestçe alım satımı öngörülen A tipi fonların katılma belgeleri menkul kıymet sayılır.

Katılma belgesi sahipleri, belgelerini fon içtüzüklerinde belirlenen esaslara göre fona iade etmek suretiyle paraya çevirebilirler. Ayrıca iç tüzüğünde hüküm bulunmak şartı ile kurucunun talebi ve borsanın uygun görmesi üzerine menkul kıymet niteliği verilen katılma belgeleri borsada işlem görebilir. Ancak özel fon katılma

---

⁴⁰ SPK, “Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği”, Seri: VII, No : 10, Resmi Gazete 22852,19.12.1996

belgeleri borsada işlem göremezler, bu katılma belgelerinden fona geri dönenler ancak başlangıçta içtüzükte belirlenen kişi ve kuruluşlara satılabilir.⁴¹

1.2.9. Eurobondlar

Devlet veya özel sektör tarafından ihraç edilebilen tahvillerdir. Genel olarak Eurobond, devletlerin veya şirketlerin kendi ülkeleri dışından kaynak sağlamak amacıyla dış piyasalarda yabancı para birimleri cinsinden satışa sundukları uzun vadeli borçlanma senetleridir.⁴²

Özellikleri:

- Genellikle hamiline yazılı olarak ihraç edilirler
- Uzun vadeli olarak ihraç edilmelerine rağmen ikincil piyasada, ekonomik gelişmeler çerçevesinde arz talebe göre oluşan fiyatlar üzerinden nakde çevrilebilirler
- Kupon faizleri yabancı para cinsinden ve sabit olup, değişken kupon faizli eurobondlar da mevcuttur.
- Faizlerin düştüğü bir piyasada beklenenden fazla getiri elde edebilirken, faizlerin yükseldiği dönemlerde tersi bir durumla da karşılaşılabilir. Bu nedenle eurobondlar faizlerin düştüğü bir ortamda yüksek getirili bir yabancı para yatırım araçlarıdır.
- Eurobondlar üzerinde Hazine garantisi mevcut olup, bu açıdan güvenli yatırım araçlarıdır.⁴³

1.2.10. Varantlar

Varant, elinde bulunduran kişiye dayanak varlığı ya da göstergesi, önceden belirlenen bir fiyattan, belirli bir tarihe kadar alma veya satma hakkı veren ve bu hakkın

---

⁴¹Tekin, Kartaloğlu, a.g.e., s. 60

⁴² Ercan Akbay, Turgut Özcan, "Eurobondların Vergilendirilmesi", **Vergi Dünyası**, Sayı 275, Temmuz 2004, s.32

⁴³ İnam, a.g.e. s. 438

kaydi teslimat ya da nakit uzlaşısı ile kullanıldığı menkul kıymet niteliğinde bir sermaye piyasası aracı olarak tanımlanmaktadır.

Varant, belli bir varlığı, önceden belirlenmiş fiyat üzerinden, belirlenmiş bir tarihte veya öncesinde, alma veya satma hakkı (zorunluluğu değil) veren bir opsiyondur. Varantlar, borsada kote olan finansal araçlar olup, hisse senedi gibi kolayca alınıp satılabilmektedir. Varantların dayanak varlığı hisse senedi, endeks, döviz, emtia vb. olabilmektedir.

Uygulamalara bakıldığında varantlar, banka ve aracı kurum gibi finansal kuruluşlar tarafından ihraç edilebildikleri (covered warrants) gibi, şirketler tarafından, varant ihraççısı şirketin kendi hisse senetleri dayanak varlık yapılmak suretiyle de ihraç edilebilmektedir (company warrants).⁴⁴

1.2.11. İpotek Teminatl Menkul Kıymetler (İTMK) Ve İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler (İDMK)

İTMK, banka ve ipotek finansman kuruluşlarının genel yükümlülüğü niteliğinde olan ve teminat varlıklar karşılık gösterilerek ihraç edilen borçlanma senedir. İTMK sabit veya değişken faizli, iskontolu veya primli, nama veya hamiline yazılı olarak ihraç edilebilir. İhraççının talebi ve ilgili borsanın uygun görmesi üzerine menkul kıymet borsalarında işlem görebilir.⁴⁵

İpoteğe dayalı menkul kıymetler (İDMK), ihraççının oluşturduğu “konut finansman fonunun” teminat havuzunda bulunan varlıklar üzerinde inançlı mülkiyet esaslarına göre maliki olma hakkı veren bir menkul kıymettir⁴⁶.

İDMK hamilleri, teminat havuzunda yer alan varlıklar üzerinde alacak hakkından ziyade inançlı mülkiyet esaslarına göre mülkiyet hakkına sahip olduklarından, temerrüt yada erken ödeme gibi bütün riskleri kendi üzerine almaktadırlar.

---

⁴⁴ TSPAKB, a.g.e., s. 21

⁴⁵ SPK, “İpotek Teminatl Menkul Kıymetlere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ”, Seri: III, No: 33, Resmi Gazete 26603, 04.08.2007

⁴⁶ SPK, “Konut Finansmanı Fonlarına Ve İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetlere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ”, Seri:III, No.34, Resmi gazete, 26603, 04.08.2007

Genel olarak İDMK'lara benzeyen "Yatırım fonu katılma belgesi sahipleri", inancılı mülkiyet anlaşması gereği istediği zaman katılma belgesini iade ederek paraya çevirebilir. Buna karşılık, İDMK Tebliğinde ödemelerin en az aylık bazda yapılacağı belirtildiğinden, istenildiği zaman İDMK'ların Fon'a iade edilerek portföy payının talep edilmesi mümkün değildir (tebliğin 16. maddesi).⁴⁷

1.2.12. Repo Ve Ters Repo

Menkul kıymetlerin geri alma veya satma taahhüdü ile alım satım işlemleri repo (repurchase agreement) olarak adlandırılmaktadır. Repo ve ters repo işlemlerine konu olabilecek menkul kıymetler: devlet tahvilleri, hazine bonoları, banka bonoları ve banka garantili bonolar, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nca ihraç edilen borçlanma senetleriyle, mahalli idareler ve bunlarla ilgili idare, işletme ve kuruluşların Kanun uyarınca ihraç ettikleri borçlanma senetleri, Varlığa dayalı menkul kıymetler dahil olmak üzere, menkul kıymetler borsaları veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören veya borsada tescil edilmiş olan borçlanma senetleri.⁴⁸

Repo, bir menkul kıymetin işlem başlangıç valöründen (geçerli işlem tarihi) satılıp, bitiş valöründen geri alınmasını ifade etmektedir. Repo yapan taraf, parayı kullanan taraf olmakta ve geri alım taahhüdü ile menkul kıymetin satımını yapmaktadır.

Portföy yöneten mali aracı kuruluşlar menkul kıymet stoklarını finanse etmek için gerekli fonların önemli bir bölümünü repo işlemlerinden sağlarken; mali olmayan ekonomik birimler de (ticari işletmeler, şahıslar vb.) bu yöntemle kısa süreli nakit fazlalarını değerlendirebilme imkanı bulmaktadırlar. Anlaşma ile taraflar arasında el değiştiren ve repo konusu olan menkul kıymetlerin başlıca özelliği, borç veren açısından güvence taşınması ve genelde Devlet İç Borçlanma Senetlerinden oluşması nedeniyle risk unsuru taşımamasıdır.⁴⁹

---

⁴⁷ Mustafa Topaloğlu, "İpoteğe Dayalı ve İpotek Teminatlı Menkul Kıymetler", 2007, İstanbul Türkiye Sigorta Enstitüsü Vakfı, www.tsev.org.tr/files/downloads/IIIUlusal/mustafatopaloglu.ppt(10.08.2009)

⁴⁸ Niyazi Berk, **Finansal Yönetim**, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2002, s.330

⁴⁹ Nuran Doyrangöl, **Repo ve Ters Repo İşlemleri**, İstanbul, İMKB Yayınları, 1996, s. 1-2

Ters repo, bir menkul kıymetin işlem başlangıç valöründen alınıp, bitiş valöründen geri satılması işlemidir. Ters repo yapan taraf, parayı kullandıran taraf olmakta ve geri satım taahhüdü ile menkul kıymetin alımı yapılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. MENKUL KIYMETLERİN VERGİLENDİRİLMESİ

2.1. Menkul Kıymet Geliri

Gelir Vergisi Kanununun⁵⁰ (GVK) 1. maddesinde, gerçek kişilerin gelirlerinin Gelir Vergisine tabi olduklarını belirttikten sonra gelir şöyle tanımlanmaktadır: **“Gelir, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği, tasarruf veya harcamasına kaynak teşkil eden her türlü kazanç ve iratların safi tutarıdır”**.

Gelir sayılan kazanç ve iratlar GVK’da yedi bent halinde belirtilmiştir:

1. Ticari kazançlar,
2. Zirai kazançlar,
3. Ücretler,
4. Serbest meslek kazançları,
5. Gayrimenkul sermaye iratları,
6. **Menkul sermaye iratları,**
7. **Diğer kazanç ve iratlar**

Gelir Vergisi Kanunu’nda yukarıda sayılan gelir unsurları dikkate alındığında, menkul kıymetlerden elde edilen gelirlerin 6’ncı sırada belirtilen **“menkul sermaye iratları”** ile, 7’nci sırada belirtilen diğer kazanç ve iratlar kapsamına giren gelirlerden **“değer artışı kazançları”** kapsamında değerlendirildiği görülmektedir.

Vergi kanunlarımıza göre menkul sermaye iradı aynı isimli gelir unsurunu ifade ederken, menkul kıymet alım – satım kazancı “değer artışı kazancı (diğer kazanç ve irat)” olarak farklı bir gelir unsurunu ifade eder.

---

⁵⁰ 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, Resmi Gazete 10700, 06.01.1961

Örneğin, hisse senedinin alım-satım kazancı “değer artışı kazancı (diğer kazanç ve irat)” grubuna girerken aynı hisse senedinin kâr payı (temettü) “menkul sermaye iradı” sayılır. Yine benzer şekilde, Devlet tahvili ve Hazine Bonosunun faizi menkul sermaye iradı sayılırken, tahvil ve bononun vadesine kadar beklenmeden satışından elde edilen kazanç “değer artışı kazancı (diğer kazanç ve irat)” sayılır.

Menkul kıymet gelirlerinin iki farklı kategoride ele alınması, her bir gelir unsurunun vergi matrahının belirlenmesinde farklı esasların geçerli olması nedeniyle önem arz etmektedir.

2.1.1. Menkul Sermaye İratları

Menkul sermaye iradı, nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden oluşan sermayenin kâr payı, faiz, kira ve benzeri iratlarıdır. Genel olarak ifade etmek gerekirse, menkul sermaye iradı, nakdi sermayenin doğrudan veya belirli bir menkul kıymete bağlanarak üçüncü kişilerin kullanımına sunulmasından kaynaklanan gelirdir⁵¹.

Menkul sermaye iratlarına ilişkin temel düzenlemeye GVK'nun 75'inci maddesinde yer verilmiştir. Anılan Kanun'un 75'inci maddesinin birinci fıkrasında ***“Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında, nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye dolayısıyla elde ettiği kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar”*** menkul sermaye iradı olarak tanımlanmıştır.

Tanım gereği bir gelirin menkul sermaye iradı sayılabilmesi için;

- Gelirin, sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında elde edilmiş olması,
- Gelirin, nakdi sermaye veya para ile temsil edilebilen değerlerden oluşan bir sermaye dolayısıyla elde edilmiş olması,

---

⁵¹Deloitte Türkiye, **Menkul Sermaye Gelirleri 2009 Yılı Vergi Rehberi**, s. 2, <http://www.deloitte.com> (01.01.2009)

gerekmektedir.⁵²

“Para ile temsil edilebilen değerler” , tahvil, hisse senedi, mevduat sertifikası ve benzeri menkul kıymetler olup, Gelir Vergisi Kanunu’nun Geçici 67’nci maddesinde menkul kıymetler, Türkiye’de ihraç edilmiş ve Sermaye Piyasası Kurulu’nca kayda alınmış ve menkul kıymet borsalarında işlem gören menkul kıymetler olarak tanımlanmıştır.

Diğer taraftan, tanımdaki “ticari, zirai veya mesleki faaliyet dışında” ifadesi, nakdi sermayenin ticari, zirai ve mesleki kazancın oluşumuna katkı sağladığı durumlar dışında değerlendirilmesini ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle, bu şekilde ticari, zirai veya mesleki alanlarda değerlendirilen sermaye ile menkul kıymetlere yöneltilen sermayenin birbirine karıştırılmasının önlenmesi amaçlanmıştır. Örneğin ticari faaliyet nedeniyle doğan bir alacaktan faiz geliri elde edilmiş olması durumunda, bu gelirin ticari kazancın tespitinde dikkate alınması gerekmektedir.⁵³

Menkul sermaye iradının genel olarak tanımladığı 75. madde hükmüne karşın aynı maddenin ikinci fıkrasında “*kaynağı ne olursa olsun aşağıda yazılı iratlar menkul sermaye iradı sayılır*” denilmek suretiyle menkul sermaye iratları kesin olarak ve tek tek sayılarak belirlenmiştir. Genel tanıma göre, menkul sermaye iradından bahsedebilmek için, nakdi veya para ile temsil edilebilen bir sermayenin mevcudiyeti şart olduğu halde 75. maddenin 2. fıkrasında sayılan hallerde kaynağın niteliğine bakılmamaktadır. İkinci fıkra hükmü, birinci fıkra hükmüne bir istisna getirmekte ve 13 bent halinde sayılan gelirleri koşulsuz olarak menkul sermaye iradı olarak tanımlamaktadır.⁵⁴

Söz edilen fıkroda yer alan maddeler aşağıda sıralanmıştır:

1. Her nevi hisse senetlerinin kâr payları

---

⁵² Yılmaz Özbacı, **Gelir Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, Ankara, Oluş Yayıncılık, 2004, s.597

⁵³ Oluş Yayıncılık, **En Son Kanun Değişiklikleri İle Gelir Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, Ankara, 2008

⁵⁴ Musa Örmeci, **Gelir ve Kurumlar Vergisinde Menkul Sermaye Kazançlarının Vergilendirilmesi, Gelir Beyanı ve Beyanname Örnekleri**, Ankara, 1998, s.34

Bu bende, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na 5582 sayılı Kanunla⁵⁵ yapılan ekleme sonucunda düzenleme alanı bulan konut finansmanı fonları ve varlık finansmanı fonlarına ilişkin hususlar eklenmiştir. Böylece, konut finansmanı fonlarını temsilen ihraç edilen ipoteye dayalı menkul kıymetlere ve varlık finansmanı fonlarını temsilen ihraç edilen varlığa dayalı menkul kıymetlere ödenen faiz, kar payı ve benzeri gelirler menkul sermaye iradı kapsamına alınmıştır.⁵⁶

2. İştirak hisselerinden doğan kazançlar

Bu bende 5615 sayılı Kanunla⁵⁷ eklenen paragraf hükmü ile, kontrol edilen yabancı kurumlardan (yurt dışı iştirakler) elde edilen kar payları menkul sermaye iradı olarak sayılmıştır. Bu hükümlerle, gerçek kişilerce kontrol edilen yabancı kurum kazancının menkul sermaye iradı olarak vergilenmesi sağlanarak zararlı vergi rekabetinin önlenmesi amaçlanmıştır.⁵⁸

3. Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kar payları

4. Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca yıllık veya özel beyanname veren dar mükellef kurumların, indirim ve istisnalar düşülmeden önceki kurum kazancından, hesaplanan kurumlar vergisi düşüldükten sonra kalan kısma,

5. Her nevi tahvil (ipotek finansmanı kuruluşları* ve konut finansmanı kuruluşları* tarafından ihraç edilen ipoteye dayalı menkul kıymetler hariç ipotekli sermaye piyasası araçları, varlık teminatlı menkul kıymetler dahil) ve Hazine Bonosu

⁵⁵ “5582 sayılı Kanun Konut Finansmanı Sistemine İlişkin Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”, Resmi Gazete 26454, 06.03.2007

⁵⁶ Serpil Yaşar, “1980 Sonrasında Türkiye’de Sermaye Piyasalarına Yönelik Olarak Yapılan Vergi Düzenlemeleri”, **SPK Araştırma Raporu**, İstanbul 2008, s.14

⁵⁷ 5615 sayılı Gelir Vergisi Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’unun 4.maddesiyle yapılan değişiklik(Resmi Gazete 26483, 04.04.2007)

⁵⁸ Oluş Yayıncılık, 2008

* Ser.Piyasası Kanununun 39/A maddesinde ipotek finansmanı kuruluşları şöyle tanımlanmaktadır: İpotek finansmanı kuruluşları, münhasıran konut finansmanından kaynaklanan alacakların devralınması, devredilmesi, devralınan alacaklardan oluşan varlıkların yönetimi ve alacakların teminat olarak alınması suretiyle kaynak temini amacıyla kurulan, sermaye piyasası kurumu niteliğini haiz anonim ortaklıklardır.

* Ser.Piyasası Kanununun 38/A maddesinde konut finansmanı kuruluşları şöyle tanımlanmaktadır: Konut finansmanı kuruluşları konut finansmanı amacıyla doğrudan tüketiciye kredi kullandıran ya da finansal kiralama yapan bankalar ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından konut finansmanı faaliyetinde bulunması uygun görülen finansal kiralama şirketleri ve finansman şirketleridir.

faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler (Döviz cinsinden yahut dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetlerin itfası sırasında oluşan değer artışları irat sayılmaz.);

6. Her nev'i alacak faizleri,

Sürekli olarak ödünç para verme işi ile uğraşanların veya belli bir ticari organizasyon çerçevesinde ortaya çıkan bir alacağın vadesinde ödenmemesinden kaynaklanan faiz gelirlerinin menkul sermaye iradı olarak değil ticari kazanç olarak değerlendirilmelidir. Belli bir süreyle tek kişiye veya kuruma verilen ödünç para karşılığında sağlanan faiz menkul sermaye iradıdır. Buna karşılık aynı yıl içerisinde birden fazla kişiye ödünç para verilmesi, işlemin sürekli olduğunu gösterir. Bu nedenle yapılan bu tür işler de ticari faaliyet olarak kabul edilmektedir.⁵⁹

7. Mevduat faizleri

8. Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen bedeller

9. İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kar paylarının devir ve temlik karşılığında alınan para ve ayınlar

10. Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri

11. 3239 sayılı Kanununun 57. maddesiyle bu bent kaldırılmıştır.

12. Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları ile kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar payları ve özel finans kurumlarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları

13. 4842 sayılı Kanununun 37/1-e maddesiyle 24/04/2003 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlükten kaldırılmıştır

⁵⁹ Veysi SEVİĞ, Tefecilik Suçu, Referans Gazetesi, 11.11.2008, [\(http://www.referansgazetesi.com/haber.aspx?HBR_KOD=110202&YZR_KOD=157\)](http://www.referansgazetesi.com/haber.aspx?HBR_KOD=110202&YZR_KOD=157) (01.10.2009)

14. Bu maddenin 2 nci fıkrasının 5 numaralı bendinde yer alan menkul kıymetlerin geri alım veya satım taahhüdü ile iktisap veya elden çıkarılması karşılığında sağlanan menfaatler.

Tahvil, hazine bonosu ve 5 numaralı bentte yazılı diğer menkul kıymetlerin repo ve ters repo işlemlerinden gerçek kişilerce sağlanan menfaatler, menkul sermaye iradı olarak kabul edilmektedir.

15. Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından;

a) On yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemediği ayrılanlara yapılan ödemeler,

b) On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer sandık ve sigortalardan on yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler,

c) Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler

Gelir Vergisi Kanununun 75. maddesinin son fıkrasında, yukarıda sayılan gelirlerin, bir ticari faaliyete bağlı olarak elde edilmesi halinde ticari kazanç olarak değerlendirileceği belirtilmiştir.

Menkul sermaye iradı olarak kabul edilen gelirler Gelir Vergisi Kanunu'nun 75'inci maddesinde bu şekilde sayılmış, GVK'nun 76'ncı maddesinin birinci fıkrasında "**İrat Sayılmayan Haller**"e yer verilmiştir. Söz konusu fıkra uyarınca;

- Menkul kıymetin kuponlu ve kuponsuz olarak satılması,
- İştirak hisselerinin devir ve temliki,

- Menkul kıymetler ile iştirak hisselerinin tamamen veya kısmen itfa olunması karşılığında alınan paralarla itfa dolayısıyla verilen ikramiyeler,

menkul sermaye iradı sayılmamaktadır.

2.1.1.1. Menkul Sermaye İratlarında İndirim Oranı Uygulaması

Amacı menkul sermaye iratlarının enflasyondan kaynaklanan kısmın vergilendirme dışında bırakmak olan indirim oranı uygulaması 5281 Sayılı Kanun ile 01.01.2006 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmıştır. Buna karşın 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan her türlü tahvil ve bonolardan sağlanan faiz gelirleri ile bu tarihten önce elde edilmiş olan hisse senetlerinden sağlanan kar payları 31.12.2005 tarihi itibarıyla yürürlükte olan mevzuata göre vergilendirileceğinden bunların indirim oranı uygulanmak suretiyle enflasyondan arındırılması mümkün kılınmıştır. İndirim oranı, Vergi Usul Kanunu (VUK) hükümlerine göre o yıl için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının, aynı dönemde devlet tahvili ve hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranına bölünmesi suretiyle Maliye Bakanlığı'nca hesaplanır.

Örneğin, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre 2008 yılı için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranı % 12'dir. Bu dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranı ise % 18,48'dir. Buna göre, 2008 yılında elde edilen bir kısım menkul sermaye iradının beyanında uygulanacak indirim oranı ($\%12 / \% 18,48 =$) % 64,9 olmaktadır.

2.1.1.2. İndirilecek giderler

Vergilendirilecek menkul sermaye iradı tutarının bulunması için elde edilen faiz ve kar payı tutarından aşağıda yer alan giderler indirilir: (GVK md.78)

- Depo etme ve sigorta ücretleri gibi menkul kıymetlerin muhafazası için yapılan giderler (fiilen söz konusu hisse senetlerinin saklanması için kiralanan kiralık kasaların kiralrı ve bunlar için yaptırılan sigorta bedelleri)

- Temettü hisseleri ile faizlerin tahsil giderleri (bu giderler ortak olunan şirket toplantılarına katılma ile ilgili giderler değil söz konusu temettü ya da faizlerin tahsili sırasında ödenen aracı kurum masraflarıdır)

- Menkul kıymetler ve bunların iratları için ödenen her türlü vergi, resim ve harçlar (kar payları üzerinden ödenen stopajlar bu kapsamda indirilemez)

2.1.1.3. Menkul Sermaye İratlarında Beyan Sınırı Uygulaması

Gelir vergisinde toplama yapılmayan halleri düzenleyen GVK m.86'da belirli gelir unsurlarının GVK m.103'te yer alan gelir vergisi tarifesinin ikinci dilimine isabet eden tutarı aşmaması durumunda beyana tabi olmayacağı hüküm altına alınmıştır. GVK m.103'te yer alan gelir vergisi tarifesinin ikinci dilimi ilgili olduğu yılın beyan sınırını teşkil etmektedir. Tevkifat yapılmak suretiyle vergilendirilen gelir unsurları için 2008 yılı için beyan sınırı 19.800 YTL'ye isabet etmektedir. Tevkifata tabi olmayan bir kısım gelir unsurları için öngörülen beyan sınırı ise 2008 yılı için 960 YTL olarak belirlenmiştir.

Menkul kıymetlerden sağlanan kar payı ve faiz gelirleri açısından bakıldığında beyan sınırının aşılması durumunda beyanname verilmesi söz konusu değildir. Ancak beyan sınırının aşılması halinde ise söz konusu gelir unsurunun sadece beyan sınırını aşan kısmının değil tamamının beyan edilmesi gereklidir.

Diğer yandan GVK geçici madde 67 kapsamında %10 oranında (dar mükellef gerçek kişiler ve kurumlar için bu oran %0'dır) tevkifata tabi tutularak vergilendirilmesi söz konusu olan menkul kıymet gelirleri beyana tabi olmadığından bunlar için beyan sınırı uygulaması da söz konusu olmayacaktır.⁶⁰

2.1.2. Alım Satım Kazançları

Menkul kıymetlerin vadelerinden önce elden çıkarılmasından doğan kazançlar, bireylerin sahip oldukları menkul değerleri değişik nedenlerle (kişisel servetin korunması, uzun süreli yatırım düşüncesi vb.) bekledikleri kazancı elde edebilecekleri

---

⁶⁰ İMKB, a.g.e., s.9

bir dönemde ya da beklentilerinin değişmesi, seçenekli yatırım ortamı, menkul değerlerin temsil ettiği çıkardaki değişiklik gibi süreklilik taşımayan nedenlerle satmaları suretiyle elde ettikleri alım satım kazançları olarak ifade edilebilir.⁶¹

Menkul kıymetlerle diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançların değer artış kazancı olarak gelir vergisine tabi bulunduğu, Kanunun mükerrer 80. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Söz konusu maddenin 1. bendine göre, **“İvazsız olarak iktisap edilenler ile tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar”** değer artış kazancı sayılmıştır.

“Elden çıkarma” kavramı, bir ivaz karşılığında devir ve temlikinin, trampa edilmesinin, takasının veya ticaret şirketlerine sermaye olarak konulması olarak açıklanmıştır.

2.1.2.1. Değer Artışının Tespiti

Değer artışı kazancında vergilendirilecek kazançta, **"safı değer artışı"** denir. GVK'nın mükerrer 81. maddesi hükmü uyarınca; değer artışında safı kazanç, elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatlerin tutarından, elden çıkarılan mal ve hakların maliyet bedelleri ile elden çıkarma dolayısıyla yapılan ve satıcının uhdesinde kalan giderlerin ve ödenen vergi ve harçların indirilmesi suretiyle bulunur.⁶²

2.1.2.2.İndirilecek Giderler

Satış bedelinden söz konusu menkul kıymetin ve diğer sermaye piyasası aracının maliyet bedeli yanında elden çıkarma dolayısı ile yapılan ve satıcının üzerinde kalan diğer giderler ile ödenen vergi ve harçlar da ayrıca indirilir. Burada sözü edilen

---

⁶¹ Cemalettin Turan: “Menkul Kıymet Alım-Satımından Elde Edilen Kazançların Gelir Vergisi Açısından Değerlendirilmesi”, **Vergi Dünyası**, Sayı: 105, Mayıs 1990, s.40.

⁶² M.Emin Akyol, “Değer Artışı Kazançlarının Vergilendirilmesi”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Sayı 51, Mart 2008,

[http://www.lebilyalkin.com.tr/dergi_icerik_p.asp?dicerik_id=94&dergi_id=45\(15.07.2009\)](http://www.lebilyalkin.com.tr/dergi_icerik_p.asp?dicerik_id=94&dergi_id=45(15.07.2009))

giderler menkul kıymetin ve diğer sermaye piyasası aracının satılması sırasında örneğin, aracı kuruma ödenen komisyon, kürtaj vb. giderlerdir.⁶³

2.1.2.3. ÜFE Endekslemesi

Menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasında söz konusu menkul kıymetin ve diğer sermaye piyasası aracının satın alma bedeli elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere TÜİK tarafından açıklanan aylık ÜFE endeksi ile artırılarak tespit edilir. Ancak, 31.12.2005 tarihinden sonra ihraç edilen menkul kıymet ve sermaye piyasası araçlarında endekslemenin yapılabilmesi için artış oranının %10 veya üzerinde olması şarttır*. Dolayısı ile söz konusu menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının üzerinde enflasyon nedeniyle doğan değer artışı vergilendirilmemiş olur.⁶⁴

2.2. Tam Mükellef – Dar Mükellef Ayrımı

Gelir vergisi uygulamasında mükellefler*, tam ve dar mükellef olmak üzere iki gruba ayrılmış olup, bu ayırımdaki ölçü “**Türkiye’de yerleşmiş olmak**” tır. Türkiye’de yerleşmiş sayılan gerçek kişiler tam mükellef, yerleşmiş sayılmayanlar ise dar mükellef olarak adlandırılmaktadır. Tam mükellef ve dar mükellef ayrımı, gelir ve kurumlar vergisi kanunlarına göre farklılık göstermektedir.

2.2.1. Gelir Vergisi Kanununa Göre Tam ve Dar Mükellefiyet

Tam mükellef kavramı, Gelir Vergisi Kanununun 3. maddesine göre, “*Türkiye’de yerleşmiş olanlar*” ile “*resmi daire ve müesseselere veya merkezi Türkiye’de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup adı geçen daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısıyla yabancı memleketlerde oturan Türk vatandaşları*” olarak açıklanmıştır.

---

⁶³ TSPAKB, **İlgili Vergi Mevzuatı**, SPK Lisanslama Eğitim Notları, Ekim 2009, s. 23

* Bu koşul 1.1.2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 5281 sayılı yasa ile gelmiştir

⁶⁴ TSPAKB, a.g.e., s. 103

* Vergi Usul Kanunu’na göre mükellef, “vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettüp eden gerçek veya tüzel kişidir

“Türkiye’de yerleşme” kavramı ise ikametgahı Türkiye’de bulunanlar ile bir takvim yılı içinde Türkiye’de devamlı olarak altı aydan fazla oturanları ifade etmektedir. Söz konusu Kanun’un 5’inci maddesinde ise, Türkiye’de altı aydan fazla süreyle kalmalarına rağmen Türkiye’de yerleşmiş sayılmayacak olanlar da belirtilmektedir.⁶⁵

Dar mükellefiyet, Türkiye’de yerleşik olmayan, fakat gelirin bir kısmını Türkiye’de elde eden gerçek kişilerin, yurt içinde elde ettikleri geliri içeren bir vergilendirilme biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece dar mükellefiyette ikametgah ve uyrukluğundan farklı olarak “mülkiyet” esasını benimsemiş ve vergilemede kaynağı Türkiye’de olan gelirler dikkate alınmış olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, dar mükellef gerçek kişiler, sadece Türkiye’de elde ettikleri kazanç ve iratları üzerinden vergilendirilecekler, yurt dışında elde ettikleri gelirleri, Türkiye’de verecekleri beyannameye dahil etmeyeceklerdir⁶⁶. Bunun gerçekleşebilmesi için, *Menkul sermaye iratlarında sermayenin Türkiye’de yatırılmış olması*, Diğer kazanç ve iratlar kapsamında yer alan *alım-satım kazançları* için ise, bu kazanç veya iratları doğuran işin veya muamelenin **Türkiye’de ifa edilmesi** veya **Türkiye’de değerlendirilmesi** gerekmektedir (GVK md.7)

2.2.2. Kurumlar Vergisi Kanununa Göre Tam Mükellef – Dar Mükellef

Kurumlar Vergisi Kanununun⁶⁷ 1. ve 2. maddesine göre, sermaye şirketleri, kooperatifler, iktisadi kamu kuruluşları, dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmeler ve iş ortaklıkları kurumlar vergisi mükellefidir.

KVK’nın 3. maddesine göre, tam mükellefiyette, bu kurumlardan, kanuni veya iş merkezi Türkiye’de bulunanlar, gerek Türkiye içinde gerekse Türkiye dışında elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden vergilendirilirler.

---

⁶⁵ Aşağıda yazılı yabancılar Türkiye’de altı aydan fazla süreyle kalsalar dahi Türkiye’de yerleşmiş sayılmazlar:

1. Belli ve geçici görev veya iş için Türkiye’ye gelen iş, ilim ve fen adamları, uzmanlar, memurlar, basın ve yayın muhabirleri ve durumları bunlara benzeyen diğer kimselerle tahsil veya tedavi veya istirahat veya seyahat maksadıyla gelenler, 2. Tutukluluk, hükümlülük veya hastalık gibi elde olmayan sebeplerle Türkiye’de alıkonulmuş veya kalmış olanları.

⁶⁶ Maliye Hesap Uzmanları Derneği, İstanbul, 2008

⁶⁷ “5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu”, Resmi Gazete 26205, 21.06.2006

Dar mükellefiyette ise, yukarıda sayılan kurumlardan kanuni ve iş merkezlerinin her ikisi de Türkiye’de bulunmayanlar, sadece Türkiye’de elde ettikleri kazançları üzerinden vergilendirilirler.

Tam ve dar mükellef olmanın doğurduğu en önemli sonuç, tam mükelleflerin hem Türkiye’de hem de yurt dışında elde ettikleri tüm gelir unsurları üzerinden Türkiye’de dar mükelleflerin ise sadece Türkiye’de elde ettikleri gelirler üzerinden Türkiye’de vergilendirilmelerinin söz konusu olmasıdır⁶⁸.

2.3. Menkul Sermaye İratları Ve Alım Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi

2.3.1. Vergi Tevkifatı

2.3.1.1. Vergi Tevkifatı Kavramı

Vergilemede genel kural, gelirin yıllık olması ve mükellef tarafından verilecek yıllık beyannameye göre tarh ve tahakkuk* ettirilmesi olmakla birlikte, bir kısım gelir unsurları bu gelirleri mükellefe sağlayanlarca, bunların beyan edilmesi beklenmeksizin kesintiye tabi tutulmakta ve mükelleflere sağlanan istihkaktan kesilen vergiler, alacaklı vergi dairesine ödenmektedir. Yani, bu vergilerin ödenmesi ile ilgili olarak kesintiyi yapanlar ilgili vergi dairesine muhatap olmaktadır. Bu işleme “**vergi kesintisi**” denilmektedir.

Vergi sistemimizde vergi kesintisi genel olarak Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinde düzenlenmiştir. Bunun dışında, en kapsamlı vergi kesintisi düzenlenmesi Gelir Vergisi Kanununa 01.01.2006 tarihinde 5281 sayılı kanun ile eklenen Geçici 67. madde ile yapılmıştır.

---

⁶⁸ İMKB, Eğitim Setleri, **Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi**,2008, http://www.imkb.gov.tr/Libraries/Egitim_Setleri/Menkul_K%c4%blymet_Gelirlerinin_Vergilendirilmesi_sflb.ashx (15.07.2009), s.2

* Tarh, vergi tutarının, ilgili kanunlarda gösterilen matrah ve nispetler üzerinden, vergi dairesi tarafından hesaplanarak tespit edildiği, idari bir işlemdir.

Tahakkuk, tarh ve tebliğ edilen bir verginin ödenmesi gereken aşamaya gelmesidir

Kurumların elde ettikleri bir kısım gelirler üzerinden de 31.12.2005 öncesinde Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesi uyarınca kesinti yapılmaktaydı. Ancak 21.06.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu ile kurumların bu kapsamda gelirleri üzerinden vergi kesintisi yapılmaya başlanmıştır. Söz konusu kesinti, tam mükellef kurumlar için Kurumlar Vergisi Kanununun 15 inci, dar mükellef kurumlar için 30 uncu maddesi kapsamında yapılmaktadır.

Vergi kesintisi esas itibariyle önceden tahsil işlemi olup, istihkak sahiplerinin gelir vergilerine mahsuben yapılmaktadır(...) Kesinti yoluyla ödenen vergilerde istihkak sahipleri ayrıca yıllık beyanname vermeye mecbur değillerse, kesintinin ilgili bulunduğu dönemler vergilendirme dönemi sayılır ve kesilen veya kesilmesi gereken vergiler yıllık verginin yerine geçer. Bu durumda vergi kesintisi nihai bir vergileme özelliği taşır.⁶⁹

2.3.1.2. Vergi Tevkifatına Yönelik Yeni Düzenlemeler: GVK geçici 67. madde

Türk Vergi Sisteminin basitleştirilmesi uygulamasına paralel olarak son yıllarda kaynakta tevkifat usulü önem kazanmıştır. Menkul kıymet geliri elde eden kişi sayısının fazla olması nedeniyle çok sayıdaki mükellefi beyanname verme yükümlülüğünden kurtarmak amacıyla Vergi idaresi öncelikle bu gelirlerin vergilendirilmesinde kaynakta tevkifat yöntemini benimsemiştir.

Menkul kıymet gelirlerinde tevkifat Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesine tabi iken, 5281 sayılı “Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından ve elde tutulmasından sağlanan kazanç ve iratlar, GVK’nun 75. maddesinin ikince fıkrasının (7), (12) ve (14) numaralı bentlerinde yer alan menkul sermaye iratları ve Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fon ve ortaklıklarının kurumlar vergisinden istisna kazançlarının vergilendirilmesine yönelik olarak 01.01.2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere ve 2006-2015 yılları arasında uygulanmak üzere yeni bir sistem

⁶⁹ Mehmet Tahir Ufuk, Gelir ve Kurumlar Vergileri Kapsamında Yapılan Vergi Kesintisinde Uyulacak Esaslar, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 333, Mayıs 2009, s.10

belirlenmiştir.⁷⁰ Maliye Bakanlığı geçici 67. maddenin uygulanmasına yönelik olarak 257⁷¹, 258⁷², 263⁷³ ve 269⁷⁴ Seri numaralı GVK Genel Tebliğlerini yayımlamıştır. Bu madde ile getirilen sistem, kaynakta tevkifat yapılması olup, tevkifat gerçek kişiler yönünden nihai vergileme olmaktadır. Bu uygulama ile değer artışı kazançları da ilk defa tevkifat kapsamına alınmıştır.⁷⁵

Geçici 67. madde ile belirlenen esaslar 01.01.2006 tarihinden itibaren iktisap edilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçların gelirleri için uygulanacak olmakla birlikte, bazı menkul kıymet gelirlerinin madde kapsamına girip girmeyeceği ihraç tarihleri esas alınarak belirleneceği, ayrıca 01.01.2006 tarihinden önce iktisap edilen menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

GVK'nın 94. maddesi halen gerçek kişiler tarafından elde edilen kar payları ile 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen her nevi tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde edilen gelirler ve tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları ve yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından, çeşitli sebeplerle sigortadan ayrılanlara yapılan bazı ödemeler için uygulanmaktadır.

Yeni sistemde tevkifat esas olarak banka ve aracı kurumlar tarafından yapılacak olup, “**banka**” kavramı 18.06.1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanunu kapsamında Türkiye’de faaliyette bulunan bankalar ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasını, “**aracı kurum**” kavramı ise 28.07.1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında Türkiye’de faaliyette bulunan aracı kurumları ifade eder.⁷⁶

---

⁷⁰ Tekin, Kartaloğlu, a.g.e., s. 68

⁷¹ Resmi Gazete 26039, 30.12.2005

⁷² Resmi Gazete 26305, 30.09.2006

⁷³ Resmi Gazete 26456, 08.03.2007

⁷⁴ Resmi Gazete 27076, 06.12.2008

⁷⁵ Ata Diliçıkık, “2008 Yılında Elde Edilen Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 331, Mart 2009, s. 103

⁷⁶ Sema Küçük, “Menkul Kıymet Gelirlerinin Kaynakta Kesinti Yoluyla Vergilendirilmesi”, **Yaklaşım Dergisi**, sayı 182, Şubat 2008, s. 45

2.3.1.2.1. Geçici 67. madde Kapsamında Tevkifata Tabi Tutulması Gereken Menkul Sermaye İratları

GVK'nın 67/1 maddesi uyarınca, bankalar ve aracı kurumlar takvim yılının üçer aylık dönemleri itibariyle aracılık ettikleri,

- Menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının alış ve satış bedelleri arasındaki fark,
- Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının itfası halinde alış bedeli ile itfa bedeli arasındaki fark,
- Menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının tahsiline aracılık ettikleri dönemsel getirileri (herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan),
- Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinden sağlanan gelirler,

Üzerinden %15 oranında tevkifat yapılacağı belirtilmiştir.* Dar mükellef gerçek kişiler için ise tevkifat oranı %0 olarak belirlenmiştir.

Aynı maddenin 2. fıkrasında, GVK'nın 75. maddesinin ikinci fıkrasının (5) numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratlarından (Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilenler hariç), ödemeyi yapanlarca, banka veya aracı kurumlara veya bunlar aracılığıyla diğer gerçek ve tüzel kişilere ödenenler hariç, % 15 oranında* vergi tevkifatı yapılır.

Bankalararası mevduat ile aracı kurumların borsa para piyasasında değerlendirdikleri kendilerine ait paralarına yürütülen faizler hariç olmak üzere, 75'inci maddenin ikinci fıkrasının (7) numaralı bendinde yer alan mevduat faizleri, (12) numaralı bendinde yer alan kar payları ve (14) numaralı bentlerinde yer alan repo

---

* Bu oran daha sonra 2006/10731, 2008/14272, BKK 2009/14580 sayılı Bakanlar Kurulu Kararlarıyla değişikliğe uğramıştır

* Bu oran daha sonra 2006/10731, 2008/14272, BKK 2009/14580 sayılı Bakanlar Kurulu Kararlarıyla değişikliğe uğramıştır

gelirleri üzerinden ödemeyi yapanlarca %15 oranında vergi tevkifatı yapılacağı aynı maddenin 3. fıkrasında belirtilmektedir.

Diğer taraftan 2008/14272 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından elde edilen, geçici 67. maddesinin (1), (2), (3) numaralı fıkralarında yer alan gelirlerden hisse senetlerine ilişkin olanlar için uygulanacak tevkifat oranı 14.11.2008 tarihinden itibaren uygulanmak üzere %0 olarak belirlenmiş, menkul kıymetler yatırım ortaklıkları hisse senetlerinden elde edilen kazançlar kapsam dışı bırakılarak, bu kıymetlerden doğan kazançlar için eskiden olduğu gibi %10 'luk tevkifat oranı uygulanması öngörülmüştür.

2.3.1.2.2. Geçici 67. Madde Kapsamında Tevkifata Tabi Olmayan Kazanç Ve İratlar

Yukarıdaki tanımlama dışında kalan bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının alım-satımı veya itfası dolayısıyla elde edilen gelirler geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi değildir. Bu gelirler,

- Hazine tarafından yurt dışına ihraç edilen menkul kıymetlerin (Eurobond) alım-satımı, itfası sırasında elde edilen getirileri ve bunların dönemsel getirilerini,
- Hisse senetleri kar payları
- Tam mükellef kurumlara ait olup, İMKB'de işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler,
- Sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasında elde edilen gelirler,
- 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan tüm devlet iç borçlanma senetlerinin elde tutulması veya elden çıkarılması suretiyle sağlanan gelirler,
- 01.01.2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının (hisse senetleri, menkul kıymet yatırım fonları, menkul

kıymet yatırım ortaklığı hisse senetleri) elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler

olarak belirtilmiştir.⁷⁷

2.3.1.2.3. Tevkifat Yapmakla Sorumlu Olanlar

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67'nci maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen tevkifat, 4389 sayılı Bankalar Kanunu kapsamında Türkiye'de faaliyette bulunan bankalar ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında Türkiye'de faaliyette bulunan aracı kurumlar tarafından gerçekleştirilecektir.

Böylece,

- Tevkifat yapmakla yükümlü tutulmuş olan bankalar ve aracı kurumlar, alım satım veya tahsiline aracılık ettikleri menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarından, gerçek ve tüzel kişiler adına doğacak gelirler üzerinden tevkifat yapmakla sorumludurlar,
- Bankaların kendi portföylerinde bulunan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarından elde edecekleri gelirler tevkifata tabi tutulmayacaktır,
- Bir banka veya aracı kurumun başka bir banka veya aracı kurum vasıtasıyla gelir elde etmesi durumunda, aracılık faaliyetini gerçekleştiren banka veya aracı kurumun tevkifat yapma zorunluluğu bulunmaktadır.⁷⁸

2.3.2. Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi

2.3.2.1. Hisse Senedi Kar Payları

Kar payı genel anlamıyla şirket karından ortaklara ve diğer kişilere ödenecek kısımdır.⁷⁹ GVK uygulaması bakımından kar payı sayılan gelirler aşağıdaki gibidir:

---

⁷⁷ Diliçıkık, a.g.e, s.105

⁷⁸ Tekin, Kartaloğlu, a.g.e., s. 86

- a. Her nevi hisse senetlerinin kar payları
- b. İştirak hisselerinden doğan kazançlar
- c. Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kar payları

Kısaca kar payları, kurum tarafından sağlanan net kardan ortaklara sahip oldukları hisse oranında ya da söz konusu kurum sermayesine yaptıkları katkı oranında verilen paylardır.⁸⁰

Hisse senedi kar paylarının banka ve aracı kurumlarca hisse sahipleri adına tahsilinde GVK'nın geçici 67. maddesi uyarınca tevkifat yapılmamaktadır. Elde edilen kar paylarının beyan esasları, bu kar payının hangi yıl kazancından dağıtıldığına göre değişmektedir.

2.3.2.1.1. GVK'nun Geçici 62.maddesi* Kapsamındaki Kar Paylarında Vergileme Rejimi

Kurumların 31.12.1998 ve daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri kazançlarını dağıtmaları halinde, gerçek kişilerce elde edilen

---

⁷⁹ İbrahim Albayrak, "Türkiye'de Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi ve Bütçe Üzerine Etkileri" (**Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, 1998), s.44

⁸⁰ Fatih Saraçoğlu, Özgür Şahin, "Kar Paylarının Vergilendirilmesi: Yarım Beyan Yönteminde Beyan Sınırı Ve Tevkif Yoluyla Alınan Vergilerin Mahsubu ile İlgili Sorunlar", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı 185, Şubat 2004, s.137

* GVK Geçici Madde 62 - (Ek madde: 09/04/2003 - 4842 S.K./17. md.)

1. Kurumlar vergisi mükelleflerinin; a) 31/12/1998 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri kazançlarının, b) (a) bendi kapsamında dışında kalan ve 31/12/2002 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde edilen, kurumlar vergisinden istisna edilmiş kazançlarının, c) Geçici 61 inci madde kapsamında tevkifata tabi tutulmuş kazançlarının,

Dağıtımını halinde 94 üncü madde uyarınca tevkifat yapılmaz.

2. Gerçek kişilerce (1) numaralı fıkranın (a) bendi kapsamında elde edilen kar payları gelir vergisinden müstesnadır.

3. Gerçek kişilerce (1) numaralı fıkranın (b) ve (c) bendi kapsamında elde edilen kar paylarının net tutarına elde edilen kar payının 1/9'u eklendikten sonra, bulunan tutarın yarısı vergiye tabi gelir olarak dikkate alınır. Bu gelirler ile ilgili olarak yıllık beyanname verilmesi halinde, beyannameye intikal ettirilen tutarın 1/5'i beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilir.

4. Kurumlar vergisi mükelleflerinin doğrudan veya iştirakleri aracılığıyla, bu maddenin (1) numaralı fıkrasında belirtilen nitelikte kar payı elde etmeleri halinde, bu kar paylarının dağıtımını ve kar payı elde eden gerçek kişilerce bu kar paylarının beyanı ile ilgili olarak (1), (2) ve (3) numaralı fıkra hükümleri uygulanır.

5. Bu madde kapsamındaki kar payları için 22 nci madde hükümleri uygulanmaz

bu kar payları, tutarları ne olursa olsun beyanname ile beyan edilmeyecektir. Bu kar paylarından GVK'nun 94. maddesi uyarınca tevkifat yapılmayacaktır.

01.01.1999-31.12.2002 tarihleri arasında sona eren hesap dönemlerine ait Kurumlar Vergisinden istisna edilmiş kazançlar ile GVK'nun geçici 61. maddesine göre tevkifata tabi tutulan yatırım indirimi istisnasından yararlanan kazançların dağıtılması halinde, gerçek kişilerce elde edilen net kar payı tutarına bu tutarın 1/9'u eklendikten sonra bulunan tutarın yarısı, 19 800 TL'nin (2008 yılı gelirleri için beyanname verme sınırı) hesabında vergiye tabi gelir olarak dikkate alınacaktır. Diğer gelir unsurları ile birlikte beyanname verme sınırının aşılması halinde, vergiye tabi gelir olarak dikkate alınan kar payı tutarı beyannameye intikal ettirilecek, bu tutarın 1/5'i ise hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir. Ayrıca, bu kar paylarından GVK'nun 94. maddesi uyarınca tevkifat yapılmayacaktır.

01.01.1999-31.12.2002 tarihleri arasında sona eren hesap dönemlerine ait Kurumlar Vergisinden istisna edilmemiş kurum kazançlarının dağıtımından elde edilen kar payları için kurumlar, kar payının brüt tutarı üzerinden GVK'nun 94. maddesi uyarınca %15 oranında tevkifat yaparlar. Gerçek kişiler açısından ise tahsil edilen net kar payından brüt kar payı bulunur. GVK'nun 22. maddesi uyarınca brüt kar payının yarısı gelir vergisinden istisnadır. Kalan yarısı, diğer gelir unsurlarıyla birlikte 2008 yılı gelirleri için belirlenen 19 800 TL beyanname verme sınırının hesabında dikkate alınacaktır. Tevkifat yoluyla ödenen %15 verginin tamamı beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir.

2.3.2.1.2. 2003 ve Sonraki Yıllar Kurum Kazançlarının Dağıtılması Sonucu Elde Edilen Kar Payları

Tam mükellef kurumların 2003 ve sonraki yıllar karlarının dağıtılması sonucu elde edilen kar payları %15 oranına tevkifata tabidir.

Tam mükellef kurumların 2003 ve sonraki yıllar kurum kazançlarının 2008 yılında dağıtılmasından elde edilen kar paylarında, elde edilen brüt kar payının yarısı GVK'nun 22. maddesi uyarınca gelir vergisinden istisnadır. Hesaplanan hisse senedi kar payları ile vergiye tabi diğer gelirlerin toplamı 19 800 TL üzerinde olması halinde

vergiye tabi diğer gelirleri ile birlikte kar paylarının da beyan edilmesi gerekmektedir. Tevkif edilen vergi ise beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilir.

Dar mükellef gerçek kişiler açısından ise hisse senedi kar payları beyana tabi değildir. Bu kar paylarının dağıtılması sırasında kar payı dağıtan kurum tarafından yapılan stopaj söz konusu gelirlerin dar mükellef gerçek kişiler açısından nihai vergisini oluşturmaktadır.

Stopaj kesintisi yapılması açısından, yukarıda tam mükellef gerçek kişilere yapılan kar payı dağıtımları ile benzer hükümler uygulanmaktadır. Ancak dar mükellefin vergisel açıdan tabi olduğu ülke ile Türkiye arasında mevcut olan vergi anlaşmalarında yer alan hükümler saklıdır.⁸¹

Tam mükellef kurumların tam mükellefiyete tabi kurumlardan elde ettikleri kar payları, KVK m.5'te düzenlenen iştirak kazançları istisnası kapsamındadır. Bu nedenle kurumlar diğer bir tam mükellef kurumdan kar payı elde ettiğinde, bu tutar kurumlar vergisine tabi tutulmamaktadır.

Dar mükellef kurumların hisse senedi kar paylarından elde ettikleri gelirlerin vergilendirilmesine iki açıdan bakmakta yarar vardır. Bunlardan ilki Türkiye'de işyeri veya daimi temsilci vasıtasıyla gelir elde edenlerdir ki bu tip dar mükellef kurumlar yukarıda özetlenen tam mükellef kurumlar ile aynı şartlara muhataptır. Ancak elde edilen gelir ana merkeze aktarıldığında ÇVÖA hakları saklı kalmak koşuluyla GVK m.94/6 uyarınca %10 stopaja tabidir. Diğer durum ise hiçbir şekilde işyeri veya daimi temsilci olmaksızın gelir elde eden dar mükellef kurumlara uygulanan vergilemedir. Bu kurumların elde ettiği kar payları beyana tabi olmamakla birlikte ÇVÖA hakları saklı kalmak koşuluyla kar payı ödemesi sırasında yapılan %15 lik stopaj nihai vergidir.⁸²

---

⁸¹ Ateşagaoglu, a.g.e, s.78

⁸² H.Tuna Çetinkaya, Türkiye'de Menkul Kıymet Kazançlarında Vergi Uygulamalarının Yabancı Portföy Yatırımlarına Etkileri, (**Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, 2007), s.43

2.3.2.2. Menkul Kıymet Yatırım Fon ve Ortaklıklarından Elde Edilen Kar Payları

Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymet yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kar payları hisse senetlerinden elde edilen kar payı olarak kabul edilmektedir. Yatırım fonları esas olarak kar payı dağıtmamaktadırlar. Katılma belgelerinin değerleri günlük olarak tespit olunup ilan edilmektedir. Katılımcı katılma belgesini elden çıkardığında iktisap bedeli ile satış bedeli arasındaki fark kar payı olarak kabul edilmektedir.⁸³

GVK'nun 75. maddesinin ikinci fıkrasının (1) numaralı bendinde, her nev'i hisse senetlerinden elde edilen kar paylarının menkul sermaye iradı olarak gelir vergisine tabi olduğu ve yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilen kar paylarının da bu mahiyette olduğu hüküm altına alınmıştır. Buna göre yatırım fonu katılma belgelerinin kuruculara (fona) iade edilmesi suretiyle elde edilen gelirler kar payı mahiyetinde olup, menkul sermaye iradı olarak gelir vergisine tabi olacaktır. Bununla birlikte gerçek kişiler tarafından yatırım fonu katılma belgelerinin kurucular dışındaki kişi veya kurumlara satılmasından elde edilen kazançlar ise GVK'nun mükerrer 80. maddesinin (1) numaralı bendi uyarınca diğer kazanç ve irat olarak gelir vergisine tabi olacaktır.⁸⁴

GVK'nun 67. maddesine göre 01.10.2006 tarihinden itibaren Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonlarının belgelerinin ilgili olduğu fona iadesi ve menkul kıymet yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinin alım satımı % 10 oranında tevkifata tabidir. Ancak, sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasında elde edilen kazançlardan tevkifat yapılmaz.

Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymet yatırım fonları katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesinden elde edilen gelirler ile menkul kıymet

---

⁸³ Diliçıkık, a.g.e., s.108

⁸⁴ Tekin, Kartaloğlu, a.g.e., s.412

yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinin alım satımından elde edilen kazançlar tevkifat yoluyla vergilendirildiği için bu gelirler için yıllık beyanname verilmeyecektir.

5527 sayılı Kanunla **dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar** için yapılacak tevkifatın %0 olarak uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. GVK'nun 86'ncı maddesinde dar mükellefiyette tamamı Türkiye'de tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan menkul sermaye iratları ile diğer kazanç ve iratların beyanname verilmeyeceği, beyanname verilmesi halinde bu gelirlerin beyannameye dahil edilmeyeceği hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinin fona iadesi ve yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinin alım satımından elde edilen kazançlar neticesinde gelir elde eden **dar mükellef gerçek kişiler** bu kazançlarını beyan etmeyeceklerdir.⁸⁵

Tam mükellef kurumlar bünyesinde elde edilen bu kazançlar kurum kazancına dahil edilerek vergilendirilirler, buna karşılık tevkif suretiyle ödenen vergiler, beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilebilecektir.

Dar mükellef kurumlar, Türkiye'de işyerlerine atfedilen GVK'nun geçici 67. maddesi uyarınca tevkifata tabi tutulan kazançları için yıllık beyanname verecekler, buna karşılık yıl içinde tevkif suretiyle ödenen vergiler beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilebilecektir.⁸⁶

2.3.2.3. Her Nevi Tahvil, Hazine Bonosu İle TOKİ, Kamu Ortaklığı İdaresi Ve Özelleştirme İdaresince Çıkarılan Menkul Kıymetlerin Faiz Gelirleri

2.3.2.3.1. Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarından Elde Edilen Faiz Gelirleri

Bu iç borçlanma senetlerinin vergilendirilmesinde ihraç tarihi önem arz etmektedir.

---

⁸⁵ Melih POYRAZ, "Menkul Kıymetler Yatırım Fonu Katılma Belgelerinden Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 331, Mart 2009, s.73

⁸⁶ Tekin, Kartaloğlu, a.g.e, s.594

• **01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş** her nevi tahvil, hazine bonusu ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması ve elden çıkarılması ile sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde GVK'nun 67.maddesi uyarınca tevkifat yapılmayacak olup, söz konusu gelirler 31.12.2005 tarihinde geçerli olan eski hükümlere göre vergilendirilecektir. Dolayısıyla, bu menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri tevkif suretiyle vergilendirilmiş menkul sermaye iradı olup beyan edilmesi gerekir. Bu gelirler GVK'nun 94. maddesi uyarınca tevkifata tabi olmakla birlikte tevkifat oranı % 0 olarak uygulanmaktadır. Bu gelirlere GVK'nun 76. maddesi uyarınca indirim oranı* uygulanacaktır. Döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen menkul sermaye iratları ve ticari işletmelere dahil kazanç ve iratlar için indirim oranı uygulanması söz konusu değildir.⁸⁷ İndirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar GVK'nun 86. maddesi uyarınca 2008 yılı için belirlenmiş olan 19 800 TL beyanname verme sınırını aşıyorsa beyan edilecektir.

Dar mükellef gerçek kişilerin 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen her nevi tahvil ve hazine bonolarından elde edilen faiz gelirleri GVK'nun 94. maddesi uyarınca tevkifata tabi olup, tevkifat oranı %0 olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte tevkifata tabi tutuldukları kabul edildiği için bu gelirler GVK'nun 86. maddesinin (2) numaralı bendi uyarınca beyan edilmeyecektir.

• 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen her nevi tahvil, hazine bonusu ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulmasından elde edilen faiz gelirlerinden GVK'nun 67. maddesi uyarınca %10 oranında tevkifat yapılacaktır. Bu tevkifat nihai vergi olup, elde edilen faiz gelirleri beyan edilmeyecektir.⁸⁸

---

* Daha önce de belirttiğimiz gibi 23.12.2008 tarih ve 270 seri nolu Gelir vergisi Genel tebliği uyarınca 2008 yılı gelirleri için bu oran %64,9 olarak belirlenmiştir.

⁸⁷ M.Emin Akyol, "Gerçek Kişilerin Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarından 2008 yılında Elde Ettikleri Gelirlerin Vergilendirilmesi", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 331, Mart 2009, s. 5

⁸⁸ Diliçikık, s. 108

Dar mükellef gerçek kişiler için tevkifat oranı “0” olarak uygulanmakta olup, tevkifat yoluyla vergilendirilen bu kazançlar için dar mükellef kişilerce beyanname verilmeyecektir.

2.3.2.3.2. Eurobondlardan Elde Edilen Faiz Gelirleri

Eurobondların itfa tarihine kadar elde tutulması sonucunda elde edilen gelirler faiz geliri olarak değerlendirilmekte olup, menkul sermaye iradı olarak vergiye tabi bulunmaktadır. Ayrıca Gelir Vergisi Kanunu’nun 75/2-5 maddesi uyarınca, yabancı para cinsinden ihraç edilen Eurobonların itfası sırasında oluşan anapara kur farkları irat sayılmaz. Gelir Vergisi Kanunu’nun Geçici 67/1-7 maddesinde Eurobondlar “tahvil veya hazine” bonusu olarak değil, “*yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetler*” olarak tanımlanmış olup, Eurobond faiz gelirleri Gelir Vergisi Kanunu’nun 94/7-a maddesi uyarınca %0 oranında tevkifata tabi tutulmaktadır. Ayrıca, döviz cinsinden ihraç edildiklerinden, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen Eurobondlardan elde edilen faiz gelirlerinin yürürlükten kaldırılan Gelir Vergisi Kanunu’nun 76/2 maddesinde yer alan indirim oranından yararlanması mümkün değildir. 2008 yılında elde edilen Eurobond faiz gelirleri (tevkifata tabi tutulmuş diğer sermaye iratları ile birlikte) 19.800 TL’yi aşması halinde gelirin tamamı beyan edilir.⁸⁹

Dar mükelleflerin elde ettiği Eurobond faiz geliri, Türkiye’de stopaj (vergi kesintisi) yoluyla vergilendirilmiş kabul edildiğinden, **faiz geliri tutarı ne olursa olsun, beyan edilmeyecek.** Diğer gelirlerin beyanı durumunda da beyannameye dahil edilmeyecektir.⁹⁰

2.3.2.3.3. Devlet Tahvili ve Hazine Bonusu Dışında Kalan Her TürLü Tahvil ve Bono Faizleri

01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen Devlet Tahvili ve Hazine Bonusu dışındaki tahvil ve bono faizleri için de GVK’nun 76/2 . maddesi uyarınca %64,9 indirim oranı uygulanacaktır (döviz cinsinden ihraç edilen veya dövize, altına veya

⁸⁹ Mustafa Aydın, **Hisse Senedi, Devlet Tahvili, Hazine Bonusu Ve Eurobondların Vergilendirilmesi**, 2008, <http://www.ersinkaplan.net/dos/2/vadeligetiriler.pdf>(20.08.2009)

⁹⁰ Sezgin Özcan, Metin TAŞ, **Eurobond Gelirinin Vergilendirilmesi**, Akşam Gazetesi, 04.03.2009, http://www.resulkurt.com/artikel.php?artikel_id=1581(20.08.2009)

başka bir değere endeksli olanlar hariç). İndirim uygulanmasından sonra kalan tutar 2008 yılı için beyanname verme sınırı olan 19 800 TL'yi aşıyorsa beyan edilecektir.

Özel sektör tahvil faizleri üzerinden GVK'nun 94. maddesi uyarınca yapılan %10 tevkifat beyanname verilmesi durumunda mahsup edilebilecektir.

01.01.2006 tarihinden itibaren ihraç edilen her nevi tahvil ve bono faizleri (özel sektör dahil olmak üzere) GVK'nun 67. maddesi uyarınca tevkifata tabi olduğundan beyan edilmeyecektir.

Dar mükellef kişi ve kurumlar açısından tevkifat oranı % 0 olarak uygulanmakta olup, tevkifat yoluyla vergilendirilen bu kazançlar için beyanname verilmeyecektir.⁹¹

Özel sektör ve Devlet tahvilleri ile Hazine bonusu faizi elde eden **tam mükellef kurumlar** GVK'nun 75/son'daki *“bu menkul kıymet faizleri sermaye sahibinin ticari faaliyetine bağlı bir şekilde elde edilmişse, ticari kazancın tespitinde nazara alınır”* şeklinde hüküm uyarınca vergilendirmeye tabi tutulurlar. Dolayısıyla, bu gelirler kurum kazancı olarak dikkate alınacak ve kurumlar vergisi beyannamesine ilave edilerek kurumlar vergisine tabi olacaktır. ⁹² Bu menkul kıymet faizleri kurumlar vergisi beyannamesine dahil olmakla birlikte GVK md. 94/7. bent uyarınca tevkifata da tabi tutulacaktır. Fakat bu faiz gelirleri üzerinden yapılan stopaj, kurumlar vergisi beyannamesinden mahsup edilecektir.⁹³

2.3.2.4. Mevduat Faizleri

Tam mükellef gerçek kişilerin, elde ettikleri mevduat faizi kazançlarının vergilendirilmesinde, GVK'nın 94. maddesinin (8) numaralı bendi uyarınca kaynakta kesim yöntemi uygulanmaktaydı. 2006 ve daha sonraki dönemlerde elde edilen mevduat faizi kazançlarının vergilendirilmesinde ise, GVK'ya eklenen geçici 67. maddenin (4)

---

⁹¹ Diliçıkık, s.110

⁹² Nurkan Kaçmaz, “Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi ve Piyasaya Etkileri”(Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü), 2001, s. 42

⁹³ Ateşagaoglu, a.g.e, s.100

numaralı bendi ve GVK'da değişiklik yapan 5527 sayılı kanun hükmünce kaynakta kesim yöntemi uygulanmaya devam edilmiştir.⁹⁴

01.01.2006 tarihinden itibaren Yabancı Para/Yeni Türk Lirası Mevduat hesaplarından elde edilen faiz gelirleri, söz konusu mevduat hesabı hangi tarihte açılmış olursa olsun, % 15 oranında tevkifata tabi olup, bu gelirler için yıllık beyanname verilmeyecektir. Tevkifat uygulamasında gelir sahibinin gerçek/tüzel kişi ya da tam/dar mükellef olmasının veya elde edilen gelirin vergiden istisna olup olmamasının önemi bulunmamaktadır.

2.3.2.5. Özel Finans Kurumlarından Elde Edilen Kar Payları

GVK'nun geçici 67. maddesinin (4) numaralı fıkrasında, mevduat faizlerinin yanı sıra özel finans kurumlarından elde edilen ve Gelir Vergisi Kanununun 75. maddesinin ikinci fıkrasının (12) numaralı bendinde düzenlenen menkul sermaye iratları üzerinden de tevkifat yapılması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Gelir Vergisi Kanununun 75. maddesinin ikinci fıkrasının (12) numaralı bendinde özetle;

- Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları,
- Kar ve Zarar Ortaklığı Belgesi karşılığı ödenen kar payları,
- Özel Finans Kurumlarınca kar ve zarar katılma hesabı karşılığı ödenen kar paylarının,

Menkul sermaye iradı olduğu hüküm altına alınmış olup, 2006-2015 yılları arasında elde edilecek bu iratlar üzerinden ödemeyi yapanlarca %15 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir.⁹⁵ Bu gelirler için yıllık beyanname verilmeyecektir. Tevkifat uygulamasında gelir sahibinin gerçek/tüzel kişi ya da tam/dar mükellef olmasının veya elde edilen gelirin vergiden istisna olup olmamasının önemi bulunmamaktadır.

---

⁹⁴ Faruk Sabuncu, Filiz Keskin, "Gerçek Kişilerde Para ve Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi", İstanbul, Beta Yayın, 2005, s. 102

⁹⁵ Tekin, Kartaloğlu, a.g.e., s.233

2.3.2.6. Repo Faizleri

GVK m.75/14'te menkul sermaye iradı olarak ifade edilen menkul kıymetlerin geri alım veya satım taahhüdü ile alım ve satımından sağlanan gelir olarak tanımlanan repo faizleri üzerinden GVK geç.m.67/(4) kapsamında %15 oranında tevkifat yapılması söz konusudur. Bu şekilde vergilendirilen repo faizlerinin beyan edilmesi söz konusu değildir. Tevkifat uygulamasında gelir sahibinin gerçek/tüzel kişi ya da tam/dar mükellef olmasının veya elde edilen gelirin vergiden istisna olup olmamasının önemi bulunmamaktadır.

2.3.3. Değer Artışı Kazançlarının Vergilendirilmesi

GVK gerçek kişilerin menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından elde ettikleri kazancı değer artışı kazancı sayarak vergilendirmektedir. Ayrıca 01.01.2006 tarihinden itibaren menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesinde GVK' nın geçici 67. maddesi de uygulanmakta olup, bu madde değer artışı kazançlarını da kapsamaktadır. Bu nedenle menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlarda bazı menkul kıymetlerde ihraç tarihine göre bazı menkul kıymetlerde de iktisap tarihine göre belirlenen iki farklı vergileme rejimi söz konusudur.⁹⁶

Bu düzenlemelerden ilki GVK'nun mükerrer 80. maddesinin 1. bendinde bulunan düzenlemedir. Bu temel düzenlemedir. Diğerisi ise yukarıda da söz ettiğimiz 5281 sayılı kanunla GVK'na eklenen Geçici 67. maddedir.

GVK'nun mükerrer 80. maddesinin 1. bendinde ivazsız olarak iktisap edilenler ile tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançların değer artış kazancı olduğu hükme bağlanmıştır.

GVK'nun Geçici 67. maddesi ise menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması ve elde tutulması sonucunda elde edilen getiriler

---

⁹⁶ M.Emin Akyol, a.g.e, s.5

üzerinden, bankalar veya aracı kurumlar aracılığıyla kaynakta vergileme yapılması ve bu vergilemenin nihai olması öngörülmüştür.⁹⁷

2.3.3.1. Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançlar

Hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan değer artışı kazançlarının vergilendirilmesinde hisse senetlerinin iktisap tarihi önem arz etmektedir. Bu nedenle, vergilemeye konu olacak hisse senetlerini iki ayrı başlık altında incelememiz uygun olacaktır.

2.3.3.1.1. 01.01.2006 Tarihinden Önce İktisap Edilen Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılmasından sağlanan Kazançlar

GVK'nun geçici 67/10. maddesi uyarınca, 01.01.2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması sonucunda elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanacaktır.

31.12.2005 tarihinde yürürlükte olan GVK'nun mükerrer 80/1. maddesine göre, ivazsız olarak iktisap edilenler, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve üç aydan fazla süreyle elde tutulanlar ile tam mükellef kurumlara ait olup ve İMKB'de işlem görmeyen ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar gelir vergisine tabi değildir.

Dar mükellef kurumlara ait olup İMKB'de işlem görmeyen hisse senetleri de ivazlı olmaları kaydıyla elden çıkarılmaları halinde doğan kazanç vergilendirilecektir.

Değer artışı kazancı konusuna giren elden çıkarmalarda kazancın safi tutarının hesaplanmasında iktisap bedeli, elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranıyla endekslenecektir. Endeksleme sonrası bulunan alım satım fark tutarına diğer

---

⁹⁷ Hakkı Sayan, "2008 Yılında Elde Edilen Diğer Kazanç ve İratların Vergilendirilmesi ve Beyanı", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 331, Mart 2009, s.188

alım satım kazançları ile birlikte 2008 yılı gelirleri için belirlenen 16.000TL'lik istisna tutarının uygulanmasından sonra kalan tutar ne olursa olsun beyan edilecektir.⁹⁸

Dar mükellef gerçek kişilerce anılan mahiyetteki hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan değer artış kazançları için GVK'nun 101. maddesi uyarınca kazancın elde edildiği tarihten itibaren 15 gün içinde münferit beyanname verilmesi gerekir.

2.3.3.1.2. 01.01.2006 Tarihinden Sonra İktisap Edilen Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançlar

Tam mükellef kurumlara ait olup İMKB'de işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç, hisse senetlerinin banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla elden çıkarılmasından sağlanan alım-satım kazançları üzerinden GVK'nın geçici 67/1 maddesi uyarınca tevkifat yapılacaktır.

Tam mükellef gerçek kişilerin tevkifata tabi hisse senedi alım satım kazançlarına 23.07.2006 tarihinden itibaren uygulanan %10 tevkifat oranı 13.11.2008 tarihinde %0'a indirilmiştir. Dar mükellefler için ise 27.06.2006 tarihli ve 5527 sayılı Kanunla bu oran %0 olarak belirlenmişti. Söz konusu gelirler için yıllık veya münferit beyanname verilmeyecektir.⁹⁹

GVK'nun 67. maddesi uyarınca tevkifat yükümlülüğünden söz edebilmek için işlemin banka, aracı kurum ya da Takasbank dışındaki saklamacı kuruluşlar vasıtasıyla gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları ile ilgili işlemlerin bu kuruluşlar vasıtası olmaksızın gerçekleşmesi durumunda tevkifat yükümlülüğünden söz edilmeyecektir.

Aynı maddenin (5) numaralı fıkrası uyarınca tevkifat uygulaması açısından gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da dar veya tam mükellef olması, vergi

---

⁹⁸ Sayan, a.g.e, s.190

⁹⁹ Sayan,a.g.e, s. 189

mükellefiyeti bulunup bulunmaması, vergiden muaf olup olmaması ve elde edilen kazancın vergiden istisna olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır.¹⁰⁰

2.3.3.2.Devlet/Özel Kesim Tahvili ve Hazine Bonosunun Elden Çıkarılmasından Sağlanan Değer Artışı Kazançları

2.3.3.2.1. 01.01.2006 Tarihinden Önce İhraç Edilen Devlet Tahvili Ve Hazine Bonolarının Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançlar

31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan, değer artışı kazançlarının düzenlendiği GVK'nun mükerrer 80/1. maddesine göre elden çıkarılan Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarında kazancın safi tutarı belirlenirken öncelikle iktisap bedeli, elden çıkarıldıkları ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranında artırılarak tespit edilecektir. Burada 31.12.2005 tarihinde geçerli olan mevzuat hükümleri esas olduğundan endeksleme için %10'luk şart dikkate alınmaksızın endeksleme yapılabilecektir. Daha sonra endekslenmiş iktisap bedeline GVK'nun Mükerrer 80. maddesinde yer alan 16 000 TL'lik istisna uygulanarak kazanç tespit edilecektir. Burada dikkat edilmesi gereken önemli husus, GVK'nun geçici 59. maddesinde* süreli olarak düzenlenen ve süresi 31.12.2007 tarihi itibarıyla dolan istisnadan 2008 yılında yararlanılamayacağıdır.¹⁰²

Dar mükellef gerçek kişilerin tam mükellef gerçek kişiler gibi hesaplanacak alım satım kazançları söz konusu kazancın elde edildiği tarihten itibaren 15 gün içinde münferit beyanname ile söz konusu işlemin yapıldığı yer vergi dairesine beyan edilmesi gerekmektedir.

¹⁰⁰ Cem Tekin, "Gerçek Kişilerce 2008 yılında Elde Edilen Hisse Senedi Alım Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı 246, Mart 2009, s. 112

* ¹⁰¹ GVK Geçici Madde 59 - (Ek madde: 11/10/2001 - 4710 S.K./1. md.)

" 31.12.2007 tarihine kadar , 26.7.2001-31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilen Devlet tahvilleri ve Hazine bonolarının faiz gelirleri ve elden çıkarılmasından sağlanan diğer kazançlar toplamının; 2001 yılında 50 milyar lirası, 2002 ve izleyen yıllarda bu tutarın veya artırılmış tutarın her yıl için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılmasıyla bulunacak tutar gelir vergisinden müstesnadır. Bu istisnadan yararlananlar, mükerrer 80 inci ve geçici 56 ncı maddelerde yer alan istisnalardan ayrıca yararlanamaz.

Ticari işletmelere ait olan bu tür gelirler hakkında bu madde hükmü uygulanmaz"

¹⁰² Sayan, s. 190

2.3.3.2.2. 01.01.2006 Tarihinden Sonra İhraç Edilen Devlet/Özel Kesim Tahvili Ve Hazine Bonolarının Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançlar

GVK'nun 67. maddesi uyarınca 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş tahvil ve hazine bonolarının elden çıkarılmasında alış ve satış bedelleri arasındaki fark üzerinden alım satım aracılık eden banka ve aracı kurumlar tarafından %10 oranında stopaj yapılmaktadır. Gerçek kişilerce bu şekilde stopaja tutulmuş kazançlar beyana tabi olmayıp, yıllık beyannameye de dahil edilmez. Stopaj nihai vergidir.

Dar mükellef gerçek kişilerin elde ettiği kazançlar işleme aracılık eden bankalar ve aracı kurumlar tarafından GVK'nın geçici 67.maddesi uyarınca tevkifata tutulacaktır. Tevkifat oranı 23.07.2006 tarihine kadar %15, bu tarihten sonra %0'dır. Bu kazançlar için beyanname verilmesi ihtiyaridir.¹⁰³

2.3.3.3. Eurobondların Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançlar

Vergi uygulamaları bakımından Hazine tarafından yurt dışına ihraç edilen Eurobondlar, Devlet tahvili ve Hazine Bonosu gibi değerlendirilmektedirler.

Eurobondların alım satım kazançlarının vergilendirilmesinde, ihraç tarihine göre üç farklı vergileme söz konusudur.

26.01.2001 tarihinden önce ihraç edilen Eurobondların 2008 yılında elden çıkarılması sonucunda, tam mükellef gerçek kişilerce değer artışı kazancı elde edilmiş olması durumunda GVK'nun geçici 59. maddesinde yer alan istisna uygulanmayacak olup, iktisap bedeli endekslemesi yapıldıktan sonra bulunacak kazançtan anılan Kanunun mük. 80. maddesine göre 2008 yılı için belirlenen 16.000 TL tutarındaki istisna düşüldükten sonra kalan tutar ne olursa olsun beyan edilecektir. Kazancın tespitinde iktisap bedeli, menkul kıymetin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE endeksindeki artış oranında artırılarak kazanç tespit edilecektir.

---

¹⁰³ Akyol, "Gerçek Kişilerin...", s.7

26.07.2001-31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilen eurobondların alım-satımından doğan kazançlar için de 26.07.2001 tarihinden önce ihraç edilen eurobond alım-satım kazançları için belirttiğimiz esaslar geçerlidir.

01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen Eurobondların alım satımından elde edilen gelirler için ÜFE endekslemesi, ancak endeksleme süresindeki artış oranının % 10 veya daha fazla olması halinde yapılabilecektir. Aksi halde endeksleme yapılamayacaktır. Endeksleme uygulamasında Eurobondun alım tarihindeki TL karşılığı esas alınır. Bu şekilde hesaplanan endekslenmiş TL alış bedeli, satış bedelinin varsa banka işlem kuru, böyle bir kur yoksa TCMB döviz alış kurundan hesaplanan TL karşılığından çıkartılarak alım – satım kazancı belirlenir.

01.01.2006 tarihinden itibaren ihraç edilen Eurobondlardan 2008 yılında elde edilen alım satım kazancının yukarıda açıklanan ÜFE endekslemesinden sonraki tutarının tamamının beyan edilerek vergilenmesi gerekir.¹⁰⁴

GVK'nın geçici 67. maddesine 5527 sayılı Kanunla 07.07.2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere eklenen ifadede, (1), (2), (3) ve (4) numaralı fıkra hükümleri uyarınca tevkifata tabi tutulsun tutulmasın **dar mükellef gerçek kişi veya kurumlarca** Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden sağlanan kazanç ve iratlar için münferit veya özel beyanname verilmeyeceği belirtilmektedir. Dolayısıyla, dar mükellefler eurobondun ihraç tarihi ne olursa olsun, alım – satım kazancını beyan etmeyeceklerdir.¹⁰⁵

---

¹⁰⁴ Deloitte, "Menkul Sermaye Gelirleri Rehberi 2008", s.58, www.deloitte.com (15.09.2009)

¹⁰⁵ Şükrü Kızılot, "Eurobond Faizi ve Alım – Satım Kazancının Vergilendirilmesi" **Yaklaşım Dergisi**, sayı 167 (2006), s.23

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. 1980 SONRASI MENKUL KIYMET GELİRLERİNE YÖNELİK VERGİ DÜZENLEMELERİ

Türkiye’de sermaye piyasası 1980 yılların başında hareketlenmeye başlamıştır. Bu hareketlenmenin temel sebebi aynı tarihlerde Sermaye Piyasası Kanununun çıkartılması ve Sermaye Piyasası Kurulunun kurulmasıdır. Sermaye piyasasının oluşturulması ve geliştirilmesi için çalışmaların başladığı yılından bugüne kadar geçen zamanda, piyasanın gelişmesini teşvik etmek amacıyla çeşitli vergi düzenlemeleri yapılmıştır.

Bu bölümde 1980 sonrası menkul kıymet gelirlerine yönelik vergi düzenlemeleri incelenecektir. Söz konusu dönemde yapılan vergi düzenlemeleri incelendiğinde, düzenlemelerin önemli bir bölümünü gelir ve kurumlar vergisi kanunlarında yapılan değişikliklerin oluşturduğu görülmektedir. Bunun yanında, zaman zaman diğer vergi kanunlarında da (vergi usul kanunu, damga vergisi kanunu, harçlar kanunu gibi) sermaye piyasalarına yönelik değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Bu değişiklikler zaman zaman arz yönlü teşvik niteliğinde olup halka açık şirketlerin sayısını artırarak daha fazla (çeşit ve miktarda) sermaye piyasası aracının sermaye piyasasından temin edilebilmesini amaçlarken, zaman zaman da talep yönlü teşvikler olarak doğrudan yatırımcılara yöneliktir. Sermaye piyasalarının gelişiminde arz yönlü teşvikler özellikle piyasanın gelişme sürecinin başlarında ve ortakların hisse senedi veya tahvillerini halka arzetmede isteksiz oldukları dönemlerde önemli olmuştur. Tasarrufların sermaye piyasası araçlarına yatırılarak küçük tasarruf sahiplerinin iktisadi kalkınmaya etkin ve yaygın bir şekilde katılmasını sağlamaya yönelik vergisel teşviklerin yanında, küçük tasarruf sahiplerinin daha etkin korunabilmesi için yatırım fon ve ortaklıkları gibi kollektif yatırım araçları teşvik edilmiş, kurumsal portföy yatırımlarının Türk sermaye piyasalarına yönlendirilebilmesi ve ülkemiz sermaye piyasalarının rekabet halinde bulunduğu diğer gelişmekte olan ülkeler ile bu alandaki rekabetini sürdürebilmesi için diğer ülkelerde olduğu gibi çeşitli vergi politikaları uygulanmıştır.

1980 yılından günümüze kadar menkul kıymet gelirlerine yönelik vergi düzenlemeleri, 1980-1990 arası, 1990-2004 arası ve 2004'ten günümüze olmak üzere üç alt başlık altında kronolojik olarak incelenecektir.

3.1. 1980-1990 Yıllar Arası Düzenlemeler

3.1.1. 2361 Sayılı Yasa

1980 sonrası Türkiye ekonomisinin sağlam ve istikrarlı bir yapıya kavuşturulabilmesi için getirilen ekonomik tedbirler yanında ele alınması gerekli en önemli konulardan biri de vergi politikası ve vergi sisteminde yapılacak değişikliklerdi.

Gelir Vergisi sisteminin ekonomik ve sosyal gelişmelerin gerisinde kalması, Gelir Vergisinde yer alan otokontrol müesseseleri uygulamada aksayan yanları ile gerçek geliri kavramada yetersiz kalması, Gelir Vergisinin önemli bir unsuru olan menkul sermaye iratlarının gerektiği ölçüde kavranamaması nedeniyle yeni düzenlemeler yapılmıştır.

2361 sayılı kanun¹⁰⁶ ile Gelir Vergisi; kamuya kaynak sağlayan, gelir dağılımını etkileyen ve ekonomiyi yönlendiren bir sistem olarak;

1. Mevcut yapıyı daha adil hale getirmek,
  2. Verginin verimliliğini artırarak, kamu harcamalarını sağlıklı kaynaklara dayandırmak,
  3. Ekonomideki değişme ve gelişmeleri yakından izleyebilecek bir esneklik kazandırarak vergi kayıplarına önleyici yeni müesseseler getirmek,
- hedeflenmiştir.

---

¹⁰⁶ “31.12.1960 Gün Ve 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun”, Resmi Gazete 17203, 27.12.1980

Bu kapsamda, çalışmamızın konusu olan menkul kıymet gelirlerine yönelik olarak yapılan düzenlemeleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

Yürürlükteki düzenlemelere göre dar mükellefiyete tabi olan gerçek kişilerin "Mevduat faizleri" ile "Menkul kıymet satışından doğan kazançları" Türkiye'de elde edilmiş olsa dahi vergi kapsamına girmemekteydi. Gelir Vergisi Kanununun 6. maddesinde yer alan bu kazançlara tanınan istisna 2361 Sayılı Kanunun 2. maddesi ile kaldırılmıştır. Dar mükelleflerle ilgili diğer bir düzenleme ise Gelir Vergisi Kanununun 75. maddesine yapılan değişiklikle sağlanmıştır. Böylece, dar mükellef kurumların kazançlarından Kurumlar Vergisi düşüldükten sonra kalan kısmının menkul sermaye iradı (MSİ) sayılması yönündedir.

GVK'nun 75. maddesine yer alan menkul sermaye iratlarının kapsamı genişletilerek, kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kar payları (eski adıyla temettü ikramiyeleri) menkul sermaye iradı sayılmıştır.

Kurumlar Vergisi oranının yükseltilmesi (2362 sayılı Kanun ile) ile ilgili değişikliğe paralel olarak, menkul sermaye iratlarında vergi alacağı sistemi getirilmiş ve mevcut 96. maddeye göre yapılan tevkifat kaldırılmıştır. Bu vergi alacağı, dağıtılan kâr payının "%50"si olarak hesap ve kabul edilmekte ve kâr payını alan gerçek kişinin menkul sermaye iradı sayılmaktaydı.¹⁰⁷

Aynı kanunla getirilen diğer bir düzenleme de GVK'na değer atışı kazancı sayılan halleri sıralayan mükerrer 80. maddenin eklenmesidir. Buna göre, her ne şekilde olursa olsun edinilen menkul kıymetlerin, edinme tarihinden önce veya sonra elden çıkarılmasından sağlanan ve bir takvim yılındaki tutarı 50.000 lirayı aşmayan kazançlar, vergi dışı bırakılmıştır. Anılan kazançların bir takvim yılındaki tutarının 50.000 lirayı aşması halinde, aşan kısım değer artışı kazancı olarak vergiye tabi tutulacağı, kurucu

---

¹⁰⁷ "30/12/1960 Gün Ve 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, Gerekçesi, Kanun Tasarısı Ve İhtisas Komisyon Raporları", http://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuat/gerekceler/GVK/cilt_1_2361_sayili_kanun.pdf(10.10.2009)

hisse senetleri ile diğer her türlü intifa hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançların da değer artışı kazancı olarak vergilendirileceği hükme bağlanmıştır.¹⁰⁸

3.1.2. 2362 Sayılı Yasa

2361 sayılı yasanın hemen ardından yayınlanan 2362 sayılı, 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun¹⁰⁹ ile KVK'nun "Muaflıklar" a ilişkin 7. maddesinin 9 numaralı bendinde yapılan değişiklik ile kurumlar vergisinden muaf olan sosyal güvenlik kurumları, T.C. Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu, Bağ-Kur, Ordu Yardımlaşma Kurumu ve Memur Yardımlaşma Kurumu gibi kanunla kurulan emekli ve yardım sandıkları ile Sosyal Sigorta Kurumları olarak belirlenmiştir.

Böylece, sosyal güvenlik kurumu tanımı daraltılarak, değişiklik öncesinde emekli ve yardım sandığı ismi altında ve tüzel kişiliğe haiz olmak üzere dernek ve vakıf statüsünde kurulmuş, çok sayıda teşekkülün de kurumlar vergisi muafiyetinden faydalanması imkanı ortadan kaldırılmıştır.

Bu değişikliğin sermaye açısından önemi, sermaye piyasası için bir kurumsal yatırımcı olan sosyal güvenlik kurumlarının tanımının yapılmış ve kapsamının belirlenmiş olmasıdır.¹¹⁰

Aynı kanunla, Kurumlar vergisi oranı sermaye şirketleri için %25'ten %50'ye yükseltilmiş ve kurumlarca yapılmakta olan gelir vergisi tevkifatına son verilmiştir. Ayrıca, tam mükellefiyete tabi kurumların başka bir kuruma iştiraklerinden sağladıkları kazançların, herhangi bir şarta bağlı olmaksızın*. Kurumlar Vergisinden müstesna tutulmasını temin edecek şekilde yeniden düzenlenmiştir.

¹⁰⁸ 31/01/1981 tarihli, 128 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği

¹⁰⁹ Resmi Gazete 17203, 27.12.1980

¹¹⁰ Celali YILMAZ, **Sermaye Piyasasında Vergilendirme**, Ankara, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Yayın No:23, 1995, s.124

* Değişiklikten önce tam mükellefiyete tabi bir kurumun, iştirak kazancı istisnasından yararlanabilmesi için, sermayenin asgari yüzde onuna, kurumun kuruluşu anında veya bilanço tarihinden en az bir yıl öncesinden beri sahip olma şartı bulunmaktaydı.

Aynı kanunla, Kurumlar Vergisi Kanununa eklenen mükerrer 8. madde hükmüyle, sermaye şirketleri ve kooperatiflerin, yatırım indiriminden faydalanması kabul edilmiş bulunan yatırımlarının finansmanında kullanmak ve yatırım indirimi belgesinde bu yatırım için öngörülen süre ile sınırlı kalmak kaydıyla belli şartlarla kurumlar vergisi matrahının %25'ine kadar finansman fonu ayırarak safi kurum kazancından indirebilecekleri esası getirilmiştir.¹¹¹

3.1.3. 2573 Sayılı Yasa¹¹²

Daha önce 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri uyarınca halktan katılma belgeleri karşılığı toplanacak paralarla, belge sahipleri hesabına, menkul kıymet portföyü işletmek amacıyla Menkul Kıymetler Yatırım Fonu kurulmuştu. Ancak, Kanunda mezkûr fonun tüzel kişiliği bulunmadığı belirtilmiş olması, Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunları uygulamasında hukuki durumunun ne olacağı kanunda açıklığa kavuşturulmamış olması nedeniyle, vergilendirmede zorluklarla karşılaşılması ve ileride doğabilecek ihtilafları önlemek amacıyla Menkul Kıymetler Yatırım Fonunun Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunu uygulamasında sermaye şirketi addolunacağı 1. madde metninde belirtilmiştir.

Ayrıca, Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan Menkul Kıymetler Yatırım Ortaklıkları ile Menkul Kıymetler Yatırım Fonlarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları Kurumlar Vergisi Kanununun 8. maddesine eklenen 12 numaralı bent hükmü ile Kurumlar Vergisinden müstesna tutulmuştur. Böylece, söz konusu yatırım ortaklıkları ile yatırım fonlarına iştirak eden hisse senedi veya katılma belgesi sahiplerinin bu kurumlardan elde ettikleri menkul sermaye iratları üzerindeki vergi yükü azaltılmıştır.¹¹³

Öte yandan, Kanunun 25. maddesinde yapılan değişiklikle tüm Kurumlar Vergisi mükellefleri için Kurumlar Vergisi oranı % 40 olarak belirlenmiştir. Böylece

---

¹¹¹ Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, Seri No.20, Resmi Gazete No.17334, 08.05.1981

¹¹²“ 2573 sayılı 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”, Resmi Gazete 17565, 05.01.1982

¹¹³ Kurumlar Vergisi Tebliği Seri No.23, Resmi Gazete No. 17610, 19.02.1982

sermaye şirketleri ile kooperatiflerde Kurumlar Vergisi oranı % 50'den % 40'a indirilerek kurumlaşma teşvik edilmekteydi.¹¹⁴

3.1.4. 2574 Sayılı Yasa

Gelir Vergisi Kanununun menkul sermaye iradının tanımına ilişkin 75. maddesinin ikinci fıkrasının birinci bendinde 2574 sayılı Kanunla¹¹⁵ yapılan değişiklikle, Sermaye Piyasasına göre kurulmuş olan Menkul Kıymetler Yatırım Fonlarının, Kurumlar Vergisi Kanununun 2. maddesinde sermaye şirketi addolunmasına paralel olarak, bu fonlar tarafından ödenen kar payları da menkul sermaye iradı olarak kabul edilmiştir.

Bu kanunla yapılan diğer bir değişiklikle, Kurumlar vergisi oranının 2573 sayılı Yasa ile %40'a indirilmesine paralel olarak kurumlardan kar payı elde edenlere tanınan vergi alacağı oranı, elde edilen kar payının 1/3'ü olarak tanımlanmıştır.

Değer artışı kazançlarını sıralayan mükerrer 80. maddedeki 50 000 TL'lik istisna haddi 100 000 TL'ye yükseltilmiştir.

3.1.5. 2772 Sayılı Yasa

31.12.1982 tarihli mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanan bu Kanun¹¹⁶ ile 1980 yılında 2361 sayılı Kanunla getirilen düzenlemeler arasında yer alan değer artışı kazançlarının vergilendirilme esasları değiştirilerek, menkul kıymetlerin iktisap tarihinden itibaren bir yıl içinde veya iktisaptan evvel elden çıkarılmasından sağlanan kazancın 100.000 TL'yi aşan kısmının değer artışı kazancı olarak vergilendirilmesi, menkul kıymetin iktisap tarihinden itibaren bir yıl geçtikten sonra elden çıkarılmasından sağlanan kazançların ise vergilendirilmemesi öngörülmüştür. Mükerrer 81. maddenin menkul kıymeti uzun süre elde tutmayı teşvik edici hükmü ise madde metninden

---

¹¹⁴ Süleyman Ulutürk, **Avrupa Birliği Müktesebatında Devlet Yardımları ve Türkiye'nin Uyumu**, Ed. Şükrü Erdem, Akdeniz Üniversitesi Ekonomik Araştırmalar Merkezi, Antalya 2004, s.355

¹¹⁵ "193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun", Resmi Gazete 17565, 05.01.1982

¹¹⁶ 2772 sayılı, "31.12.1960 Gün Ve 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması İle 1598 Sayılı Mali Denge Vergisi Kanununun Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun", Resmi Gazete 17915 31.12.1982

çıkarılmıştır. Böylece yeniden spekülâtif amaçlı menkul kıymet alım satımı vergi kapsamına alınmış, yatırım amaçlı olanlar ise vergi dışı bırakılmıştır.

1982 yılı sonunda yapılan bu değişiklik ile menkul kıymetlerin elden çıkarılmasıyla ilgili vergilemede esas itibariyle 1981 öncesine dönülmüştür. Menkul kıymetlerin arızı olarak el değiştirmesi konusunda kısa süre içinde gerçekleştirilen bu değişikliklerle tasarrufların henüz yeni oluşmaya başlayan sermaye piyasasına akması ve sermaye birikiminin artırılması özendirilmek istenmiştir.¹¹⁷

3.1.6. 3239 Sayılı Yasa

11.12.1985 tarihli, 18955 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3239 sayılı Kanun, ölkemizde sermaye piyasası konusunda getirdiği değişikliklerle önemli sonuçlar doğurmuş olan kanunlardan biridir.

Gelir Vergisi Kanununun menkul sermaye iradının tanımına ilişkin 75 inci maddesinde 3239 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle,

- İş ortaklıkları Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamına alındığından, iş ortaklıklarının gerçek kişi ortaklarının ortaklıktan elde ettikleri gelirler menkul sermaye iradı sayılmıştır,

- Maddenin ikinci fıkrasının 12 numaralı bendi, 3239 sayılı Kanunla, **"Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları ile kâr ve zarar ortaklığı Belgesi Karşılığı ödenen kâr payları ve özel finans kurumlarınca kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları"** şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Buna göre, faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr paylarına ilaveten 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 1 ve 3 üncü maddeleri hükümlerinin verdiği yetkiye dayanılarak Bakanlar Kurulunun 84/8224 sayılı kararı ile yürürlüğe konulan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 30 Sayılı Kararın ek maddesine istinaden anonim şirketlerin çıkarmış oldukları kâr ve zarara katılma hakkı veren menkul değerler (kâr ve zarar ortaklığı

---

¹¹⁷ Yılmaz, a.g.e., s. 127

belgeleri) karşılığı ödenen kâr payları ve özel finans kurumlarınca kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları da menkul sermaye iradı sayılmıştır.¹¹⁸

GVK madde 77'deki vergi alacağı müessesesi kaldırılmış, bu nedenle 01.01.1986 tarihinden itibaren elde edilecek kar payları ve iştirak hisseleri için vergi alacağı hesaplanmayacağı hükme bağlanmıştır.

Menkul kıymet gelirlerinin gelir vergisi ve kurumlar vergisi mükellefleri için beyannameye dahil edilme yükümlülüğü kaldırılmış, böylece MSİ'lerin tümünün kaynakta vergilendirilmesi yoluna gidilmiştir (GVK madde 85 değişikliği). Bu uygulama tasarruf sahipleri açısından değerlendirildiğinde, işlemlerin kolaylaştırılması amaçlandığı açıktır.

Bu kanunla yapılan diğer önemli bir değişiklik de menkul kıymetlerin borsada alım satımından doğan kazançlar değer artış kazancı kapsamı dışında tutularak vergi dışı bırakılmasıdır (mükerrer 80. maddenin 2.bendi). Bu düzenlemeyle bir yıl içindeki 100.000 TL'lik değer artışı kazancı vergi dışı iken, borsada kayıtlı menkul kıymetler için zaman ve miktar kısıtı kaldırılarak, menkul kıymetlerin borsaya kote ettirilmesi, talep sahiplerinin de borsaya kote edilmiş menkul kıymetler üzerinde alım satım yapmaları teşvik edilmek istenmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanununa yapılan değişiklikle, Kurumlar vergisi oranı %40'tan %46'ya yükseltilmiş olmakla birlikte (KVK 25.madde) Bakanlar Kuruluna ilk kez halka açık anonim ortaklıklar için kurumlar vergisi oranını indirilebilme(%40 kadar) yetkisi tanınmıştır.¹¹⁹

3.1.7. 3332 Sayılı Yasa

Kanun¹²⁰, un adından da anlaşılacağı üzere, bu Kanunla yapılan düzenlemelerle sermaye piyasasının teşviki, sınai mülkiyetin tabana yayılması, ihracatın geliştirilmesi

¹¹⁸ Gelir Vergisi Tebliği, Seri No. 149, 18.03.1986 Tarihi, 19051 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

¹¹⁹ Yaşar, a.g.e., s.48

¹²⁰ 3332 sayılı "Sermaye Piyasasının Teşviki, Sermayenin Tabana Yaygınlaştırılması ve Ekonomiye Düzenlemede Alınacak Tedbirler ile 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve 3182 Sayılı Bankalar Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun", Resmi Gazete 19417, 31.08.1987

ve güç durumda bulunan anonim şirketlerin sermaye yapılarının güçlendirilmesinin amaçlanmıştır. Bu doğrultuda yapılan düzenlemeleri şöyle özetleyebiliriz;

Kurumlar Vergisi Kanununun 25. maddesinde 3332 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle Bakanlar Kurulu'na belirli şartlar dahilinde halka açık anonim şirketler için, %40 ile %30 arasında farklı kurumlar vergisi oranı belirleme yetkisi verilmiştir. Bakanlar Kurulu bu yetkisini 28.08.1987 gün ve 19558 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 87/11985 sayılı kararı ile kullanmıştır. Böylece,

Bakanlar Kurulunun söz konusu kararıyla anonim şirketlerde vergi oranları,

- Ödenmiş sermayelerinin en az % 25'i 200 den fazla ortağa ait olanlarda % 40'a,
- Ödenmiş sermayelerinin en az % 51'i 200'den fazla ortağa ait olanlarda % 35'e,
- Ödenmiş sermayelerinin en az % 80'i 200'den fazla ortağa ait olanlarda % 30'a,

indirilmiştir.

Ancak, yukarıda her bir bentte sözü edilen 200 ortağın, anonim şirketteki sermaye payının % 1'in altında olması şartı getirilmiştir.

Öte yandan, kazançlarına indirimli vergi oranı uygulanacak olan söz konusu anonim şirketlerin,

1. Hisse senetlerinin tamamının borsaya kote edilmesi,
2. Toplam hisse senetlerinin en az % 80'inin nama yazılı olması;
3. Ortaklar pay defterinin, şirketin sermaye yapısının tespitine imkan verecek şekilde düzenli tutulması,

zorunlu kılınmıştır.¹²¹

---

¹²¹ Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, Seri No.34, Resmi Gazete, 19651, 01.12.1987

Kurumlar Vergisi Kanununu 8. maddesine eklenen 17 numaralı bent hükmüyle Devlet Tahvili, Hazine bonoları ve gelir ortaklığı senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar kurumlar vergisinden müstesna tutulmuştur.

Kurumlar Vergisi Kanununa yapılan diğer bir değişiklikle tam mükellef kurumların aktiflerine dahil gayrimenkul veya iştirak hisselerini satarak, bu satıştan doğan kazançlarını sermayelerine eklemeleri şartıyla, bu kazançların kurumlar vergisinden belli şartlar altında istisna edilmesi öngörülmüş ve istisnadan yararlanma süresi 1989 yılı sonuna kadar uzatılmıştır. Bu şartlar,

1. satış kazançlarının sermayeye ilavesi nedeniyle çıkarılacak hisse senetlerinin nama yazılı olması ve

2. en geç altı ay içinde borsaya kote ettirilmesi

yönünde belirlenmiştir.

3.1.8. 3393 Sayılı Yasa

19503 sayılı 30.06.1987 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan bu kanun ile Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 27. madde ile değer artışı kazançlarının vergilendirilmesi ile ilgilidir.

Söz konusu maddeye göre, menkul kıymet sahiplerinin, menkul kıymet alım satımına yetkili olan bankalar ve aracı kurumlar (borsa komisyoncuları dahil) vasıtasıyla menkul kıymetlerini elden çıkarmak suretiyle sağladıkları kazançlar, 31.12.1993 tarihine kadar gelir vergisinden istisna edilmiştir. Kendi nam ve hesaplarına menkul kıymet alım satımıyla devamlı olarak uğraşanların bu faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlar, istisna kapsamına alınmamıştır.

Bu düzenlemeyle hem menkul kıymetlerin sermaye piyasası yardımcı kuruluşları aracılığıyla elden çıkarılmak suretiyle borsada işlem görmesi hem de el değiştirme sıklığının artması, daha aktif bir piyasa oluşması teşvik edilmek istenmiştir. Böylece elindeki hisse senedini, yasada sayılan yardımcı kuruluşlardan biri aracılığıyla satan bireysel tasarrufçu, eğer bu satıştan bir kazanç sağlamışsa bunun vergisininin

ödemeyeceği, bu satışı doğrudan kendisi yaparsa mükerrer 80. maddenin 2 numaralı bendine göre vergilendirileceği hükme bağlanmıştır.¹²²

3.1.9. 3418 Sayılı Yasa

19771 sayılı 31.03.1988 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan bu kanunun 25. maddesiyle Gelir Vergisi Kanununun Mükerrer 81. maddesine eklenen fıkra gereğince Yabancı sermayenin Türkiye’de yatırım yapmasını teşvik amacıyla, dar mükelleflerin bizzat Türkiye’ye getirdikleri nakdi veya aynı sermaye karşılığında iktisap ettikleri menkul kıymetler ile iştirak hisselerini elden çıkarmaları durumunda kur farklarından kaynaklanan değer artış kazançlarının vergilendirilmemesi olanağı sağlanmıştır.

3.1.10. 3571 Sayılı Yasa¹²³

Daha önce belirttiğimiz gibi, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan Menkul Kıymetler Yatırım Fonları, Kurumlar Vergisi ve Gelir Vergisi Kanununun uygulamasında sermaye şirketi olarak kabul edilmişti. Diğer taraftan, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan Menkul Kıymetler Yatırım Fonlarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları, 88/13644 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla %0(sıfır) tevkifata tabi tutulmaktaydı.

Sermaye piyasasının gelişmesi ve yabancı sermayenin Türkiye'ye gelmesini sağlamak amacıyla, Kurumlar Vergisi Kanununun 2. maddesine eklenen fıkra hükmü ile Türkiye'de münhasıran portföy işleten dar mükellef yatırım fonları, Kurumlar Vergisi Kanunu ve Gelir Vergisi Kanunu uygulaması açısından 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan Menkul Kıymetler Yatırım Fonları addolunmuştur.¹²⁴

Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca menkul kıymetler yatırım fonlarının ve ortaklıklarının istisna kapsamına giren portföy işletmeciliğinden doğan kazançlarından sıfır oranında yapılmakta olan tevkifata ilişkin teşvik kaldırılmış, Gelir Vergisi

---

¹²² Yılmaz, a.g.e., s. 130

¹²³ Resmi Gazete 20201, 20.06.1989

¹²⁴ 3751 sayılı Kanunun Genel Gereğesi,

http://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuat/gerekceler/KURUM/cilt_4_3571_sayili_kanun.pdf
(01.09.2009)

Kanunu'nun 94 üncü maddesinde düzenlenmiş olan tevkiyat kapsamına menkul kıymet yatırım fon ve ortaklıkları da dahil edilmiştir.

3.1.11. 32 Sayılı Karar

Türkiye Kambiyo Mevzuatı'nın dayanağı olan 1567 Sayılı TPPKH Kanun, 25 Şubat 1930 tarih, 1433 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanun, birinci maddesiyle;

“Kambiyo, nukut, esham ve tahvilat alım ve satımının ve bunlar ile kıymetli madenler ve kıymetli taşlarla, bunlardan mamul veya bunları ihtiva eden her nevi eşya ve kıymetlerin ve ticarî senetlerle ödemeyi temine yarayan her türlü vasıta ve vesikaların Türkiye'den ihracı ve Türkiye'ye ithalinin düzenlenmesine ve kısıtlanmasına ve Türk parasının kıymetini korumak amacıyla gerekli kararlar almaya Bakanlar Kurulunu” yetkili kılmıştır.

Bakanlar Kurulu, aldığı bu yetkiye dayanarak çıkardığı kararnamelerle ülkemizin kambiyo rejimini düzenlemeye yetkili kılınmıştır.¹²⁵ Bu yetkiye dayanarak 20249 sayılı 11.08.1989 tarihli Resmi Gazetede Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

32 sayılı Karar'ın **“Menkul Kıymetler”** başlıklı 15'inci maddesiyle sermaye piyasası açısından önemli bir düzenleme yapılmış olup, bu maddede, dışarıda yerleşik kişilerin (yatırım fon ve ortaklıkları dahil), borsada kote edilmiş her türlü Türk menkul kıymetlerini, Türkiye'de Sermaye Piyasası Kanunu'na göre faaliyet gösteren aracı kuruluşlar vasıtasıyla satın almaları, satmaları, bu kıymetlere ait gelirler ile bunların satış bedellerini bankalar ve özel finans kurumları aracılığıyla transfer ettirmeleri serbest bırakılmıştır. Bu Karar kapsamında, Gelir Vergisi Kanunu uygulaması açısından dar mükellef olarak kabul edilen yurt dışında yerleşik kişilerin, söz konusu menkul kıymetlerin alım satımından (devamlılık arz eden bir uğraş olmaması koşuluyla) sağladıkları kazançları GVK'nun 27'nci maddesi uyarınca gelir vergisinden istisna edilmiştir.¹²⁶

¹²⁵ Mehmet Behzat Ekinci, Türkiye'de 1980-1994 Döneminde Uygulanan Döviz Kuru Politikaları, Erciyes Üniversitesi, Akademi İktisat Dergisi, http://www.akademiktisat.net/calisma/tr_iktisat_genel/1980_1994_doviz_politika.htm (15.09.2009)

¹²⁶ Yaşar, a.g.e., s.50

Bu karar ile yabancı yatırımcıların Türk Sermaye piyasasına girmelerine tam serbesti sağlanmıştır. Bu karardan sonra yabancı yatırımcılar, İMKB'den hisse senedi alımında bulunmaya başlamışlardır. Bunun yanında yabancı yatırımcıların borsadan büyük tutarlı alımlar yapacakları söylentisinin etkisiyle, yerli yatırımcıların spekülasyon amaçlı alımlara yönelmeleri sonucunda 1989 yılının sonbaharında borsanın işlem hacminde önemli artışlar gerçekleşmiştir.¹²⁷

3.2. 1990-2004 Arası Düzenlemeler

3.2.1. 3824 Sayılı Yasa

11.07.1992 tarihinde 21281 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan bu Yasa ile esas itibarıyla vergi yasalarında bazı şekilsel eksiklikler giderilmiştir. Bunlardan biri, daha önce **Menkul Kıymet Yatırım Fonu** olarak ifade edilen yerlerin **Yatırım Fonu** şeklinde değiştirilmesidir. Yine benzer şekilde, vergi yasalarına "**Toplu Konut İdaresi ile Kamu Ortaklığı İdaresince ihraç edilen menkul kıymetler**" kavramı eklenerek, bu kuruluşlarca ihraç edilen Gelir Ortaklığı Senetleri dışındaki benzer menkul kıymetlerin de Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu ile aynı rejime tabi olması sağlanmıştır.

Diğer taraftan, 3393 sayılı Yasa ile getirilen GVK'nun geçici 27. maddesindeki süre bu Yasa ile 31.12.1999 tarihine kadar uzatılmış, ayrıca bir ticari işletmeye dahil menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan kazançların bu istisna kapsamında olmadığı açıkça belirtilmiştir.

Bu kanunla Kurumlar Vergisi Kanununda yapılan en önemli değişiklik, yatırım fonlarında, portföy yapılarına göre "**A tipi yatırım fonu**" kavramının getirilmiş olmasıdır. Böylece, portföyünün en az %25'i hisse senedinden oluşan fonların portföy işletmeciliğinden doğan kazançları Kurumlar Vergisinden istisna edilmiştir. Ayrıca

---

¹²⁷ Salih Özer, Cemalettin Turan "Sermaye Piyasasının Tarihsel Gelişimi, Türkiye'de Sermaye Piyasasının Gelişimi için Vergi Kanunlarında Öngörülen Teşvikler ve İMKB'deki Son Gelişmeler", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 106, Haziran 1990, s.44

“**risk sermayesi yatırım fonu**” ve “**gayrimenkul yatırım fonu**” kavramları da ilk kez 3824 sayılı yasa ile yapılan değişikliklerden sonra vergi yasalarında yer almıştır.¹²⁸

3.2.2. 3946 Sayılı Yasa

Bu kanun¹²⁹ ile Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesinde yer alan menkul sermaye iratları konusunda önemli değişiklikler yapılmıştır. Böylece, menkul sermaye iratlarının vergilendirilmesinde üniter sistem yeniden benimsenmiş, menkul sermaye iratları ve bunların beyanına ilişkin esaslar yeniden düzenlenmiştir.

Aynı madde kapsamında temettü elde eden mükellefler için vergi alacağı sistemine yeniden geçilmiş ve bu maddeye 14. bendi eklemek suretiyle repo gelirleri, tanımlanmak suretiyle menkul sermaye iradı kapsamına alınmıştır.

Gelir Vergisi Kanununa eklenen mükerrer 75. madde ile "**Vergi alacağı**" düzenlenmiştir. Bu yasadaki önce mevcut vergi sisteminde kâr payları beyan edilmemekteydi ve kurum bünyesinde alınan kurumlar vergisi veya gelir (stopaj) vergisi bu iratlar için nihai vergi olmaktaydı. Getirilen yeni sistemde belli miktarı aşan kâr paylarının beyanı esası getirilmiştir. Buna bağlı olarak, mükerrerliği gidermek amacıyla Gelir Vergisi Kanununa eklenen bir başka madde ile vergi alacağının, beyana göre hesaplanana vergiden mahsubu esası getirilmiştir. Bu maddede, mahsup konusu yapılacak olan "Vergi alacağı"nın, dağıtılan kâr payının 1/3'ü olarak hesap ve kabul edilmesi öngörülmekteydi. Vergi alacağı, tam mükellefiyete tabi kurumların yine tam mükellefiyet esasında vergilendirilen ve esas itibariyle gerçek kişi olan ortakları için söz konusu olup, tam mükellefiyete tabi kurumlar için vergi alacağı söz konusu değildi. Çünkü kurumların elde ettikleri kâr payı, Kurumlar Vergisi Kanununda yapılan düzenlemelerle iştirak kazancı istisnası olarak kurumlar vergisi matrahına dahil edilmemekteydi.

---

¹²⁸ Yılmaz, a.g.e, s.133

¹²⁹ Resmi Gazete 21804, 30.12.1993

Aynı zamanda, yatırım fonlarının katılma belgeleri karşılığında sağlanan kâr payları ve yatırım ortaklıklarının hisse senetleri karşılığında elde edilen kâr payları üzerinden, vergi alacağı hesaplanmayacağı öngörülmüştür.

GVK'nun 94'üncü maddesinde yapılan değişiklikle stopaja ilişkin esaslar yeniden düzenlenerek, dağıtılın veya dağıtılmasın 75'inci maddenin ikinci fıkrasının 4 numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratlarından (Yatırım fonları ve ortaklıkları hariç) gelir vergisi tevkifatı yapılması hükmüne bağlanmıştır. Bu tevkifat oranı halka açık şirketler için % 10, diğerlerinden % 20 olarak belirlenmiştir.

KVK'na yapılan bir değişiklikle 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre, kurumlar vergisi oranı %25'e, asgari kurumlar vergisi %20'ye indirilmiştir. Sermaye Piyasası Kurulunca halka açık anonim şirket olduğu kabul edilen şirketler, bu Kanun ve Gelir Vergisi Kanunu uygulaması bakımından da "halka açık anonim şirket" sayılacağı, ancak, bu şirketlerin halka arz edilen hisse senetlerinin, nominal sermayesine oranının en az % 15 olması şartı getirilmiştir.¹³⁰

3.2.3. 4108 Sayılı Yasa

02.06.1995 Tarih ve 22301 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 4108 sayılı Yasa ile temel vergi kanunları ve Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile değişiklik yapılmıştır.

Bu değişikliklerden biri 4108 sayılı Yasa'yla Kurumlar Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 23/a maddesi hükmüyle uygulamaya konan ve 01.01.1994-31.12.1998 tarihlerinde geçerli olacak olan "iştirak hisselerinin ve gayrimenkullerin satış kazancı istisnası" olarak adlandırılan istisnadır.

İştirak hisseleri deyimi, tam mükellef kurumlara ait menkul kıymet portföyündeki hisse senetleri ve ortaklık paylarını ifade etmektedir. Bunlar;

- Anonim şirketlerin hisse senetleri (Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan yatırım ortaklıkları dahil),

¹³⁰ Ahmet Erol, "Halka Açık Şirketlerin Sermaye Piyasası Kurulu'nun Yapmış Olduğu Düzenlemeler Ve Vergi Yasaları Karşısındaki Durumu", **Mükellefin Dergisi**, Sayı: 72, Aralık 1998, s.60

- Limited şirketlere ait iştirak payları,
- İş ortaklıkları ile adi ortaklıklara ait ortaklık paylarıdır.

Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan, “yatırım fonları katılma belgeleri” ise bu istisnanın uygulanmasında iştirak hissesi olarak değerlendirilmemiştir. İştirak hisseleri ve gayrimenkullerin satışından sağlanan kazançların kurumlar vergisine tabi tutulmaması için belirli koşulların sağlanması gerekmektedir. Bunlar sırasıyla;

- İştirak hissesi ve gayrimenkulün iki tam yıl süreyle aktifte bulundurulması
- Gayrimenkul ve menkul kıymet ticaretiyle uğraşılması: Gayrimenkul ve menkul kıymet ticaretiyle uğraşan kurumların bu amaçla ellerinde buldukları, gayrimenkullerin ve iştirak hisselerinin satışından sağladıkları kazançları için bu istisnadan faydalanmaları mümkün bulunmamaktaydı. Ancak bu kurumların faaliyetlerinin yürütülmesine tahsis ettikleri gayrimenkullerin (örneğin, kendi kullanımlarına tahsis edilen iş merkezleri) satışından sağlanan kazançlar bu istisna kapsamına girmekte olup istisnadan yararlanacaktı.
- Sermaye artırımının gerçekleştirilmesi: İştirak hissesi ve gayrimenkulün satışından elde edilen kazancın istisnaya konu edilebilmesi için kazancın satışın yapıldığı yıl sermayeye eklenmesi gerekmektedir.¹³¹

İstisna olan bu kazançlar, % 20 oranlı kurumlar vergisi matrahına dahil edilmeyecekti. Dolayısıyla anılan kazançlar, aynı Kanunun 3946 sayılı Kanunla değişen 94/6 (b) alt bendine göre vergi tevkifatına tabi olacaktı. Bilindiği üzere bu tevkifat, halka açık anonim şirketlerde % 10, diğer kurumlar da ise % 20 oranında uygulanmaktaydı. Ancak bu tevkifat, tevkifat matrahının kurumların iştirak hisselerinin veya gayrimenkullerinin satışından doğan ve kurumlar vergisinden müstesna tutulan kazançlara isabet eden kısmı için Kurumlar Vergisi Kanununun geçici 23 üncü maddesinin (a) bendi gereğince % 10 olarak uygulanacaktı.¹³²

¹³¹ Ekrem Sarısu, “Şirketlere Son Fırsat”, Radikal Online, 09.10.1998, <http://www.radikal.com.tr/1998/10/09/ekonomi/sir.html> (01.10.2009)

¹³² Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, Seri No.51, Resmi Gazete 22335, 06.07.1995

Aynı maddeye göre, Emisyon primlerinin GVK'nun 94/6-b maddesine göre tevkifata tabi tutulmaması, rüçhan hakkı kuponlarının satışından elde edilen kazançlar ile 01.01.1986 tarihinden önce ihraç edilmiş olan devlet tahvili ve hazine bonoları üzerinden %10 gelir vergisi tevkifatı yapılması hususu düzenlenmiştir.

GVK'nun 75/2 maddesinin 4 numaralı bendi uyarınca menkul sermaye iradı sayılan kurum kazançlarından GVK'nun 94'üncü maddesinin 6 numaralı bendine göre yapılan vergi tevkifatının üç eşit taksitte ödenmesi imkanı getirilmiştir.

3.2.4. 4369 Sayılı Yasa

Zaman içerisinde pek çok değişime uğrayan Türk vergi sisteminde, 29.07.1998 gün ve 23417 sayılı Mükerrer Resmi Gazetede yayımlanan 4369 sayılı yasayla önemli değişiklikler yapılmıştır. Revizyon olarak yorumlanabilecek bu yasa, o yıllarda yapılan en kapsamlı düzenleme olup yer yer vergi hukukunda bazı temel değişiklikler yapmıştır. Örneğin gelir vergisinde gelirin tanımı, daha teknik bir anlatımla verginin konusunu değiştirmiştir.

4369 sayılı kanunda temel değişiklikler, gelir vergisi kanununun 1, 2, 80, 81, 82 ve 103. maddelerinde yapılmıştır. Bu maddelerde yapılan değişiklikler gelirin kavranması açısından önemlidir. Çünkü bu değişiklikle 1. maddede gelirin tanımı değiştirilmiş ve dünyanın genel olarak kabul ettiği net artış teorisine geçiş yapılmıştır. Bu çerçevede sadece üretim faktörlerinden elde edilenler değil, tasarruf veya harcamaya kaynak teşkil eden her türlü kazanç ve iratlar gelir olarak nitelendirilmiştir. Bu tanımlama GVK 2. maddesindeki yedinci gelir unsurunda yer alan “kaynağı ne olursa olsun diğer her türlü kazanç ve iratlar” ifadesi ile birlikte düşünüldüğünde diğer altı gelir unsuru içerisinde açıkça yer almayan her türlü kazanç ve iratların artık gelir olarak nitelendirilebileceği, dolayısıyla vergilendirilebileceği sonucu ortaya çıkar. Bu uygulama vergi tabanının genişlemesi anlamına gelir.

Bir önceki düzenlemede “sair kazanç ve iratlar” olarak geçen yedinci gelir unsuru sadece değer artışı kazançları ve arazi kazançlar gelir olarak değerlendiriliyordu. Ayrıca nelerin değer artışı kazancı, nelerin de arazi kazanç olduğu da tek tek sayılıyordu. Bu sayılanlar dışındaki hiç bir kazanç ve irat, sair kazanç ve iratlar

çerçevesinde gelir olarak nitelendirilemiyordu. 4369 sayılı kanun bu sınırlandırmayı kaldırmış ve 80, 81 ve 83. maddelerde yaptığı değişikliklerle ilk altı gelir unsuru içerisinde yer almayan her türlü kazanç ve iratları gelir olarak nitelendirmiş ve vergiye tabi kılmıştır.¹³³

GVK'nun 75. maddesinin 4. bendinde yapılan değişiklikle tam mükellef kurumların dağıtılabilir kazançları üzerinden yapılacak gelir vergisi tevkifatı, kârın dağıtılması işlemine bağlanmış, diğer bir anlatımla gelir vergisi tevkifatı, kârın ortaklara dağıtıldığı aşamaya kadar ertelenmiştir. Ancak, vergiden istisna kazançlar ile dar mükellef kurumların kazançları açısından herhangi bir değişiklik yapılmamış olup, dar mükellef kurumlar bünyesinde oluşan dağıtılabilir kârlar, dağıtılın dağıtılmasının, gelir vergisi tevkifatına tabi tutulacağı öngörülmüştür.

Aynı kanunun 75. maddesinin 5. bendinin yeniden düzenlenen parantez içi hükümle dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetlerle birlikte döviz cinsinden menkul kıymetlerin itfası sırasında oluşan değer artışlarının irat sayılmayacağı belirtilmektedir. Gelir Vergisi Kanununun 76. maddesine eklenen fıkra ile Türk Lirası bazındaki menkul kıymetlerden elde edilen iratların, enflasyon oranında bir endeksleme yapılarak vergiye tabi tutulması sağlanmıştır. Buna paralel olarak, döviz cinsinden veya dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetlerde enflasyon sonucu ortaya çıkan değer artışları yapılan bu değişiklik sonucu vergilendirilecek irat olmaktan çıkarılmıştır. Bu şekilde her iki tür menkul kıymetlerde de vergilendirme reel irat üzerinden yapılmak suretiyle eşitlenmekteydi.

Aynı maddedeki düzenlemeye göre faiz niteliğindeki menkul sermaye iratlarının da reel değerlerinin tespit edilmesi ve vergilendirmede bu reel değerlerin baz alınması mümkün kılınmıştır. Buna göre, Her nevi tahvil faizleri ve hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler, Her nevi alacak faizleri, Mevduat faizleri, Repo gelirleri, Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları ile kâr ve zarar

---

¹³³ Kamil Güngör, "4369 Sayılı Yasa İle Getirilen Temel Değişikliklerin 2003 Mali Yılına Girmeden Hatırlanması Ve İrdelenmesi", Ağustos 2002, Sayı 56
<http://www.mevzuatdergisi.com/2002/08a/01.htm> (20.09.2009)

ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları ve özel finans kurumlarınca kâr ve zarara katılma karşılığında ödenen kâr payları reel değerleri üzerinden vergilendirileceklerdir. Ayrıca, menkul kıymetler yatırım fonları ve ortaklıkları, risk sermayesi yatırım fonları ve ortaklıkları ve gayrimenkul yatırım fonları ve ortaklıklarından elde edilen kâr paylarının da reel değerleri üzerinden vergilendirilmesi sağlanmıştır. Yukarıda belirtilen menkul kıymet gelirleri ile ilgili olarak yapılan vergilendirmede, Maliye Bakanlığınca belirlenecek indirim oranının uygulanması suretiyle bulunacak kısım menkul sermaye iradı sayılmayacağı hükme bağlanmıştır.

Gelir Vergisi Kanununun 81'inci maddesi yeniden düzenlenmiş, gelirin yeniden tanımlanmasına paralel olarak, diğer kazanç ve iratlar kapsamında verginin konusuna giren bazı kazanç ve iratlar çeşitli ekonomik ve sosyal gerekçelerle vergiden istisna edilmiştir. Böylece, bir yıldan fazla elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar da istisna kapsamına alınmıştır. Bu düzenleme ile uzun vadeli yatırımlardan elde edilecek gelirlerin vergilendirilmemesi sağlanarak spekülasyon yatırımlardan ziyade uzun vadeli yatırımların yapılması teşvik edilmiş, bu yolla sermaye piyasasının daha istikrarlı bir yapıya kavuşturulması hedeflenmiştir.

GVK'nun vergi tevkifatına ilişkin 94'üncü maddesinde yapılan değişiklikle, kurumlar tarafından kar payı vergilemesi ile ilgili olarak yapılacak stopaj yeniden düzenlenmiştir. Buna göre, tam ve dar mükellef kurumların indirim ve istisna kazançları üzerinden dağıtılsın dağıtılmasın gelir vergisi stopajı yapacakları, dar mükellef kurumların, indirim ve istisna kazançları dışında kalan kazanç ve iratlarından kurumlar vergisi ve fon payı düşüldükten sonra kalan kısım üzerinden karı dağıtıp dağıtmadıklarına bakılmaksızın stopaj yapacakları, tam mükellef kurumların ise indirim ve istisnalara isabet eden kısım hariç GVK'nun 75/2 maddesinin 1, 2 ve 3 numaralı bentlerinde belirtilen kar paylarından stopaj yapacakları hükme bağlanmıştır. Tam mükellef kurumların stopaj yükümlülüğü, kar dağıtımına bağlı olup, kar dağıtımı yapılmadığı durumda stopaj da yapılmayacağı öngörülmüştür.

GVK'na eklenen geçici madde 46 ile menkul kıymet alım satımına yetkili olan banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla elden çıkarılan menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar 31.12.1998 tarihine kadar gelir vergisinden istisna

edilmiş olup, 01.01.1999 tarihinden önce iktisap edilen ve menkul kıymetler borsasında işlem gören hisse senetlerinin söz konusu tarihten itibaren elden çıkarılması halinde bunların maliyet bedeli olarak 1998 yılının son işlem gününde borsada oluşan ortalama fiyat alınabilecektir. Bu düzenleme ile iktisap tarihi ile vergilendirmenin başladığı tarih arasında oluşan değer artış kazançlarının vergilendirilmemesi amaçlanmıştır.

Ayrıca, Kurumlar Vergisinde yapılan değişiklikle bu oran %25'ten %30'a çıkarılmıştır, asgari kurumlar vergisi uygulaması kaldırılmıştır.¹³⁴

3.2.5. 4444 Sayılı Yasa

13 Ağustos 1999 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4444 sayılı Kanunla, gelir vergisinin konusunda 4369 sayılı Kanunla yapılan değişikliğin 2002 yılı sonuna kadar uygulanmaması öngörülmüştür. Bu ertelemede 1998 yılında başlayan ekonomik daralmanın 1999 yılında da devam etmesi gerekçe gösterilmiştir.

4444 sayılı Kanunun belki en önemli düzenlemesi, temel vergi kanunu olan Gelir Vergisi Kanununun, gelir vergisinin konusunu belirleyen 1. maddesinin dört yıl süre ile uygulanmayacağını belirten düzenlemesidir. Bu düzenleme doğrultusunda, birinci maddede bulunması gereken hüküm için Gelir Vergisi Kanununun geçici 55. maddesinin (A) ve (B) fıkralarına atıf yapılacağı öngörülmüştür.

4444 sayılı Kanunla, 4369 sayılı Kanunla değişmeden önceki düzenlemelere dönülmüştür. Buna göre mevcut düzenlemeler çerçevesinde gelir tanımının kaynak teorisine daha yakın olduğu söylenebilir.¹³⁵

4444 sayılı kanunla Gelir Vergisi Kanununa eklenen geçici 55. maddeyle

“1/1/1999 -31/12/2002 tarihleri arasında elde edilen ve tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan Gelir Vergisi Kanununun 75. maddesinin 7., 12., 14 numaralı bentlerinde yazılı menkul sermaye iratları ile menkul kıymetler yatırım

¹³⁴ 4369 sayılı Kanununun Genel Gerekçesi,

http://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuatek/gerekceler/6183/tvk_4369_sayili_kanun_1.pdf
(15.07.2009)

¹³⁵ Recep Bıyık, **4369 Ve 4444 Sayılı Kanunlar Çerçevesinde Gelir Tanımı, Harcama Ve Tasarruftan Hareketle Gelirin Tespiti Ve Mali Milat Uygulaması**, 1999,

<http://www.vergiinfo.com/0vukleme/makaleler/4369%20VE%204444%20SAYILI%20KANUNLA%20R%20....pdf> (20.07.2009)

fonları katılma belgelerine ödenen kar payları için yıllık beyanname verilmez” hükmü yer almaktadır.

Buna göre; 1.1.1999 -31.12.2002 tarihleri arasında elde edilen ve tevkif suretiyle vergilendirilmiş

- Mevduat faizleri,
- Faiz niteliğinde olmakla beraber mahiyeti değişik olan özel finans kurumlarından elde edilen kar payları,
- Repo veya ters repo gelirleri ile yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kar payları

beyan edilmeyecektir.

Böylece 2003 yılına kadar faiz ve türevleri ile yatırım fonundan elde edilen kar paylarının vergilendirilmesi 4369 çerçevesinden çıkarılarak ertelenmiştir.¹³⁶

Ayrıca menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlara ilişkin istisnanın uygulanmasındaki elde bulundurma süresi 1 yıldan 3 aya indirilmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanununa eklenen geçici madde ile tam mükellef kurumların aktiflerine dahil gayrimenkul veya iştirak hisselerinin satışından doğan ve sermayeye eklenen kazançlar ile üretim tesislerinin yeni kurulan sermaye şirketlerine aynı sermaye olarak konulmasından doğan kazançlar 1.1.1999-31.12.2002 tarihleri arasında kurumlar vergisinden müstesna tutulmaktadır. Yapılan bu düzenleme ile tam mükellef kurumların bağlı değerlerinin ekonomik faaliyetlerinde daha etkin bir şekilde kullanılması amaçlanmıştır. İlk olarak 2970 sayılı Kanunla getirilen ve olumlu sonuçlar vermiş olan bu istisnanın uygulama süresi 2002 yılı sonuna kadar uzatılmış olmaktadır.

Ayrıca, aynı geçici madde ile anonim şirketlerin kuruluşlarında veya sermayelerini artırdıkları sırada çıkardıkları hisse senetlerinin itibarı değerlerinin üzerinden elden çıkarılmasından sağlanan ve kurumlar vergisinden müstesna tutulan

---

¹³⁶ Ercan Alptekin, **Üniter Vergi Sisteminde 4369 Ve 4444 Sayılı Yasalar İle Yapılan Temel Hatalar (1.Beyanname Verilmeyen Haller)**, http://www.iacymm.com.tr/source.cms.docs/iacymm.com.tr.ce/docs/sirkuler/iac_11.pdf (20.07.2009)

kazançlar üzerinden Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin 6 numaralı bendinin b-ii alt bendine göre tevkifat yapılmaması öngörülmüştür.¹³⁷

Vergi yasalarında, 4444 sayılı yasa ile yapılan değişiklikler, ağırlıklı olarak önceki yasanın eleştirilen ve tepkilere neden olan yönlerinin düzeltilmesine yöneliktir. Bu yasa ile vergi yasalarının ekonomik boyutu gözönüne alınarak ekonominin önünü tıkayan yönleri açılmaya çalışılmıştır. Vergi yasalarında yapılan "**ince ayar**" son düzenlemeler, sorunlara köklü bir çözüm getirme yerine mevcut sorunları gidermeyi amaçlamıştır¹³⁸.

3.2.6. 4697 Sayılı Yasa

Devletin sosyal güvenlik sisteminde rol alan tek birim olması, birçok ülkede kamu finansmanında büyük sıkıntılara neden olmuş ve bu noktada sosyal güvenlik sisteminin özel ekonomiye devredilmesi batılı ülkeler ve bazı gelişmekte olan ülkelere çözüm olarak benimsenmiştir. Bu çerçevede, özellikle ABD, Japonya, İngiltere gibi gelişmiş ülkeler erken davranarak özel emeklilik sistemlerini kurmuş, toplanan emeklilik fonlarıyla hem katılımcılara ek bir gelir sağlamışlar hem de finans sistemlerini geliştirmişlerdir¹³⁹. Gelişmekte olan ülkelere de 1980'den sonra özel emeklilik sistemi kurma yönünde bir eğilim ortaya çıkarken, Türkiye'de özel emeklilik sisteminin ilk adımları 07 Nisan 2001 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 4632 sayılı yasa¹⁴⁰ ile atılmıştır.

10.07.2001 tarihinde yayınlanan 4697 sayılı Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 4632 sayılı kanun ile getirilen Bireysel emeklilik sisteminin başarısı için hayati öneme sahip olan mali teşvikler ve vergi

---

¹³⁷ Kıldış, a.g.e., s.158

¹³⁸ Şükrü Kızılot, "Vergi Yasalarındaki Değişiklikler Kime Ne Getirdi?", **Çimento İşveren Dergisi**, Sayı 5, Eylül 1999,

¹³⁹ Selahattin Tuncer, Bireysel Emeklilik Fonları ve Vergi Sorunları, **Yaklaşım**, Aralık 2003, sf.19

¹⁴⁰ "4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu", Resmi Gazete 24366, 07.04.2001

düzenlemeleri gerçekleştirilmiş, sistemin altyapısını oluşturulması bakımından önemli mesafe kaydedilmiştir.¹⁴¹

4697 sayılı Yasa ile emeklilik yatırım fonlarına önemli vergi avantajları sağlanmıştır. Söz konusu Yasa'nın 9'uncu maddesi uyarınca, KVK'nun istisnalarla ilgili 8'inci maddesine yapılan bir ekleme ile emeklilik yatırım fonlarının sağladıkları kazançlar kurumlar vergisinden müstesna tutulmuştur. Bahse konu istisna hükmü bireysel emeklilik fonlarının her türlü kazanç ve iradını içine almaktadır. Diğer taraftan, KVK'nda yapılan aynı değişiklikle bireysel emeklilik fonlarının kazancının gelir vergisi stopajına da tabi bulunmadığı hükme bağlanmıştır.

GVK'nun 75'inci maddesinde bireylerin emeklilik veya sigorta şirketlerinden elde etmiş olduğu kazançlar menkul sermaye iradı kapsamına alınmış ve bu gelirler için tevkifat yolu ile vergileme esası getirilmiştir. GVK'nun mükerrer 21. maddesinde yapılan düzenleme ile kişilerin bireysel emeklilik sisteminden elde ettiği kazançların bir kısmı gelir vergisinden müstesna tutulmuştur. Buna göre, bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin %25'i, gelir vergisinden istisna edilmiştir.

GVK'nun 94'üncü maddesinin 15'inci bendi uyarınca bireysel emeklilik şirketlerden elde edilen menkul sermaye iradı olarak tanımlanmış gelirler, gelir vergisi tevkifatına tabi bulunmaktadır. Ancak, söz konusu gelirlerin GVK'nun mükerrer 21. maddesinde istisna tutulan tutarlarına isabet eden kısmı üzerinden tevkifat yapılmamaktadır. Bireysel emeklilik şirketlerinden elde edilen gelirlere uygulanacak tevkifat oranları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Bireysel emeklilik şirketleri ve diğer sigorta şirketlerince,

- On yıllık süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemedi ayrılanlara yapılan ödemeler üzerinden %15,

---

¹⁴¹ Yusuf Alper, "Sosyal Güvenlikte Yeni Bir Adım: Bireysel Emeklilik", **Çimento İşveren Dergisi** 2002, Sayı 2, Mart 2002, s.11

- On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer şahıs sigortalarından on yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerden %10,

- Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerden %5

oranında gelir vergisi tevkifatı yapılmaktadır. Söz konusu gelirlerden yukarıda belirtilen şekilde yapılan tevkifat nihai vergi olmaktadır.

Diğer taraftan, yıllık beyanname veren mükellefler, vergi matrahlarının tespitinde, bireysel emeklilik sistemine ödedikleri katkı payının beyan edilen gelirin %10'una kadar olan kısmını gelir vergisi matrahından düşebileceklerdi.¹⁴²

3.2.7. 4783 Sayılı Yasa

Daha önce belirttiğimiz gibi, 1998 yılında yayımlanan 4369 sayılı Kanunla, Gelir Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinde yer alan vergiye tabi gelir tanımı değiştirilmiş ve kaynağına bakılmaksızın diğer her türlü kazanç ve iratların vergilendirilmesi öngörülmüştü. Ancak, söz konusu değişiklikler yürürlüğe girmeden 2003 yılı başına ertelenmiş ve kanun değişikliğinden önceki gelir tanımı geçerliliğini korumuştur. 09.01.2003 tarihinde yayımlanan 4783 sayılı Kanunla, daha önce ertelenen hükümler tamamen yürürlükten kaldırılmakta ve 4369 sayılı Kanunla öngörülen değişikliklerden önceki duruma geri dönülmektedir. Diğer bir deyişle, Kanunda aksi öngörülmedikçe her türlü gelirin vergilendirilmesi esastan vazgeçilerek tekrar ancak Gelir Vergisi Kanunu'nda sayılan gelir unsurlarından birinin elde edilmesi halinde vergilemenin söz konusu olacağı hükme bağlanmıştır.

Yine 4369 sayılı Kanun hükümleri ile vergiye tabi bir gelir unsuru olarak tanımlanan 'kaynağı ne olursa olsun diğer her türlü kazanç ve iratlar' tanımı yukarıda

---

¹⁴² Çağrı Selim Vural, "Sermaye Piyasalarında Vergi Teşvikleri Türkiye Uygulamaları", Sermaye Piyasası Kurulu, **Yeterlilik Etüdü**, İstanbul 2004, s.23

yer verilen değişikler çerçevesinde anlamını yitirdiğinden, bu kanun ile tekrar 4369 sayılı Kanun önceki tanımlama benimsenmiştir. Diğer bir deyişle 4369 sayılı kanun hükümlerini erteleyen düzenlemelerde değer artış kazançları ve arızı kazançlar, diğer kazanç ve irat kapsamında sayılıp her türlü kazancın vergilendirilmesi ilkesine uygun iken yeni düzenleme ile diğer kazanç ve iratların kapsamı daraltılmış bulunmaktadır.

Bu kanun ile mükerrer 80. madde bazı değişiklikler ile tekrar yürürlüğe girmekte ve ivazsız olarak iktisap edilenler ile üç ay süreyle elde tutulan ve Türkiye’de kurulu menkul kıymet borsalarında işlem gören hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar, değer artış kazancı olarak tanımlanmaktadır. Ancak, yürürlüğe giren hüküm ile ivazsız olarak iktisap edilenler ile İMKB’de işlem gören hisse senetlerinden üç aydan fazla süre elde tutulanların alım satımından sağlanan kazançlar beyana ve vergiye tabi olmayacağı belirtilmiş olup, İMKB’de **işlem görmeven** hisse senetlerinin alım satımından sağlanan kazançların elde tutma süresi ne olursa olsun, değer artış kazancı olarak vergileneceğine hükmedilmiştir.

4444 sayılı kanunla Gelir Vergisi Kanununa eklenen geçici 55. madde yürürlüğü 31.12.2002 tarihi itibarıyla sona erdiğinden, bu uygulamanın yürürlüğü, 4783 sayılı Kanun ile 31.12.2003 tarihine kadar uzatılmış olup, başka gelirler dolayısıyla yıllık beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmeyeceği öngörülmüştür.

GVK’nuna 4710 sayılı Kanunla¹⁴³ eklenen Geçici 59 uncu maddesi hükmü çerçevesinde, 26.07.2001-31.12.2002 tarihleri arasında ihraç edilen Hazine Bonosu ve Devlet Tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri ile alım-satım kazançları toplamının, 2001 yılında 50 milyar liralık kısmı, izleyen yıllarda da bu tutarın yeniden değerleme oranı ile artırılmış tutarı olmak üzere, 2004 yılı sonuna kadar gelir vergisinden istisna edilmişti. 4783 sayılı Kanunla, istisnaya konu menkul kıymetlerin 31.12.2002 olarak belirlenen ihraç tarihi sınırı 31.12.2003 olarak değiştirilmiştir. Böylece, 31.12.2003

---

¹⁴³ Resmi Gazete 24563, 19.10.2001

tarihine kadar ihraç edilecek HB ve DT'lerinden elde edilecek faiz gelirleri ve alım-satım kazançları da istisna uygulaması kapsamına dahil edilmiştir.¹⁴⁴

KVK'nun geçici 28'inci maddesinde yer alan, iştirak hisselerinin veya gayrimenkullerinin satışından doğan kazançla ilişkin istisna ile emisyon primi istisnasının süresi 31.12.2003 tarihine kadar uzatılmıştır.

3.2.8. 4842 Sayılı Yasa

4842 sayılı "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile şirketlerce dağıtılan kar paylarının vergilendirilmesinde temelli bir değişikliğe gidilmiş ve vergi alacağı yöntemi terk edilerek bu kez "**yarım beyan**" yöntemine dönüş yapılmış ve elde edilen kar payının yarısı vergiden istisna edilmiştir.¹⁴⁵

Tam mükellef gerçek kişilerin tam mükellef kurumlardan elde edilen kar paylarının yarısı bu kanunla yapılan değişiklik sonucu istisna kapsamına alınmıştır. Yeni hüküm uyarınca, "***tam mükellef kurumlardan elde edilen GVK'nun 75. maddesinin 2. fıkrasının 1., 2. ve 3. numaralı bentlerinde yazılı kar paylarının yarısı gelir vergisinden müstesnadır***". İstisna edilen tutar üzerinden GVK md.94 uyarınca tevkifat yapılacağı, tevkif edilen verginin tamamı kar payının yıllık beyanname ile beyan edilmesi durumunda yıllık beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edileceği belirtilmiştir.(GVK md. 22/2 b gereği).¹⁴⁶

Şirket türleri itibariyle farklı tevkifat oranı uygulamasına 4842 sayılı kanun ile son verilmiştir. Halka açık olsun olmasın kar dağıtımı sırasında yapılacak gelir vergisi tevkifatının oranı 24.03.2003 tarihinden itibaren %10 olarak uygulanarak (2003/6577 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı), tam mükellef kurumlar bu karı dağıtmayıp sermayeye

---

¹⁴⁴DELOİTTE, "Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapan 4783 Sayılı Kanun" konulu Vergi Sirküleri, 2003/5
http://www.verginet.net/dtt/11/VergiKanunlarindaDegisiklikYapan4783SayiliKanun_4971.aspx, (15.09.2009)

¹⁴⁵ Selahattin Tuncer, "Kar Paylarının Vergilendirilmesinde "Vergi Alacağı"ndan "Yarım Beyan" Yöntemine", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 265, Eylül 2003, s.4

¹⁴⁶ Hesap Uzmanları Derneği, Beyanname Düzenleme Kılavuzu, İstanbul, Acar Matbaacılık, 2005, s.239

eklemeye kararı almışlarsa, sermayeye ilave edilen bu tutar tevkifat konusu yapılmayacağı hüküm altına alınmıştır. (GVK md. 94/1.f.6.bent gereği).¹⁴⁷

Ayrıca, GVK'nun mükerrer 80 inci maddesinde yapılan değişiklik ile gerçek kişilerin tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinin bir yıldan fazla süreyle elde bulundurulduktan sonra satışından sağlanan kazançlar vergi dışında bırakılmıştır. Bu düzenleme 2003 yılı gelirlerine de uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir.

Aynı maddeye göre, Türkiye'de kurulu menkul kıymet borsalarında işlem gören ve üç aydan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkartılmasından sağlanan kazançlar da vergi dışı bırakılmıştır.

GVK'nun 86. maddesi yeniden kaleme alınarak köklü değişikliklere gidilmiştir. Böylece,

Tam mükellefiyette,

- 75. maddenin 15 numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratları, kazanç ve iratların istisna hadleri içinde kalan kısmı, tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecek gelirler olarak belirlenmektedir.
- Beyan edilmeyecek gelirler dışında kalan vergiye tâbi gelirin belirli bir tutarı aşması halinde tevkifata tâbi tutulmuş olsun olmasın bütün kaynaklardan elde edilen vergiye tâbi gelirler yıllık beyanname ile beyan edilecektir.
- Beyan edilmeyecek gelirler dışında kalan vergiye tâbi gelirin belirli bir tutarı aşmaması halinde ise Türkiye'de tevkifata tâbi tutulmuş olan, menkul sermaye iratları yıllık beyanname ile beyan edilmeyecektir.

Bu düzenlemeyle, çok küçük gelirler için beyanname verilmesi zorunluluğu kaldırılarak, mükellef ve vergi dairesi gereksiz ve verimsiz işlerden kurtarılması amaçlanmıştır.

---

¹⁴⁷ Mehmet Altındağ, "Kurumlarda Kar Dağıtımına Bağlı Tevkifat", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 263, Temmuz, 2003, s.19

Dar mükellefiyette ise, tamamı Türkiye’de tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan menkul sermaye iratları yıllık beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilmiştir.

Son olarak, kâr paylarının vergilemesine ilişkin olarak yapılan düzenlemeye paralel olarak, kurumların daha önceki yıllara ait kârlarının dağıtımına tâbi tutulması halinde geçiş dönemi ile ilgili olarak yapılması gereken işlemler, eklenen Geçici 62. madde ile düzenlenmiştir.

Buna göre, 1998 ve önceki yıllara ait kârlar, dağıtılsın dağıtılmasın tevkifata tâbi tutulduğundan bu kârların 2003 ve müteakip yıllarda dağıtılması durumunda, bu kârlar üzerinden tevkifat yapılmayacağı hususuna açıklık getirilmektedir.

Aynı şekilde 1999-2002 yılları arasında elde edilen ve üzerinden tevkifat yapılan istisna kazançlar ile aynı dönemlere ait olup üzerinden tevkifat yapılmamış istisna kazançların dağıtılması halinde de tevkifat yapılmayacağı hususu maddenin 1 numaralı fıkrasının (b) bendinde düzenlenmektedir.

Maddenin 2 numaralı fıkrasında, 1998 ve önceki yıllarda elde edilmiş kurum kazançlarının dağıtımı halinde bu kazançların kâr payını elde eden gerçek kişi tarafından beyan edilmemesini sağlamak amacıyla söz konusu kâr payları istisna kapsamına alınmaktadır.

Maddenin 3 numaralı fıkrasında ise kurumların 1999-2002 yılları kazançlarının dağıtımı halinde, bu kâr paylarını elde eden kişilerin elde ettikleri kâr payının net tutarına, kâr payının 1/9’unu ekledikten sonra bulacakları tutarın yarısını beyan etmeleri ve beyan edilen tutarın 1/5’ini de beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup etmeleri öngörülme suretiyle kâr payı vergilemesine ilişkin olarak getirilen yeni sisteme uygun beyanda bulunmaları amaçlanmaktadır.

Maddenin 4 numaralı fıkrasında, bu maddenin 1, 2 ve 3 numaralı fıkralarında belirtilen kâr payları kurumlar vergisi mükellefleri tarafından elde edildikten sonra bunların ortaklarına dağıtılması halinde de 1, 2 ve 3 numaralı fıkralarda yer alan hükümlere göre işlem yapılacağı açık olarak hükme bağlanmaktadır.

Maddenin 5 numaralı fıkrasında, bu madde kapsamındaki kâr paylarının vergileme rejimi madde içerisinde düzenlendiğinden, söz konusu kâr payları için Kanunun 22. maddesi hükmünün ayrıca uygulanmayacağı hususuna açıklık getirilmektedir.¹⁴⁸

3.2.9. 5024 Sayılı Yasa

30.12.2003 tarih, 25332 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren bu Yasa ile, enflasyonun mali tablolar üzerindeki olumsuz etkilerini gidermek üzere Gelir Vergisi Kanunu, Vergi Usul Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunlarında değişiklikler yapılmıştır.

Vergi Usul Kanunu’nun mükerrer 298’inci maddesi yeniden düzenlenmiş, bu maddede bir taraftan enflasyon düzeltmesi hükümlerine yer verilirken diğer taraftan, enflasyon düzeltmesi işleminin uygulanması halinde, yalnızca amortisman tabi iktisadi kıymetlerin ve bu kıymetler üzerinden ayrılan amortismanların enflasyona karşı korunması gerekmeyeceğinden bu maddede yer alan “yeniden değerlendirme” uygulaması kaldırılmış, ancak diğer kanunlarda yeniden değerlendirme oranına atıf yapıldığından yeniden tanımlanmak suretiyle düzenlenmiştir.

Mükelleflerin 31.12.2003 tarihli mali tablolarından başlamak üzere enflasyon düzeltmesi yapacakları ve ayrıca Sermaye Piyasası Kurulu ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun yüksek enflasyon döneminde malî tabloların düzeltilmesine ilişkin düzenlemelerine göre 31.12.2003 tarihli bilançolarını düzeltmek zorunda olan mükelleflerin, söz konusu bilançolarını bu madde uyarınca yeniden düzeltmeyebilecekleri hükme bağlanmıştır (madde 5/h gereği).¹⁴⁹

3.2.10. 5035 Sayılı Yasa

02.01.2004 tarih ve 25334 Mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 5035 sayılı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” diğer kanunlarda

---

¹⁴⁸ 4842 sayılı Kanun’un Genel Gerekçesi,
http://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuat/gerekciler/GVK/4842_sayili_kanun.pdf(15.09.2009)

¹⁴⁹ Yaşar, a.g.e., s.58

önemli değişiklikler getirmiş olsa dahi, menkul sermaye gelirleri açısından mevcut uygulamaların süresini uzatma niteliğini taşıyan bir kanun olmuştur. Böylece,

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 55. maddesinin uygulanma süresi 1 yıl daha uzatılmıştır. Böylece 2004 yılında da gerçek kişilerin vadeli mevduat faiz gelirleri, repo gelirleri, özel finans kurumlarından ve menkul kıymet yatırım fonlarından elde ettikleri kar payları için beyanname verilmeyeceği, bu gelirlere sadece stopaj ödeneceği hüküm altına alınmıştır.

Yine, Gelir Vergisi Kanununun Geçici 59. maddesinde yapılan değişiklik ile satış kazancı ve faiz geliri istisnasına konu hazine bonosu ve devlet tahvillerinin ihraç tarihi şartı “**26.07.2001-31.12.2004 tarihleri arasında**” olarak değiştirilmiştir. Yasa maddesinin uygulanma süresi ise 1 yıl daha uzatılarak “**31.12.2006 tarihine kadar**” şeklinde değiştirilmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanununun geçici 28. Maddesinde yer alan istisna hükümleri bir yıl daha uzatılmıştır. Yani tam mükellefiyete tabi kurumların iştirak hisselerinin veya gayrimenkullerinin, 31.12.2004 tarihine kadarki satışından doğan kazancın, satışın yapıldığı yılda kurum sermayesine ilave edilen kısmı kurumlar vergisinden istisna tutulacağı öngörülmüştür.¹⁵⁰

3.2.11. 5228 Sayılı Yasa¹⁵¹

Bu kanunun Genel Gerekçesine göre yurtdışı kazançlar üzerindeki ekonomik çifte vergilendirme, bu kazançların Türkiye'ye aktarılmasının önünde önemli bir engel oluşturduğunu, bu kazançların Türkiye'ye aktararak ülkemiz ekonomisine kazandırılması için söz konusu kazançlarla ilgili bir istisna düzenlemesi yapıldığını belirtilmektedir. Öte yandan, diğer ülke yatırımcılarının başka ülkelerdeki yatırımlarını Türkiye üzerinden yürütmesini ve ülkemiz yatırımcılarının uluslararası yatırımlarını doğrudan Türkiye üzerinden yapmalarını sağlamaya yönelik düzenleme yapılmaktadır. Böylece, sadece vergisel nedenlerle ülke kaynaklarının başka ülkeler aracılığı ile

---

¹⁵⁰ Emrah Aygöl, **Vergi Mevzuatında Yeni Düzenlemeler (5035 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun)**, 02.01.2004

http://www.alomaliye.com/emrah_aygul_5035.htm(15.09.2009)

¹⁵¹ Resmi gazete, 25539, 31.07.2004

uluslararası yatırıma yönelmesine yol açan unsurlar ortadan kaldırılarak bu şekilde ortaya çıkacak ekonomik kayıpların giderilmesi, aynı zamanda diğer ülke yatırımcılarının Türkiye'yi yatırım üssü olarak seçmeleri sonucu ortaya çıkacak ekonomik katkıların ülke ekonomisine kazandırılması amaçlanmaktadır.¹⁵²

Kurumlar Vergisi Kanununun 8 inci maddesine eklenen 9, 10 ve 11 inci bent hükümleriyle kurumların yurt dışından elde ettikleri iştirak kazançları ile şube kazançları belirli şartların yerine getirilmesi halinde kurumlar vergisinden istisna edilmektedir.¹⁵³

Aynı konuyla ilgili olarak, Kanuna eklenen geçici madde hükmü ile, kurumların, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 31.12.2004 tarihine kadar; kanuni ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayan kurumlardan elde ettikleri iştirak kazançları ile yurt dışında bulunan iş yeri veya daimi temsilcisi aracılığı ile elde ettikleri kurum kazançlarının, 30.06.2005 tarihine kadar Türkiye'ye transfer edilmiş olmak kaydıyla kurumlar vergisinden istisna edilmesi hüküm altına alınmıştır.¹⁵⁴

Kanunun bu maddesinde belirtilen şartların gerçekleşmesi durumunda sadece yurt dışından elde edilen iştirak kazançları kurumlar vergisinden istisna edilecek, istisna edilen bu kazançlar üzerinden anonim veya limited şirket mahiyetindeki şirketlere dağıtılan kâr payları üzerinden Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinin (b/ii) numaralı alt bendi uyarınca % 5'ten fazla bir oranda vergi kesintisi yapılamayacaktır. Bu durumda bu kurumdan kâr payı elde edenin tam mükellef kurum veya yabancı bir kurumun Türkiye'deki işyeri veya daimi temsilcisi olması durumunda Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinin (b/i) numaralı alt bendi uyarınca zaten herhangi bir vergi kesintisi yapılmayacak, buna karşılık bu kurumdan kâr payının doğrudan anonim veya limited

¹⁵² 5228 sayılı Kanunun Genel gerekçesi,

http://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuat/gerekceler/6183/5228_sayili_Kanun.pdf(15.09.2009)

¹⁵³ Türkiye'de mevcut kurumlar arasındaki iştirak kazançlarının kurumlar vergisinden ve vergi kesintisinden müstesna tutulmak suretiyle ekonomik çifte vergilendirme önleniyorken, yurt dışındaki kurumlardan elde edilen iştirak kazançları için bu imkân bulunmamaktadır. Bu madde ile aynı imkân yurt dışı kâr payları için de getirilmekte, yurt dışı şube kazançları için de paralel düzenleme yapılmaktadır

¹⁵⁴ Ernst&Young, Kuzey YMM A.Ş., “**5228 sayılı Kanunla Kurumlar Vergisi Kanunu’nda yapılan değişiklik ve düzenlemeler**” konulu, 147/04.08.2004 sayılı Sirküler

http://www.vergidegundem.com/Sirkuler.aspx?circular_id=318&page_id=1(01.10.2009)

şirket mahiyetindeki yabancı bir kurum tarafından elde edilmesi durumunda yapılacak vergi kesintisi oranı % 5'i geçemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

3.3. 2004 Sonrası Düzenlemeler

3.3.1. 5281 Sayılı Yasa

31.12.2004 tarih ve Mükerrer 25687 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5281 sayılı "Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile vergi kanunlarımızda önemli değişiklikler yapılmıştır. Söz konusu yasa ile birçok vergi kanununda değişiklik yapılmakla birlikte en önemli değişiklik menkul kıymetlerden elde edilen gelirlerin gelir vergisine tabi tutulması açısından Gelir Vergisi Kanununda yapılan değişikliklerdir. Yapılan değişiklikler ile vergilemede basitliğin sağlanması ile finansal araçlardan elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde tek ve ortak bir düzene geçilmesi amaçlanmıştır. Mevcut olan ve 31.12.2005 tarihine kadar geçerliliği devam eden sistemde finansal araç gelirleri çok çeşitli şekillerde vergilendirmektedir. Yeni sistem ile kural olarak finansal araçların stopaj yoluyla vergilendirilmesi ve kaynakta vergilemenin nihai vergilendirme kabul edilerek söz konusu gelirlerin beyan edilmemesi ilkesinin benimsendiği görülmektedir.¹⁵⁵

Daha önce belirttiğimiz gibi menkul kıymetlerden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde Gelir Vergisi Kanunu'nun Menkul Sermaye İratlarına ilişkin hükümleri ile aynı yasanın Diğer Kazanç ve İratlar başlığı altında yer alan Değer Artışı Kazançlarına (alım satım kazançları) ilişkin hükümleri ana çerçeveyi çizmekte, söz konusu gelirlerin vergilendirilmesinde aynı yasanın geçici 55. ve geçici 59. maddelerinde de önemli hükümler yer almaktadır.

5281 sayılı Yasa ile esas olarak menkul kıymetlerden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde 2005 yılında uygulanacak hükümler ile 01.01.2006 tarihinden

---

¹⁵⁵ Bülent Koçak, "5281 Sayılı Yasa İle GV'de Yapılan Düzenlemeler", **E-Yaklaşım Dergisi**, Şubat 2005, www.yaklasim.com (15.06.2009)

sonra elde edilen gelirlerin vergilemesinde uygulanacak hükümlerde önemli değişiklikler yapılmıştır.

5281 sayılı yasa ile Gelir Vergisi Kanunu'nun Geçici 55. maddesinin uygulama süresi 2005 yılında elde edilecek kazançlara da uygulanmak üzere bir yıl uzatılmıştır. Buna göre daha önce olduğu gibi 2005 yılı içinde de gerçek kişiler,

- Mevduat faizleri,
- Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları,
- Kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar payları,
- Özel finans kurumlarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığı ödenen kar payları
- Repo gelirleri
- Menkul kıymetler yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kar payları

nedeniyle yıllık gelir vergisi beyannamesi vermeyecek, başka gelirler nedeniyle yıllık beyanname verilmesi gerekse dahi bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir.

Geçici maddede süreye ilişkin bu uzatma yanında yapılan değişikliklerle gerçek kişiler için yine 2005 yılı içinde,

- Menkul kıymetler yatırım fonları katılma belgelerinin İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında alım satımından elde edilen kazançları ile
- Türkiye'de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında yapılan işlemler sonucu elde edilen kazançlar için de yıllık gelir vergisi beyannamesi verilmemesi, diğer gelirler nedeniyle yıllık beyanname verilmesi gerekse dahi bu gelirlerin beyannameye dahil edilmemesi sağlanmıştır.

5281 sayılı yasa ile Geçici 59. maddede yapılan değişiklikle Devlet tahvili ve Hazine bonusu faiz ve alım satım kazançlarına ilişkin istisna süresi 2005 yılında ihraç edilecek olanları da kapsamak üzere 31.12.2007 tarihine kadar uzatılmıştır.

Bu değişiklikten sonra 26.07.2001-31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilen devlet tahvili ve hazine bonolarının faiz gelirleri ve elden çıkarılmasından sağlanan diğer kazançların toplamının (indirim oranı uygulanması sonrasında) 174.034 YTL'si gelir vergisinden istisna edilmiştir.

5281 sayılı Kanunun 30'ncü maddesi ile GVK'ya eklenen geçici 67'nci madde ile menkul kıymetlerin vergilendirilmesi ile ilgili bir dönüm noktası olarak adlandırabileceğimiz köklü değişiklikler yapılmıştır. Yapılan düzenleme ile finansal araçların stopaj yoluyla vergilendirilmesi, bu vergilemenin nihai vergileme olması kabul edilmekte ve stopajın bankalar ve aracı kurumlar tarafından yapılması hükme bağlanmaktadır.

Geçici 67. madde kapsamına, menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler, mevduat faizleri, özel finans kurumlarından elde edilen gelirler ile repo kazançları girmekte ve Hazine tarafından ihraç edilen tahvillerden sağlanan getiriler ile özel sektör tahvillerinden sağlanan getirilerin aynı esaslar çerçevesinde vergilendirilmesi sağlanmaktadır. Yapılan düzenlemelerin, 01.01.2006 tarihinde yürürlüğe gireceği hüküm altına alınmıştır.

Tezimizin "Vergi Tevkifatı" bölümünde Geçici 67. madde ile ilgili hükümlerin ayrıntılı olarak açıklandığından bu bölümde yapılan yeni düzenlemelerin anahatlarıyla belirtmekle yetineceğiz. Böylece,

➤ Anılan madde hükmüyle öncelikle 01.01.2006-31.12.2015 tarihleri arasında, 4389 sayılı Bankalar Kanunu'na tabi bankalar ile 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na (SPKn) tabi aracı kurumlara bir takvim yılının üçer aylık dönemleri itibariyle, alım satımına aracılık ettikleri menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının alış ve satış bedelleri arasındaki fark, alımına aracılık ettikleri menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının itfası halinde alış bedeli ile itfa bedeli

arasındaki fark, menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının tahsiline aracılık ettikleri dönemsel getirileri (bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan) üzerinden yüzde 15 oranında vergi tevkifatı yapma zorunluluğu getirilmiştir.

➤ 3 aylık dönem içerisinde aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak birden fazla alım satım işlemi yapılması durumunda ise, tevkifat bu işlemler tek bir işlem olarak dikkate alınarak yapılacak ve aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı alım satımından doğan zararlar takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerin tevkifat matrahından düşülecektir.

➤ Borsa yatırım fonları hariç olmak üzere, 2499 sayılı SPKn'ye göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonları (MKYF) katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesi, menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının (MKYO) hisse senetlerinin alım satımı, Hazine'ce yurtdışında ihraç edilen menkul kıymetlerin alım satımı, itfası sırasında elde edilen getirileri ile bunların dönemsel getirilerinin tahsilinde, tam mükellef kurumlara ait olan ve 2 yıldan daha fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasında ve hisse senetleri kâr paylarının hisse sahipleri adına tahsilinde anılan hükümler uygulanmayacaktır.

➤ Hazine'ce yurtdışında ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilenler dışında, GVK madde (75/2-b.5)'de yazılı menkul sermaye iratlarından ödemeyi yapanlarca, banka veya aracı kurumlara veya bunlar aracılığıyla diğer gerçek ve tüzel kişilere ödenenler hariç, yüzde 15 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılacaktır.

➤ Bankalar ile aracı kurumlar, hisse senetleri ile bu maddenin 1 numaralı fıkrasının altıncı paragrafında belirtilen menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları hariç olmak üzere bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracını herhangi bir vergi tevkifatına tabi tutulmaksızın almaları durumunda, kendilerine satış yapanlar adına satış bedeli ile alış bedeli arasındaki fark üzerinden yüzde 15 oranında tevkifat yapacaklardır.

➤ GVK'nın 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 7, 12 ve 14 numaralı bentlerinde yazılı menkul sermaye iratlarından ödemeyi yapanlarca da yüzde 15 oranında vergi tevkifatı yapılacaktır.

➤ Gelir elde eden kişinin gerçek veya tüzel kişi ya da dar veya tam mükellef olması, vergi mükellefiyeti bulunup bulunmaması, vergiden muaf olup olmaması ve elde edilen kazancın vergiden istisna olup/olmaması yapılacak vergi tevkifatını etkilemeyecek; ancak, borsa yatırım fonları ve emeklilik yatırım fonlarının elde ettikleri kazançlar üzerinden vergi tevkifatı yapılmayacaktır.

➤ SPK'n'ye göre kurulan MKYF'ler (borsa yatırım fonları hariç) ile MKYO'ların kurumlar vergisinden istisna edilmiş olan portföy kazançları, dağıtılsın veya dağıtılmasın yüzde 15 oranında vergi tevkifatına tabi tutulacak ve ayrıca GVK madde 94 uyarınca vergi tevkifatı yapılmayacaktır.¹⁵⁶

5281 sayılı Kanununun 27'nci maddesiyle GVK'nın "Değer Artış Kazancı" başlıklı mükerrer 80'inci maddesinin 1 numaralı fıkrası; ***"İvazsız olarak iktisap edilenler ile tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar"*** şeklinde değiştirilmiştir. Maddenin mevcut halinde Türkiye'de kurulu borsalarda işlem gören menkul kıymetlerin 3 ay elde tutulduktan sonra elden çıkarılması ile tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinin bir yıl tutulduktan sonra elden çıkarılması gelir vergisine tabi tutulmamış iken yeni sistemde vergilendirilecek değer artış kazançları kapsamı oldukça genişletilmektedir, başka bir deyişle vergiye tabi tutulmayacak değer artış kazancı niteliğinde gelirlerin kapsamı oldukça daraltılmaktadır.¹⁵⁷

Öte yandan Gelir Vergisi Yasası'nın Mükerrer 81 maddesinde yer alan değer artışı (alım satım) kazançlarında safi iradın tespitinde kullanılan TEFE endekslemesinin

---

¹⁵⁶ Yavuz Akbulak, "5281 Sayılı Kanun İle Mali Araçların Vergilendirilmesine İlişkin Olarak Yapılan Yeni Düzenlemeler", 2005,

http://www.mevzuatbankasi.com/portal/konuk_yazarlar/mevzuat.asp?id=250&kategori=107 (15.06.2009)

¹⁵⁷ Bülent Koçak, "5281 Sayılı Yasa İle GV'de Yapılan Düzenlemeler", E-Yaklaşım Dergisi, Şubat 2005, www.yaklasim.com (15.06.2009)

yapılabilmesi için artış oranının %10 veya üzerinde olması gerektiği hüküm altına alınmıştır.¹⁵⁸

Kurumlar Vergisi Kanununun 8 inci maddesine eklenen bent ile, 1984 yılından bu yana kurumların mali bünyelerinin güçlendirilmesi amacıyla, tam mükellef kurumlar açısından uygulanan, gayrimenkul ve iştirak hisseleri satış kazancı istisnasına ilişkin uygulamanın kalıcı hale getirilmesi amaçlanmıştır. Diğer taraftan uygulama, tam ve dar mükellef bütün kurumları kapsayacak şekilde düzenlenmektedir.

Yine Kurumlar Vergisi Kanununa eklenen geçici 35. maddenin 1. fıkrası ile ticari kazanç sayılmayan ve GVK'nun 67. maddesine göre tevkifata tabi tutulan kazançlar için, dar mükellef kurumlar tarafından yıllık veya özel beyanname verilmeyeceği hüküm altına alınmıştır. Maddenin (2) numaralı fıkrasında ise dar mükellef kurumların, daimi temsilcileri aracılığıyla elde ettikleri kazançları için de söz konusu kazançlar üzerinden GVK'nun geçici 67. maddesine göre tevkifat yapılmış olması şartıyla yıllık veya özel beyanname verilmeyeceği hüküm altına alınmıştır.¹⁵⁹

3.3.2. 5436 sayılı Yasa

5281 sayılı Kanunla belirlenen yeni sistemin uygulamaya girmesi ile birlikte uygulamada bir kısım sorunların ortaya çıkması birtakım düzenlemelerin yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu kapsamda olmak üzere, 24.12.2005 tarih ve 26033 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5436 sayılı "Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ve 07.07.2006 tarih ve 26221 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5527 sayılı "Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun" ile GVK'nun geçici 67. maddesinde bir kısım değişiklikler ve ilaveler yapılmıştır.

Böylece,

---

¹⁵⁸ PRICEWATERHOUSE COOPERS, "5281 Sayılı Yasa İle Menkul Kıymet Vergilemesinde Yapılan Değişiklikler" konulu, 14.01.2005 - 2005/018 Sirküleri <http://www.vergiportali.com/Content.aspx?Type=BulletinD&Id=708> (15.10.2009)

¹⁵⁹ Tekin, Kartaloğlu, a.g.e., s. 320

Geçici 67 nci maddenin 1 numaralı fıkrasında sayılan tevkifata tabi gelir ve kazançlar arasına menkul kıymetlerin ve diğer Sermaye Piyasası araçlarının ödünç işlemlerinden sağlanan gelirler de dahil edildi. T.C Merkez Bankası da tevkifat yapmakla sorumlu tutulan kurumlar arasına alınarak, banka ve aracı kurumların, tevkifat uygulamasında kendilerinde bulunan veya ulaştırılan bilgi ve belgeler kapsamında tarihyattan sorumlu tutulmaları hükme bağlandı.

GVK'nun Geçici 67 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasının altıncı bendinde, tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin (İMKB'de işlem görsün görmesin) elden çıkarılması tevkifat uygulaması kapsamı dışında tutulmuşken, bu konuda yapılan son değişiklik ile, sadece, tam mükellef kurumlara ait olup, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan daha fazla süre elde tutulan hisse senetlerinin alım satımından sağlanan kazançlar tevkifat uygulaması dışında bırakıldı. Bir yıldan kısa süre elde tutulan hisse senedi alım satım kazançları, GVK'nun Geçici 67 nci maddesi hükmüne göre % 15 oranında tevkifata tabi tutuldu.

Ayrıca, aynı değişiklik kapsamında, İMKB'de işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin alım satımından elde edilen kazançlar için Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 80 inci madde hükümlerinin uygulanmaması da hükme bağlandı. Yani, bu kazançlar, Geçici 67 nci maddenin yürürlükte kalacağı 2015 yılı sonuna kadar değer artış kazancı sayılmayacak. Bu durumun bir sonucu olarak, bu kazançlar, tutarı ne olursa olsun yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmeyecek, başka gelirler dolayısıyla beyanname verildiği durumlarda bu beyannameye dahil edilmeyecek.

Geçici 67'nci maddenin 4'ncü bendinde yapılan değişiklik ile, bankalar arası mevduat ile aracı kurumların borsa para piyasasında değerlendirdikleri kendilerine ait paralardan elde ettikleri faizler stopaj uygulamasının kapsamından çıkarıldı.

Yapılan diğer bir değişiklikle, Türkiye'de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında 2006 yılında yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için tevkifat oranı sıfır olarak uygulanır, tam ve dar mükellef kurumların (Türkiye'de işyeri veya daimî

temsilci aracılığıyla faaliyette bulunmayanlar hariç) 2006 yılında aralarında yaptıkları vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden doğan kazançları tevkiyat kapsamı dışında bırakıldı. Ancak, banka ve benzeri finans kurumlarının uygulamadan yararlanabilmeleri için Türkiye'de işyeri veya daimî temsilci aracılığıyla faaliyette bulunma koşulu aranmayacağı belirtildi.¹⁶⁰

3.3.3. 5520 Sayılı Yasa

21.06.2006 tarih ve 26205 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 01.01.2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe giren 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu ile Kurumlar vergisi oranını %30'dan %20'ye indirilmiş, muafiyet, indirim ve istisnalar gibi konularda değişiklikler içeren ve transfer fiyatlandırması, örtülü sermaye uygulaması ve kontrol edilen yabancı kurum kazançlarının vergilendirilmesi gibi temel konularda önemli ve kapsamlı düzenlemeler yapılmıştır.

Kurumlar Vergisi Kanununun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde, iştirak kazançları istisnası düzenlenmiştir.

Buna göre kurumların;

1) Tam mükellefiyete tabi başka bir kurumun sermayesine katılmaları nedeniyle elde ettikleri kazançlar (Fonların katılma belgeleri ile yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde edilen kâr payları hariç),

2) Tam mükellefiyete tabi başka bir kurumun kârına katılma imkânı veren kurucu senetleri ile diğer intifa senetlerinden elde ettikleri kâr payları

kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

Bu maddedeki düzenleme, yalnızca tam mükellefiyete tabi kurumların sermayelerine iştirak edilmesi suretiyle kurumlarca elde edilen kâr paylarını kapsamaktadır. Kâr payını alan kurumun tam veya dar mükellefiyete tabi olmasının istisnanın uygulanmasında bir önemi bulunmamaktadır.

---

¹⁶⁰ Ernst&Young, Kuzey YMM A.Ş., 28.11.2005 tarih, 140 no'lu sirküleri

Dar mükellef bir kurumdan, bir başka ifadeyle kanuni ve iş merkezi Türkiye dışında bulunan bir kurumdan kâr payı alan kurumlar ise bu bent ile düzenlenen iştirak kazançları istisnasından yararlanamayacaktır.

Bu istisna ile mükerrer vergilemenin önlenmesi amaçlanmaktadır. İstisnaya konu kazanç, esas itibarıyla kazancın elde edildiği ilk kurumda kurumlar vergisine tabi tutulduğundan, kazancın kâr dağıtımı yoluyla intikali sağlanan diğer kurumlarda da kurumlar vergisine tabi tutulmasının önüne geçilmek istenmiştir.

Öte yandan anılan bentte fonların katılma belgeleri ile yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde edilen kâr paylarının iştirak kazançları istisnası kapsamında olmadığı belirtilmiştir. Buna göre, fonlar ile yatırım ortaklıklarının türü ve niteliğine bakılmaksızın, katılma belgeleri ile hisse senetlerinden elde edilen kâr payları iştirak kazancı istisnasından yararlanamayacağı belirtilmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanununun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi ile kazancın elde edildiği tarih itibarıyla aralıksız olarak en az bir yıl süreyle nakit varlıklar dışında kalan aktif toplamının %75 veya daha fazlası, tam mükellef olmayan anonim veya limited şirket niteliğindeki şirketlerin her birinin sermayesine en az %10 oranında iştiraktan oluşan tam mükellefiyete tabi anonim şirketlerin, en az 2 tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan yurt dışı iştirak hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kurum kazançları, kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanununun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde;

- Menkul kıymetler yatırım fonları veya ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları,
- Portföyü Türkiye’de kurulu borsalarda işlem gören altın ve kıymetli madenlere dayalı yatırım fonları veya ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları,
- Girişim sermayesi yatırım fonları veya ortaklıklarının kazançları,

- Gayrimenkul yatırım fonları veya ortaklıklarının kazançları,
- Emeklilik yatırım fonlarının kazançları,
- Konut finansmanı fonları ile varlık finansmanı fonlarının kazançları

anılan fon veya ortaklıkların Türkiye’de kurulmuş olmaları şartıyla kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

Bu istisna, anılan fon ve ortaklıkların söz konusu kazançları üzerinden kesinti yoluyla vergi alınmasına engel teşkil etmemektedir.

Kurumlar Vergisi Kanununun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde, taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazançlara ilişkin istisna düzenlenmektedir. İstisnanın amacı, kurumların bağlı değerlerinin ekonomik faaliyetlerde daha etkin bir şekilde kullanılmasına olanak sağlanması ve kurumların mali bünyelerinin güçlendirilmesidir. Bu bentte belirtilen koşulların sağlanması halinde, kurumların en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazançların %75’lik kısmı kurumlar vergisinden istisna edilmektedir.

3.3.4. 5527 Sayılı Yasa

Tevkifat uygulamasının düzenlendiği GVK’nun geçici madde.67 ilk olarak yukarıda belirtildiği gibi, 5436 sayılı “Kamu Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile bazı değişikliklere uğramış, madde üzerinde son değişiklikler ise 07.07.2006 tarih ve 26221 sayılı resmi gazetede yayımlanan “5527 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun” ile yapılmıştır.

Böylece,

- Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlarca 07.07.2006 tarihinden itibaren Türkiye’de elde edilecek gelirler üzerinden GVK’nun geçici 67. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca yapılacak tevkifat oranının %0 olarak belirlenmiş,

- SerPK’ ya göre kurulan menkul kıymet yatırım fonlarının katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesi ile menkul kıymet yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinin alım satımı karşılığında 01.10.2006 tarihinden itibaren elde edilecek gelirler GVK geç.m. 67’nin (1) numaralı fıkrası uyarınca tevkifata tabi hale getirilmiştir.(Ancak, sürekli olarak portföyünün en az %51’i iMKB’de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının (borsa yatırım fonları) bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden ise tevkifat yapılmayacaktır).

- GVK geç m. 67.’nin (7) numaralı fıkrasına eklenen cümle ile tevkifata tabi tutulsun tutulmasın dar mükellef gerçek kişi ve kurumlarca 07.07.2006 tarihinden itibaren Hazine tarafından yurtdışına ihraç edilen menkul kıymetlerden sağlanan kazanç ve iratlar için münferit veya özel beyanname verilmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

- GVK geç.m. 67’nin (8) numaralı fıkrasında yapılan değişiklik ile borsa yatırım fonları, konut finansman fonları ile varlık finansman fonlarının 01.10.2006 tarihinden itibaren elde edecekleri kurumlar vergisinden istisna kazançları üzerinden tevkifat yapılacaktır.(Ancak söz konusu tevkifatın oranı 2006/10731 sayılı BKK ile %0 olarak belirlenmiştir.)

- Tam ve dar mükellef kurumların kendi aralarında yaptıkları vadeli işlemler ile opsiyon sözleşmelerinden kaynaklanan kazançlar üzerinden yapılacak tevkifat uygulaması yürürlükten kaldırılmıştır.

- GVK geç.m. 67’ye eklenen (17) numaralı fıkra ile Bakanlar Kurulu’nun anılan maddede yer alan oranları, her bir kazanç ve irat türü ile bunları elde edenler itibariyle, yatırım fonlarının katılma belgelerinin fona iade edilmesinden elde edilen

kazançlar için fonun portföy yapısına göre ayrı ayrı sifıra kadar indirmeye veya %15' e kadar arttırmaya yetkili olduğu hüküm altına alınmıştır.¹⁶¹

3.3.5. 2006/10731 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

5527 sayılı Kanun ile GVK'nın Geçici 67'nci maddesinde yapılan değişiklikle, Bakanlar Kurulu'na bu maddede yer alan oranları her bir kazanç ve irat türü ile bunları elde edenler itibarıyla, yatırım fonlarının katılma belgelerinin fona iade edilmesinden elde edilen kazançlar için fonun portföy yapısına göre, ayrı ayrı sifıra kadar indirmeye veya % 15'e kadar arttırmaya yetki verilmiştir.

23.07.2006 tarih ve 26237 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile bu yetkisini kullanmış ve tevkifat oranlarını aşağıdaki gibi belirlemiştir.

a) Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından elde edilenler hariç olmak üzere; (1), (2) ve (3) numaralı fıkralarda yer alan gelirler için % 10,

b) (8) numaralı fıkrada yer alan Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonları (borsa yatırım fonları ile konut finansmanı fonları ve varlık finansmanı fonları dahil) ile menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının portföy işletmeciliği kazançları üzerinden;

1) Borsa yatırım fonları ile konut finansmanı fonları ve varlık finansmanı fonları için % 0,

2) (1) numaralı alt bent dışında kalanlar için 1 Ekim 2006 tarihine kadar uygulanmak üzere % 10, 1 Ekim 2006 tarihinden itibaren uygulanmak üzere %0,

c) Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonları (borsa yatırım fonları ile konut finansmanı fonları ve varlık finansmanı fonları dahil) ile

---

¹⁶¹Tekin, Kartaloğlu, a.g.e. s.322

menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının (1), (2), (3) ve (4) numaralı fıkralarda belirtilen gelirleri üzerinden yapılacak tevkifat oranları;

1) Borsa yatırım fonları ile konut finansmanı fonları ve varlık finansmanı fonları için % 0,

2) (1) numaralı alt bent dışında kalanlar için 1 Ekim 2006 tarihine kadar uygulanmak üzere % 10, 1 Ekim 2006 tarihinden itibaren uygulanmak üzere %0,

ç) (11) numaralı fıkroda yer alan oran % 10.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 15 inci ve 30 uncu maddelerinde yer alan bazı tevkifat oranları aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir.

a) 15 inci maddenin (2) numaralı fıkrasında yazılı kâr payları üzerinden % 15,

b) 30 uncu maddenin (3) numaralı fıkrasında yazılı kâr payları ile (6) numaralı fıkrasında yazılı ana merkeze aktarılan tutar üzerinden % 15.

10/12/2003 tarihli ve **2003/6577** sayılı Kararnamenin eki Kararın 1 inci maddesinin (6) numaralı bendinin (b) alt bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"b-i) Tam mükellef kurumlar tarafından; tam mükellef gerçek kişilere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara ve gelir vergisinden muaf olanlara dağıtılan, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından (kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz) % 15,

ii) Tam mükellef kurumlar tarafından; dar mükellef gerçek kişilere ve gelir vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından (kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz) % 15,"

3.3.6. 5582 Sayılı Yasa

Türkiye’de yeni konut finansman sistemine ilişkin olarak ilk yasal düzenleme, 06.03.2007 tarihinde 26454 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren, 5582 sayılı “Konut Finansmanı Sistemine İlişkin Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” dur.

Bu Kanun ile kurumsal bir konut finansman sistemi oluşturulması ve sistemin başarılı olabilmesi açısından gerekli ön koşulların yerine getirilebilmesi amacıyla, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve çeşitli vergi kanunlarında değişiklikler yapılmaktadır. Bu değişiklikler ile yukarıda sayılan ön koşulların yerine getirilmesi sağlanmış, aynı zamanda ipotek finansman kuruluşları tanımlanmıştır.

Konut finansman sistemine ilişkin düzenlemeler arasında vergisel düzenlemeler de yer almaktadır. Bu düzenlemelerin bir kısmı sistemin yaygınlaşmasına ve sistemden faydalananların mali yükünün azaltılmasına yönelik bazı vergisel avantajlar içermektedir.

Kanunun 28. maddesinde yapılan düzenleme ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 75. maddesinin ikinci fıkrasının 1 ve 5 bentleri değiştirilerek konut finansmanı fonlarını temsilen ihraç edilen ipoteye dayalı menkul kıymetlere ve varlık finansmanı fonlarını temsilen ihraç edilen varlığa dayalı menkul kıymetlere ödenen faiz, kâr payı veya benzeri gelirler, ipotekli sermaye piyasası araçları ile varlık teminatlı menkul kıymetlerden sağlanan faizlerde menkul sermaye iradı olarak sayılmıştır.

Kanunun 29. maddesi ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 94. maddesinin birinci fıkrasının (7) numaralı bendine (f) alt bendi eklenerek ipotek finansmanı kuruluşları ve konut finansmanı kuruluşları tarafından ihraç edilen ipotekli sermaye piyasası araçlarından elde edilen kar payı ve faiz gelirlerinden stopaj yapılması sağlanmıştır.

Kanunun 30 maddesi ile 6802 sayılı “Gider Vergileri Kanun”unun 29. maddesinde yapılan değişiklik ile konut finansmanı kapsamında yapılan sigortalarda

sözleşme ve poliçe üzerinden alınan paralar, ipotek finansmanı kuruluşlarının kuruluşlarında veya sermayelerini artırdıkları sırada çıkardıkları hisse senetlerinin itibarî değerlerinin üzerinde elden çıkarılması sonucu kendi lehlerine kalan paralar ve ipotek finansmanı kuruluşlarının, konut finansmanı kuruluşlarının ve konut finansmanı fonlarının, konut finansmanı kapsamında yaptıkları tüm işlemler dolayısıyla lehe alınan paralar Banka ve Sigorta Muameleleri (BSMV) vergisinden istisna edilmiştir.

Aynı kanunun 31. maddesi ile 492 sayılı Harçlar Kanununun 59. maddesine eklenen bentler ile konut finansmanı kuruluşları ve ipotek finansmanı kuruluşları tarafından konut finansmanı kapsamında tesis olunacak ipotek işlemleri, konut finansmanı amacıyla yapılacak finansal kiralamalarda kiralanan konutların kiracıya devri ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından konut satışları nedeniyle tesis olunacak ipotek işlemleri harçtan istisna edilmiştir. Aynı madde ile konut finansmanından kaynaklanan alacaklar ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığının rehinle temin edilmiş alacaklarının takibinde, ihalenin feshi talepleri ile ilgili olarak esas hakkında karar verilmesi halinde hüküm altına alınan anlaşmazlık konusu değer üzerinden binde 54 oranında harç alınması hüküm altına alınmıştır.

Yine Harçlar Kanununun “Finansal Faaliyet Harçları”* bölümünün (10) numaralı fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

488 sayılı Damga Vergisi Kanununa yapılan değişikliklerle aşağıda belirtilen makbuz ve kağıtlar Damga Vergisinden İstisna edilmiştir:

- Konut finansmanı kuruluşlarının konut finansmanı işlemleri ve bu kuruluşların ipotekli sermaye piyasası araçları, varlık teminatlı menkul kıymetler ve varlık finansmanı fonlarını temsilen menkul kıymet ihracı ve bu ihraca konu teminatlarla ilgili olarak düzenlenen makbuz ve kağıtlar,

- İpotek finansmanı kuruluşları ile konut finansmanı fonlarının kuruluş ve ipotekli sermaye piyasası araçları, varlık teminatlı menkul kıymetler ve varlık

---

* Söz konusu fıkra “İMKB’de yapılan iş ve işlemler nedeniyle alınan menkul kıymet kotasyon ve tescil ücretleri, kurtaj ücretlerinden borsa yönetimine ödenecek borsa payları ve Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yapılan tescil ve kayıtlar nedeniyle alınan ücretler üzerinden %50 oranında” şeklindeydi.

finansmanı fonlarını temsil eden menkul kıymetlerin ihracı ve ihraca konu teminatlardan kaynaklananlar dahil her türlü işlemleri ile ilgili olarak düzenlenen ve damga vergisi bu kuruluşlar veya fonlar tarafından ödenmesi gereken makbuz ve kağıtlar,

- Toplu Konut İdaresi Başkanlığının menkul kıymet ihracı ve ihraca konu teminatlardan kaynaklananlar dahil her türlü işlemleri ile ilgili olarak düzenlenen ve damga vergisi bu kuruluş tarafından ödenmesi gereken makbuz ve kağıtlar.¹⁶³

Konumuzu ilgilendiren diğer önemli bir değişiklik de 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17. maddesinde sağlanan istisnadır. Buna göre, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 38/A maddesinde tanımlanan konut finansmanı amacıyla teminat gösterilen veya ipotek konulan konutun, konut finansman kuruluşları, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, ipotek finansmanı kuruluşları ya da üçüncü kişilere teslimi (müzayede mahallinde yapılan satışlar dahil) ile bu şekilde alınan konutun, konut finansman kuruluşları, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı veya ipotek finansmanı kuruluşları tarafından teslimi (müzayede mahallinde yapılan satışı dahil) KDV den istisna tutulmuştur.

5582 sayılı "Konut Finansmanı Sistemine İlişkin Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile yeni bir finans sistemi getirilmiştir. Düzenleme ile kişilere ve kanunda sayılan kredi kuruluşları ile finansal kiralama kuruluşlarına bu sistem kapsamında birçok vergisel teşvik sağlanmıştır. Yapılan düzenleme ile en çok vergisel teşvik bankalar, ipotek finansmanı kuruluşlar ve finansal kiralama şirketlerine getirilmektedir. Konut finansman sisteminden faydalanarak konut kredisi kullanan nihai tüketiciler için teşvik esas itibarıyla sadece ödeyeceği faiz, komisyon ve benzeri giderler üzerin den BSMV hesaplanmamasıdır. Bu açıdan bir finansman kolaylığı sağlanmış olmaktadır.¹⁶⁴

---

¹⁶³ Levent Gençyürek, "Konut Finansman sisteminin (Mortgage) Vergi Boyutu", 23.02.2007, http://www.alomaliye.com/2007/levent_gencyurek_mortgage.htm(15.10.2009)

¹⁶⁴ Cenk Murat Arslan, "Konut Finansmanı Uygulaması ve Getirilen Vergisel Teşvikleri", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 320, Nisan 2008, s. 73

3.3.7. 5615 Sayılı Yasa

4 Nisan 2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5615 sayılı “Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununda muhtelif değişiklik ve düzenlemeler yapılmış bulunmaktadır.

5615 sayılı Kanununun 4’üncü maddesi ile Gelir Vergisi Kanununun “Menkul Sermaye İradı” başlıklı 75’inci maddesinin 2’nci fıkrasına yapılan ekleme ile 5520 sayılı yeni Kurumlar Vergisi Kanununda tanımlanan “**kontrol edilen yabancı kurum kazancı**” kavramına, Gelir Vergisi Kanununda da yer verilmiş ve Türkiye’de yerleşik gerçek kişilerin doğrudan veya dolaylı olarak ayrı ayrı ya da birlikte sermayesinin, kâr payının veya oy kullanma hakkının en az % 50’sine sahip olmak suretiyle kontrol ettikleri yurt dışı iştiraklerinin kazançlarının dağıtılmasını veya dağıtılmasını, iştirakin hesap döneminin kapandığı ayı içeren yıl itibarıyla dağıtılan kâr payı sayılacağı hükmüne bağlanmıştır.¹⁶⁵

Yine bu Kanunla, gerçek kişilerin taraf oldukları, vergi cennetlerinde* yapılacak ödemeler üzerinden tevkifat uygulamasına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Buna göre, vergilendirme rejiminin, Türk vergi sisteminin sahip olduğu vergilendirme kapasitesi ile en az aynı düzeyde bir vergilendirme imkanı sağlayıp sağlamadığı ve bilgi değişiminde bulunup bulunmadığı hususu da göz önünde bulundurulmak suretiyle, Bakanlar Kurulunca ilan edilecek ülkelerde yerleşik veya faaliyette bulunanlara (Türkiye’de yerleşik olanların bu ülkelerde bulunan işyerleri dahil) nakden veya hesaben yapılan veya tahakkuk ettirilen her türlü ödemeler

---

¹⁶⁵ Sigma YMM A.Ş., “5615 sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanununda yapılan değişiklikler ” konulu, 2007/084 sayılı sirküler

* Genel söylemde, vergilemenin hiç olmadığı ya da çok düşük miktarda olduğu ülkeler, vergi cennetleri olarak kabul edilmektedir. Vergi cennetleri, yabancı yatırımcıyı ülkeye çekebilmek için sistemlerinde gelir, servet, harcama ve sermaye vergileri gibi vergileri hiç bulundurmayan veya söz konusu vergileri bulundurmamakla birlikte vergi oranlarını düşük tutan, indirim, istisna ve muafiyetlere geniş uygulama alanı sunan, işlemlerin gizli şartlar altında yapılabilmesine olanak tanıyan ve çoğunlukla kıyı bankacılığı merkezleri olarak faaliyet gösteren, fiziki yatırım alanları sınırlı olan küçük ülkeler olarak tanımlanabilir

üzerinden, bu ödemelerin verginin konusuna girip girmediğine veya ödeme yapılanın mükellef olup olmadığına bakılmaksızın % 30 oranında vergi kesintisi yapılacaktır.¹⁶⁶

5615 sayılı Kanununun 10'uncu maddesi ile söz konusu fıkrada yer alan "**2006 yılında**" ibaresi 1.1.2007 tarihinden itibaren "**31.12.2008 tarihine kadar**" olarak değiştirilmiştir.

Böylece, Türkiye'de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında yapılan işlemlerden elde edilen kazançların 1.1.2007 tarihinden 31.12.2008 tarihine kadar vergilenmemesi sağlanmıştır.

3.3.8. 2008/14272 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi kapsamında, bankalar ve aracı kurumlar aracılığıyla elden çıkartılan Menkul Kıymet Yatırım Ortaklığı hisse senetleri dışındaki hisse senetlerine ilişkin olarak tam mükelleflerce elde edilen kazançlar için uygulanan gelir vergisi stopaj oranının % 10'dan sıfıra indirilmesini öngören Bakanlar Kurulu kararı, 13.11.2008 tarih ve 27053 sayılı Resmi gazetede yayımlanmıştır.

Bakanlar Kurulu kararıyla;

- Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesinin (1), (2) ve (3) numaralı fıkralarında yer alan, bankalar ve aracı kurumlar aracılığıyla elden çıkartılan Menkul Kıymet Yatırım Ortaklığı hisse senetleri dışındaki hisse senetlerine ilişkin olarak elde edilen kazançlar için uygulanan gelir vergisi stopaj oranı % 10'dan sıfıra indirilmiş,
- Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesinin (11) numaralı fıkrası çerçevesinde geliri stopaj yoluyla vergilendirilenlerin bu gelirlerini yıllık beyannameyle beyan etmeyi tercih etmeleri halinde beyan edilen gelire uygulanan oran da yukarıdaki düzenlemeye paralel olarak sıfıra indirilmiş,
- Menkul kıymet yatırım ortaklıkları hisse senetlerinin alım satımı ile Yatırım Fonu Katılma Belgelerinin fona iade edilmesinden kazanç elde eden

---

¹⁶⁶ Yaşar, a.g.e, s.71

yatırımcılar için tevkifat oranında her hangi bir indirim yapılmamış, %10 tevkifat uygulaması devam ettirilmiştir.

Kararın yürürlük tarihi 14.11.2008 olup, yeni oran işlem tarihi 14.11.2008 ve sonrası olan işlemler için uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

SONUÇ

Gelişmiş ülkelerle mukayese edildiğinde çok kısa bir geçmişe sahip olan sermaye piyasamızın gelişimine yönelik, bütün gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi, bir takım politikaların uygulanması zorunluluğunu beraberinde getirmektedir. Ekonomideki orta ve uzun vadeli fonların el değiştirmesine imkan sağlayan, dolayısıyla büyüme ve ekonomik kalkınmada çok hayati bir yere sahip olan sermaye piyasasının gelişiminin desteklenmesinde uygulanan vergi politikaları büyük önem taşımaktadır.

Vergi yasaları ve bu yasalara ilişkin çıkartılan tebliğler, menkul kıymetlerden elde edilen gelirlerin vergilendirme ilkelerini düzenlemiştir. Bu konuda ilk dikkat çeken husus, mevzuatın çok sık değiştirilmesi ve vergilendirilme de oldukça karmaşık bir yapıya sahip olmasıdır.

1980 yılından günümüze kadar menkul kıymetlerle ilgili vergi hükümleri değerlendirildiğinde, düzenlemelerin önemli bir bölümü gelir ve kurumlar vergisi kanunlarında yapılan değişikliklerin olduğu, bunun yanında, diğer vergi kanunlarında da (vergi usul kanunu, damga vergisi kanunu, harçlar kanunu gibi) bu kıymetlere yönelik değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Bu düzenlemelerin bazı dönemler itibarıyla teşvik unsuru taşıdığı da açıktır. Örneğin; 1987 yılı ortasında çıkarılan ve vergi kanunlarında değişiklik yapan 3332 sayılı Kanun'un gerekçesinde; bu Kanunla sermaye piyasasının teşvikinin, sermayenin tabana yayılmasının, vergi teşvikleriyle aile şirketlerinin halka açılmalarının cazip hale getirilmesinin hedeflendiği belirtilmiş ve bu doğrultuda, vergi kanunları açısından halka açık sayılabilmek koşullarına açıklık kazandırılmış, halka açılmayı teşvik için kurumlar vergisi oranında halka açıklık oranı arttıkça düşen kademeli bir düzenlemeye gidilmiş; 1992 yılında 3824 sayılı Kanunla yapılan düzenlemelerde, gerçek kişilerin iktisap ettikleri menkul kıymetleri bankalar veya aracı kurumlar aracılığıyla elden çıkarmalarından doğan kazançların vergilendirilmemesi, A tipi yatırım fonlarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançlarının kurumlar vergisinden müstesna tutulması; yine 3946 sayılı Yasa ile temettü gelirleri üzerinden gelir vergisi stopaj oranının halka açık şirketlerde halka kapalılarına göre 10 puan daha düşük belirlenmesi gibi özendirici düzenlemeler yapılmıştır.

Ancak, vergi kanunlarında bazı dönemlerde yapılan değişikliklerle, bir taraftan yeni oluşturulan sermaye piyasası araçlarının menkul sermaye iradı sayılarak vergilendirilmesi, bunlardan elde edilen gelirler üzerinden vergi tevkifatı yapılmasına ilişkin düzenleme yapılması, diğer taraftan da bu araçlar-kurumlar ile ilgili mevcut teşviklerin kaldırılması suretiyle, sermaye piyasalarının geliştirilerek sermayenin tabana yayılması amacıyla uzaklaşmıştır. Örneğin, kurumlar vergisinde halka açıklık oranına bağlı olarak düşen oranda vergilendirmenin kaldırılarak halka açık ve kapalı şirketler için aynı vergi oranının tespit edilmesi; yine 2003 yılında yürürlüğe giren 4842 sayılı Yasa ile gelir vergisi stopajında halka açık şirketler lehine olan vergi avantajının kaldırılması, bu piyasaya yapılacak yatırımları caydırıcı bir rol oynamıştır.

2004 Aralık ayında “vergilemede basitliği sağlama”, “bürokratik işlemleri azaltma”, vergi kayıp ve kaçaklarını azaltma” hedeflerinin gözeterek, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarında 2006 yıl başından itibaren geçerli olmak üzere 5281 sayılı Kanun ile yeni bir vergileme sistemi getirilmiştir. Belirlenen yeni sistemin uygulamaya girmesi ile birlikte bir kısım sorunların ortaya çıkması birtakım düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bu kapsamda olmak üzere 5436 sayılı kanun ile 5527 sayılı kanunla bazı değişiklik ve ilaveler yapılmıştır.

Menkul kıymetlerin vergisel açıdan işleyişinin rahatlatılması ve kaynakların bu finansal araçlara akışkanlığının sağlanması amacıyla yapılan yeni yasal düzenlemede vergileme esas olarak tevkifat sistemi üzerine kurulmuştur. Sermaye gelirlerinin nihai olarak kaynaktan kesinti (stopaj) yoluyla vergilendirilmesiyle yetinerek ayrıca beyanname verme zorunluluğunun getirilmemesi, özellikle bireysel yatırımcılar açısından önemli bir kolaylık sağlamıştır.

Son olarak, sermaye piyasalarının iktisadi kalkınmadaki rolü de dikkate alındığında, var olan pek çok sorunun giderilebilmesi ve kalıcı çözümlerin sağlanabilmesi için, vergi kanunlarında yapılacak düzenlemelerin sık sık değişimlerden ve geçici maddelerden arındırılarak tasarruf sahiplerine güven ortamı sağlamalı, vergi sistemindeki karmaşık ve dağınık halde bulunan hükümler bir araya getirilmek ve sadeleştirilmek suretiyle anlaşılır, basit ve kalıcı bir mevzuat oluşturulmalıdır.

EKLER

EK 1. 2008 YILINDA ELDE EDİLEN MENKUL SERMAYE GELİRLERİNİN BEYAN VE VERGİLEME ESASLARI

Mükellef Gelir	Gerçek Kişi		Kurum	
	Tam Mükellef	Dar Mükellef	Tam Mükellef	Dar Mükellef
Menkul Kıymet Yatırım Fonları (AveB Tipi) Katılma Belgeleri Kâr Payı ve Borsa Yatırım Fonu Alım-Satım Kazancı	<ul style="list-style-type: none"> • Türkiye’de kurulu tam mükellef fonlardan banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla elde edilenler beyan edilmez, stopaj nihai vergidir. • Yabancı ülke fonlarından elde edilenler değer artış kazancı olarak beyana tabi. • Yabancı fonları elde bulundurma süresindeki (son ay hariç) ÜFE artışı % 10 veya daha fazla olursa maliyet revizesi (ÜFE endekslemesi) yapılır.	<ul style="list-style-type: none"> • Banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla elde edilenler beyan edilmez, sıfır stopaj • Yabancı ülke fonlarından elde edilenler tam mükellefteki esaslara göre münferit beyanname ile beyan edilir.	<ul style="list-style-type: none"> • Kurum kazancına dahil. • Yapılan stopaj kurumlar vergisinden mahsup edilir.	<ul style="list-style-type: none"> • Yabancı kurumun Türkiye’deki işyerince elde edilenler beyana ve vergiye tabi (yapılan stopaj kurumlar vergisinden mahsup edilir). • Diğerlerinde banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla elde edilenler beyan edilmez. • Yabancı ülke fonlarından elde edilenler özel beyanname ile beyan edilir.
	<ul style="list-style-type: none"> • Fon bünyesinde stopaj sıfır. • Fon portföyünün % 51 ve daha fazlası İMKB’de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının 1 yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkartılmasında stopaj yok. • Diğerlerinde alım-satım kazancı (kâr payı) üzerinden % 10 stopaj.			
Her Nevi Tahvil ve Bono Faizleri - Hazine Bonosu - Devlet Tahvili - Eurobond, - Özel Sektör Tahvili, - Finansman Bonosu, - Varlığa Dayalı Menkul Kıymet.	<ul style="list-style-type: none"> • 01/01/2006 sonrası ihraç edilenlerden Türkiye’deki banka veya aracı kurumlar vasıtasıyla elde edilen faiz beyan edilmez. • Hazinece ihraç edilen Eurobond faizleri beyan eşiği olan 19.800 TL’yi aşarsa tamamı beyana tabi. • 01/01/2006 öncesi ihraç edilenlerden TL cinsinden elde edilenlere uygulanacak % 64,9 enflasyon indiriminden sonraki tutarın diğer vergiye tabi gelirlerle (Eurobond faizi dahil) birlikte tutarı 19.800 TL’yi geçerse tamamı beyan edilir.	<ul style="list-style-type: none"> • Banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla elde edilenler beyan edilmez, sıfır stopaj. • Eurobond hariç diğerlerinden, faizleri stopaja tabi olmayanlardan elde edilenler tam mükelleflerin tabi olduğu esaslara göre münferit beyanname ile beyan edilir. • Eurobond faizleri beyana tabi değil.	<ul style="list-style-type: none"> • Kurum kazancına dahil. • Yapılan stopaj Kurumlar vergisinden mahsup edilir.	<ul style="list-style-type: none"> • Yabancı kurumun Türkiye’deki işyerince elde edilenler beyana ve vergiye tabi (yapılan stopaj kurumlar vergisinden mahsup edilir). • Eurobond hariç diğerlerinden faizleri stopaja tabi olmayanlardan elde edilenler tam mükelleflerin tabi olduğu esaslara göre hesaplanarak özel beyanname ile beyan edilir. • Banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla elde edilenlerde sıfır stopaj, beyan yok. • Eurobond faizleri beyana tabi değil

	<ul style="list-style-type: none"> • DT ve HB faizlerinde (TKİ ve KOİ tarafından çıkartılanlardan elde edilenler dahil) % 10, • Hazinece yurt dışında ihraç edilenlerden (Eurobond) elde edilenlerde % 0, • Özel sektör tahvil ve bonolarından elde edilenlerde % 10 • 01/01/2006'dan önce ihraç edilen tahvil ve bonoların faiz gelirinden Geç. 67'ye göre stopaj yapılmaz (GVK ve KVK'ya göre stopaj yapılır (HB ve DT'de stopaj % 0)). • Borsa yatırım fonları, emeklilik yatırım fonları, menkul kıymetler yatırım fonları ve ortaklıkları, konut finansman fonları ve varlık finansman fonlarına yapılan ödemelerde % 0 (özel sektör faizi % 10) 			
Repo Gelirleri	<ul style="list-style-type: none"> •Türkiye'de elde edilenler beyan edilmez, stopaj nihai vergi. 	<ul style="list-style-type: none"> •Beyan edilmez, stopaj nihai vergi. 	<ul style="list-style-type: none"> •Kurum kazancına dahil. • Yapılan stopaj kurumlar vergisinden mahsup edilir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Türkiye'deki işyerince elde edilenler beyana ve vergiye tabi (yapılan stopaj kurumlar vergisinden mahsup edilir). • Diğerlerinde beyan edilmez
	<ul style="list-style-type: none"> • Stopaj % 15. • Borsa yatırım fonları, emeklilik yatırım fonları, menkul kıymetler yatırım fonları ve ortaklıkları, konut finansman fonları ve varlık finansman fonlarına yapılan ödemelerde % 0 			
Mevduat Faizleri (Borsa Para Piyasası Takasbank'ta elde edilenler dahil)	<ul style="list-style-type: none"> •Türkiye'de elde edilenler beyan edilmez, stopaj nihai vergi. • Off-shore faizinde Türkiye'de stopaj yok, diğer stopaja tabi tutulmayan menkul ve g.menkul sermaye iratlarıyla birlikte toplamı 960 TL'yi aşarsa tamamı beyan edilir. 	<ul style="list-style-type: none"> •Beyan edilmez, stopaj nihai vergi. 	<ul style="list-style-type: none"> •Kurum kazancına dahil. • Yapılan stopaj kurumlar vergisinden mahsup edilir. 	<ul style="list-style-type: none"> •Türkiye'deki işyerince elde edilenler beyana ve vergiye tabi (yapılan stopaj kurumlar vergisinden mahsup edilir). • Diğerlerinde beyan edilmez.
	<ul style="list-style-type: none"> • Stopaj % 15. • Borsa yatırım fonları, emeklilik yatırım fonları, menkul kıymetler yatırım fonları ve ortaklıkları, konut finansman fonları ve varlık finansman fonlarına yapılan ödemelerde % 0 • Bankalar arası mevduat ve aracı kurumun Takasbankında stopaj yok 			
Faizsiz Kredi Veren Kurumlara (Katılım Bankaları/ÖFK) Ödenen Kâr Payı	<ul style="list-style-type: none"> •Türkiye'de elde edilenler beyan edilmez. 	<ul style="list-style-type: none"> •Beyan edilmez, stopaj nihai vergi. 	<ul style="list-style-type: none"> •Kurum kazancına dahil. • Yapılan stopaj kurumlar vergisinden mahsup edilir 	<ul style="list-style-type: none"> •Türkiye'deki işyerince elde edilenler beyana ve vergiye tabi (yapılan stopaj kurumlar vergisinden mahsup edilir). • Diğerlerinde beyan edilmez.
	<ul style="list-style-type: none"> • Stopaj % 15. • Borsa yatırım fonları, emeklilik yatırım fonları, menkul kıymetler yatırım fonları ve ortaklıkları, konut finansman fonları ve varlık finansman fonlarına yapılan ödemelerde % 0 			
Tam Mükellef (Kanuni veya İş Merkezi Türkiye'de Bulunan) Kurumlardan Elde Edilen Kâr Payı (Temettü)	<ul style="list-style-type: none"> • Kurum nezdinde yapılan stopaj öncesi (brüt) tutarın yarısı istisna, kalan 19.800 TL'yi aşarsa tamamı beyan edilir. (**) • Bedelsiz hisse senedi olarak dağıtılan temettüler beyan ve vergi dışı. • Kâr payı üzerinden dağıtan kurum nezdinde yapılan stopajın tamamı beyannamedeki vergiden mahsup edilir. 	<ul style="list-style-type: none"> •Beyan edilmez, stopaj nihai vergi. 	<ul style="list-style-type: none"> •Kurum kazancına dahil.İştirak kazançları istisnası uygulanarak vergi dışı bırakılır (yatırım ortaklıkları kâr payları istisnadan yararlanamaz). (KVK md 5/1(a)(1)) 	<ul style="list-style-type: none"> • Yabancı kurumun Türkiye'deki işyerince elde edilenler kurum kazancına dahil edilir ve iştirak kazançları istisnası uygulanarak vergi dışı bırakılır (yatırım ortaklıkları kâr payları istisnadan yararlanamaz). (KVK md 5/1(a)(1)) • Diğerlerinde beyan edilmez.

	<ul style="list-style-type: none"> • 1998 ve öncesi kazançtan dağıtılanlar beyan dışı. • 1999 – 2002 istisna kazancından dağıtılanların net tutarının 1/9 fazlasının yarısı dikkate alınır. Beyan edilen tutarın 1/5'i mahsup edilir. • 01/01/2006 öncesi edinilen YO kâr payına enflasyon indirimi var. 			
	<ul style="list-style-type: none"> • Tam mükellef kurumlara ve yabancı kurum şubelerine dağıtılan kâr paylarından stopaj yapılmaz, diğer gerçek ve tüzel kişilere dağıtılanlar % 15 stopaja tabi. • Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı, Girişim Sermayesi YO, Menkul Kıymet YO hisse senedi temettülerinde stopaj yapılmaz. • Kârın sermayeye ilavesi halinde stopaj yapılmaz. • 1998 öncesi kurum kazancından, 1999– 2002 istisna kazançlarından ve GVK Geç. Md. 61 kapsamında dağıtılanlardan stopaj yapılmaz. 			
Hisse Senedi ve Diğer Menkul Kıymetlerin Alım- Satım Kazançları (Her Türlü Bono, Eurobond ve Tahvil ile Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmeleri Dahil)	<ul style="list-style-type: none"> • Borsada işlem görmeyenlerin ivazsız olarak iktisap edilenlerinden elde edilenler beyana ve GVK Geçici Md. 67 stopajına tabi değil. • Türkiye'deki vadeli işlem ve opsiyon borsalarında elde edilen kazançlarda beyan yok. • 01/01/2006 sonrası ihraç (hisse senetlerinde iktisap) edilen: <ul style="list-style-type: none"> (a) Türkiye'deki banka veya aracı kurumlar vasıtasıyla elde edilen veya Türkiye'de GVK Geç Md. 67'ye göre stopaja tabi tutulan kazanç beyan edilmez. (b) Tam mükellef kurumların İMKB'de işlem gören hisse senetlerinin 1 yıldan (İMKB'de işlem görmeyenlerde 2 yıldan) sonra satışından sağlanan kazanç beyan ve stopaj dışı. (c) Diğerlerinde elde bulundurma dönemindeki (son ay hariç) ÜFE artışı % 10 veya daha fazla olursa maliyet revizesi sonrası tutar beyan edilir. • 01/01/2006 öncesi iktisap edilen (01/01/2006 öncesi ihraç edilen 	<ul style="list-style-type: none"> • Türkiye'deki banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla SPK mevzuatına tabi menkul kıymetlerde yapılan işlemlerden elde edilenler beyan edilmez, sıfır stopaj (stopaja tabi olmamakla birlikte Eurobondlardan elde edilenler dahil). • Diğerleri tam mükelleflerdeki esaslara göre münferit beyanname ile beyan edilir. • Kur farkından doğan kazanç vergi dışı. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kurum kazancına dahil. • Yapılan stopaj kurumlar vergisinden mahsup edilir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Yabancı kurumun Türkiye'deki işyerince elde edilenler beyana ve vergiye tabi. • Banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla SPK mevzuatına tabi menkul kıymetlerden elde edilenlerden stopaja tabi tutulanlar beyan edilmez (stopaja tabi olmamakla birlikte Eurobondlardan elde edilenler dahil). Diğerleri tam mükelleflerin tabi olduğu esaslara göre hesaplanarak özel beyanname ile beyan edilir. • İzin alınarak Türkiye'ye getirilen sermaye ile iktisap edilen menkul kıymet ve iştirak hisselerinin arızı olarak satışından elde edilen kazancın hesabına kur farkları dahil edilmez. • Kur farkının vergilenmemesi için kazancın sadece bu şekilde iktisap edilen menkul kıymetler ve iştirak hisselerinin satış kazancı ve/veya bunların temettü ve faiz gelirlerinden ibaret bulunması şarttır.

	<p><i>HB ve DT'nin bu tarih sonrasında iktisabı dahil):</i></p> <p>(a) Borsada işlem gören hisse senetlerinin 3 ay, diğer tam mükellef kurumların hisse senetlerinin 1 yıldan sonra satışından sağlanan kazanç vergi dışı.</p> <p>(b) Kazancın, elde bulundurma dönemindeki (son ay hariç) maliyet revizesi sonrası tutarının 16.000 TL'yi aşan kısmı beyana tabi.</p>			
	<ul style="list-style-type: none"> • 01/01/2006 sonrası iktisap edilen hisse senetlerinden banka veya aracı kurumlar vasıtasıyla elde edilen kazançtan aynı takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla % 10 (14/11/2008 tarihinden sonra MKYO hisse senetleri hariç % 0) stopaj yapılır. • VOB'daki işlemlerden elde edilen kazançlardan % 0 stopaj yapılır. • SPK'ya tabi borsa ve emeklilik yatırım fonlarının kazançlarında stopaj yok. • 01/01/2006 öncesinde ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen kazançlardan stopaj yapılmaz. • Takvim yılı aşılmamak kaydıyla üçer aylık dönemlerde aynı türden menkul kıymetlerden oluşan zarar stopaj matrahından indirilir. • Aşağıda sayılan gelirler stopaja tabi değil. (j) Tam mükellef kurumların İMKB'de işlem gören hisse senetlerinden 1 yıldan fazla elde utulanlardan elde edilenler, (j) Hazinece yurt dışında ihraç edilen tahvil ve bonolardan (Eurobond) elde edilenler (j) Tam mükellef kurum ve dar mükellef kurum şubeleri (banka ve finans kurumlarında şube şartı yok) arasında vadeli işlem ve opsiyon işlemleri 			

www.isyatirim.com.tr, www.deloitte.com

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ATEŞAĞAOĞLU, Erdem, **Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi**, İstanbul: Legal Yayınları, 2006

BERK, Niyazi, **Finansal Yönetim**, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2002

BOLAK, Mehmet, **Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi**, İstanbul: Beta Yayınları, 2001

BOZER, Ali, **Bankacılar için Kıymetli Evrak Hukuku Bilgisi**, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1989

DOYRANGÖL, Nuran, **Repo ve Ters Repo İşlemleri**, İstanbul: İMKB Yayınları, 1996

EROL, Ahmet ve YILDIRIM, Ercan **Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi**, Ankara: Yaklaşım Yayınları, 2001

İMKB, **Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu**, 15. basım, İstanbul: İMKB Yayınları, 2000

İNAM, Mehmet, **Sermaye Piyasası**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007

KARSLI, Muharrem, **Sermaye Piyasası, Borsa, Menkul Kıymetler**, İstanbul: İrfan Yayınları, 1994

OLUŞ YAYINCILIK, **En Son Kanun Değişiklikleri İle Gelir Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, Ankara 2008

ÖRMECİ, Musa, **Gelir ve Kurumlar Vergisinde Menkul Sermaye Kazançlarının Vergilendirilmesi, Gelir Beyanı ve Beyanname Örnekleri**, İstanbul: Kurtiş Matbaacılık, 1998

ÖZBALCI, Yılmaz, **Gelir Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, Ankara: Oluş Yayıncılık, 2004

PARASIZ, İlker, **Para, Banka ve Finansal Piyasalar**, Bursa: Ezgi Kitabevi, 2002

POROY, Reha ve TEKİNALP, Ünal **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, İstanbul: Beta Yayınları, 1995

POROY, Reha, TEKİNALP, Ünal, ÇAMOĞLU, Ersin, **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, 9. basım, İstanbul: Beta Yayınevi, 2003

SABUNCU, Faruk ve KESKİN, Filiz, **Gerçek Kişilerde Para ve Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi**, İstanbul: Beta Yayın, 2005

SERMAYE PİYASASI KURULU, **Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları-2**, Ankara: Sermaye Piyasası Araçları, 2007

SÜMER, Ayşe, **Türk Sermaye Piyasası Hukuku ve Seçilmiş Mevzuat**, 3. baskı, İstanbul: Alfa Yayınları, 2002

TANÖR, Reha, **Türk Sermaye Piyasası**, 2.cilt, İstanbul: Beta Yayınevi, 2000

TEKİN, Cem ve KARTALOĞLU, Emre, **Yeni Sisteme Göre Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi**, 2.baskı, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, 2007

TSPAKB, **Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçları**, SPK Lisanslama Eğitim Notları, İstanbul: TSPAKB Yayınları, Haziran 2009

TSPAKB, **İlgili Vergi Mevzuatı**, SPK Lisanslama Eğitim Notları, İstanbul: TSPAKB Yayınları, Ekim 2009

ULUDAĞ, İlhan ve ARICAN, Erişah, **Finansal Hizmetler Ekonomisi**, İstanbul: Beta Yayınları, 1999

ULUTÜRK, Süleyman , **Avrupa Birliği Müktesebatında Devlet Yardımları ve Türkiye'nin Uyumu**, Antalya: Akdeniz Üniversitesi Ekonomik Araştırmalar Merkezi, 2004

YASAMAN Hamdi, **Menkul Kıymetler Borsası Hukuku**, İstanbul: Kazancı Matbaası, 1992

YILMAZ, Celali, **Sermaye Piyasasında Vergilendirme**, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Yayın No:23, 1995

SÜRELİ YAYINLAR

AKBAY, Ercan ve ÖZCAN, Turgut “Eurobondların Vergilendirilmesi”, **Vergi Dünyası** , Sayı 275, Temmuz 2004, s.31-33

AKYOL, M. Emin, “Değer Artışı Kazançlarının Vergilendirilmesi”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Sayı 51, Mart 2008, s.10-12

AKYOL, M.Emin , “Gerçek Kişilerin Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarından 2008 yılında Elde Ettikleri Gelirlerin Vergilendirilmesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 331, Mart 2009, s.4-7

ALPER, Yusuf , “Sosyal Güvenlikte Yeni Bir Adım: Bireysel Emeklilik”, **Çimento İşveren Dergisi 2002**, Sayı 2, Mart 2002, s.12-32

ALTINDAĞ, Mehmet “Kurumlarda Kar Dağıtımına Bağlı Tevkifat”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 263, Temmuz, 2003, s. 18-20

ARSLAN, Cenk Murat , “Konut Finansmanı Uygulaması ve Getirilen Vergisel Teşvikleri”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 320, Nisan 2008, s.106-112

DİLİÇİKİK, Ata, “2008 Yılında Elde Edilen Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 331, Mart 2009, s.103-121

EROL, Ahmet, “Halka Açık Şirketlerin Sermaye Piyasası Kurulu’nun Yapmış Olduğu Düzenlemeler Ve Vergi Yasaları Karşısındaki Durumu”, **Mükellefin Dergisi**, Sayı: 72, Aralık 1998, s. 60-68

KIZILOT, Şükrü “Eurobond Faizi ve Alım – Satım Kazancının Vergilendirilmesi”, **Yaklaşım Dergisi**, sayı 167 (2006)

KIZILOT, Şükrü, “Vergi Yasalarındaki Değişiklikler Kime Ne Getirdi”, **Çimento İşveren Dergisi**, Sayı 5, Eylül 1999, s. 3-9

KÜÇÜK, Sema, “Menkul Kıymet Gelirlerinin Kaynakta Kesinti Yoluyla Vergilendirilmesi”, **Yaklaşım Dergisi**, sayı 182, Şubat 2008, s. 45-50

ÖZER, Salih ve TURAN, Cemalettin “Sermaye Piyasasının Tarihsel Gelişimi, Türkiye’de Sermaye Piyasasının Gelişimi için Vergi Kanunlarında Öngörülen Teşvikler ve İMKB’deki Son Gelişmeler”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 106, Haziran 1990, s.44-49

POYRAZ, Melih, “Menkul Kıymetler Yatırım Fonu Katılma Belgelerinden Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 331, Mart 2009

SARAÇOĞLU, Fatih ve ŞAHİN, Özgür, “Kar Paylarının Vergilendirilmesi: Yarım Beyan Yönteminde Beyan Sınırı Ve Tevkif Yoluyla Alınan Vergilerin Mahsubu ile İlgili Sorunlar”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı 185, Şubat 2004, s. 136-143

SAYAN, Hakkı, “2008 Yılında Elde Edilen Diğer Kazanç ve İratların Vergilendirilmesi ve Beyanı”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 331, Mart 2009, s. 187-195

TEKİN, Cem, “Gerçek Kişilerce 2008 yılında Elde Edilen Hisse Senedi Alım Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı 246, Mart 2009, s. 109-117

TUNCER, Selahattin , “Kar Paylarının Vergilendirilmesinde “Vergi Alacağı”ndan ”Yarım Beyan” Yöntemine”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 265, Eylül 2003, s. 4-9

TURAN, Cemalettin, “Menkul Kıymet Alım-Satımından Elde Edilen Kazançların Gelir Vergisi Açısından Değerlendirilmesi”, **Vergi Dünyası**, Sayı: 105, Mayıs 1990, s.39-45

UFUK, Mehmet Tahir , “Gelir ve Kurumlar Vergileri Kapsamında Yapılan Vergi Kesintisinde Uyulacak Esaslar”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 333, Mayıs 2009, s.10-16

DİĞER YAYINLAR

ALBAYRAK, İbrahim, “Türkiye’de Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi ve Bütçe Üzerine Etkileri”, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, İstanbul, 1998

ÇETİNKAYA, H. Tuna, “Türkiye’de Menkul Kıymet Kazançlarında Vergi Uygulamalarının Yabancı Portföy Yatırımlarına Etkileri”, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2007

KAÇMAZ, Nurkan, “Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi ve Piyasaya Etkileri”, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2001

KILDİŞ, Yusuf, “Türkiye’de Sermaye Piyasalarının Gelişmesinde Vergilendirmenin Rolü ve Önemi”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2003,

ALTAY, Adem, “Menkul Kıymetler ve Mali Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Esasların Uluslar arası Muhasebe Standartları ve Türkiye Uygulaması Açısından İncelenmesi”, **Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2002

OKTAYER, Nagihan, “Vergi Uyumlaştırılması Kapsamında Türkiye ve Avrupa Birliği’nde Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002

ŞEN, İsmihan, “Menkul Kıymet Gelirlerinin Tam Mükellef Gerçek ve Tüzel Kişiler Yönünden Vergilendirilmesi ve Bu Gelirler Üzerindeki Vergi Yüklerinin Karşılaştırılması”, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, **Uzmanlık Yeterlilik Tezi**, Ankara, 2005

VURAL, Çağrı Selim, “Sermaye Piyasalarında Vergi Teşvikleri Türkiye Uygulamaları”, **Yeterlilik Etüdü**, Sermaye Piyasası Kurulu, İstanbul 2004

YAŞAR, Serpil, “1980 Sonrasında Türkiye’de Sermaye Piyasalarına Yönelik Olarak Yapılan Vergi Düzenlemeleri”, **SPK Araştırma Raporu**, İstanbul 2008

İNTERNET KAYNAKLARI

AKBULAK, Yavuz “5281 sayılı kanun ile mali araçların vergilendirilmesine ilişkin olarak yapılan yeni düzenlemeler”, http://www.mevzuatbankasi.com/portal/konuk_yazarlar/mevzuat.asp?id=250&kategori=83 (15.06.2009)

AKYOL, Emin, “Değer Artışı Kazançlarının Vergilendirilmesi”, Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, Sayı 51, Mart 2008, http://www.lebibyalkin.com.tr/dergi_icerik_p.asp?dicerik_id=94&dergi_id=45 (15.07.2009)

ALPTEKİN, Ercan, “Üniter Vergi Sisteminde 4369 Ve 4444 Sayılı Yasalar İle Yapılan Temel Hatalar (1.Beyanname Verilmeyen Haller)”, http://www.iacymm.com.tr/source.cms.docs/iacymm.com.tr.ce/docs/sirkuler/ia_c_11.pdf(20.07.2009)

AYDIN, Mustafa, “Hisse Senedi, Devlet Tahvili, Hazine Bonusu Ve Eurobondların Vergilendirilmesi”, <http://www.ersinkaplan.net/dos/2/vadeligetiriler.pdf>(20.08.2009)

AYGÜL, Emrah, “Vergi Mevzuatında Yeni Düzenlemeler (5035 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun)”, 02.01.2004, http://www.alomaliye.com/emrah_aygul_5035.htm(15.09.2009)

BIYIK, Recep, “4369 Ve 4444 Sayılı Kanunlar Çerçevesinde Gelir Tanımı, Harcama Ve Tasarruftan Hareketle Gelirin Tespiti Ve Mali Milat Uygulaması”, <http://www.vergiinfo.com/0yukleme/makaleler/4369%20VE%204444%20SA YILI%20KANUNLAR%20....pdf>(20.07.2009)

Deloitte Türkiye, “Menkul Sermaye Gelirleri Rehberi 2008”, www.deloitte.com(01.01.2009)

Deloitte Türkiye, “Menkul Sermaye Gelirleri 2009 Yılı Vergi Rehberi”, <http://www.deloitte.com> (01.01.2009)

Ekinci, Mehmet Behzat, “Türkiye’de 1980-1994 Döneminde Uygulanan Döviz Kuru Politikaları”, Erciyes Üniversitesi, Akademi İktisat Dergisi, http://www.akademiktisat.net/calisma/tr_iktisat_genel/1980_1994_doviz_politika.htm(15.09.2009)

Ernst&Young, Kuzey YMM A.Ş., “5228 sayılı Kanunla Kurumlar Vergisi Kanunu’nda yapılan değişiklik ve düzenlemeler” konulu, 147/04.08.2004 sayılı Sirküler

http://www.vergidegundem.com/Sirkuler.aspx?circular_id=318&page_id=1(01.10.2009)

Ernst&Young, Kuzey YMM A.Ş., 28.11.2005 tarih, 140 no'lu sirküleri, www.vergidegundem.com(01.10.2009)

GENÇYÜREK, Levent, “Konut Finansmanı Sisteminin (Mortgage) Vergi Boyutu”,23.02.2007,

http://www.alomaliye.com/2007/levent_gencyurek_mortgage.htm(15.10.2009)

GÜNGÖR, Kamil, “4369 Sayılı Yasa İle Getirilen Temel Değişikliklerin 2003 Mali Yılına Girmeden Hatırlanması Ve İrdelenmesi”, **Mevzuat Dergisi**, Sayı 56, Ağustos 2002,

<http://www.mevzuatdergisi.com/2002/07a/03.htm>(20.09.2009)

İMKB, Eğitim Setleri, “Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi”, http://www.imkb.gov.tr/Libraries/Egitim_Setleri/Menkul_K%c4%b1ymet_Gelirlerinin_Vergilendirilmesi.sflb.ashx(15.07.2009)

KAMAŞIK, Neziha, “Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler, Mortgage Piyasası, Mortgage Tahvilleri”, Araştırma Notu, Gazi Üniversitesi, Finansman Yüksek Lisans, Ankara, 2008

http://www.sonergokten.com/supportingdocuments/RN/RN_vdmk.pdf

(11.08.2009)

KOÇAK, Bülent, E-Yaklaşım Dergisi, “5281 Sayılı Yasa İle Gv’de Yapılan Düzenlemeler”, Şubat 2005, www.yaklasim.com(15.06.2009)

ÖZCAN, Sezgin ve TAŞ, Metin, “Eurobond Gelirinin Vergilendirilmesi”, Akşam Gazetesi, 04.03.2009,

http://www.resulkurt.com/artikel.php?artikel_id=1581(20.08.2009)

PRICEWATERHOUSE COOPERS, “5281 Sayılı Yasa İle Menkul Kıymet Vergilemesinde Yapılan Değişiklikler” konulu, 14.01.2005 - 2005/018 Sirküleri, www.vergiportali.com(15.10.2009)

SARISU, Ekrem “Şirketlere Son Fırsat”, Radikal Online, 09.10.1998,
<http://www.radikal.com.tr/1998/10/09/ekonomi/sir.html>(01.10.2009)

SEViğ, Veysi, “Tefecilik Suçu”, Referans Gazetesi, 11.11.2008,
http://www.referansgazetesi.com/haber.aspx?HBR_KOD=110202&YZR_KOD=157 (01.10.2009)

TOPALOĞLU, Mustafa, “İpoteğe Dayalı ve İpotek Teminatlı Menkul Kıymetler” , Türkiye Sigorta Enstitüsü Vakfı, İstanbul, 2007,
www.tsev.org.tr/files/downloads/IIIUlusal/mustafatopaloglu.ppt(10.08.2009)

www.spk.gov.tr

www.tspakb.org.tr

www.tcmb.gov.tr

www.gib.gov.tr

www.vergi.tc

www.vergiinfo.com

www.vergiturk.com

www.tobb.org.tr

www.vergidegundem.com

www.imkb.gov.tr

www.verginet.net

www.alomaliye.com

KANUNLAR VE TEBLİĞLER

Gelir Vergisi Kanunu

Kurumlar Vergisi Kanunu

Sermaye Piyasası Kanunu

Gelir Vergisi Tebliğleri

Kurumlar Vergisi Tebliğleri

Sermaye Piyasası Kurulu Tebliğleri